

BOBJERG

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-----------------------

Navn: Bobjerg	Navnetype: -bjerg.
-------------------------	------------------------------

Bemærkninger:

Bobjerg er nævnt første gang 1531 i formen bobierg. Forleddet er enten mandsnavnet, glða. Bo eller navneordet bo, som betyder gård, bolig, Navnet kunne tænkes at stå i forbindelse med en kildeomtale om Lunde fra 1500-tallet, hvor der står "Kongens Skoff kaliss Boskoff och Perskoff". Efterleddet er bjerg, glða., biargh, som betyder en naturlig forhøjning, større, relativ stejl bakke.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Det forhold, at sognets ejerlav ikke er skilt ud i særskilte ejerlav og alle byerne først er nævnt ret sent i de skriftlige kilder, gør bestemmelsen af anlægstype og anlæggelsestidspunkt ret usikker.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Lunde

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger forholdsvis samlet omkring bygaden. Sidstnævnte har en større uregelmæssig "fortelignende" udvidelse midt i byen. De tre aftegnede huse ligger spredt mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 4 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

 vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Høje og Lunde.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Bobjerg, Høje og Lunde: Centralfyn/Østfyn. K. Israndsbakker, terrænskrænter og hatformede bakker mod Ø. Hedeslette, Tunnel-dale og små forekomster af senglacialt ler mod Ø.

jordbund: Hele sognet: Ferskvandssand i den vestlige del eller moræner med spredte forekomster af ferskvandsdynd, -tørsv, og smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Ejerlavsgørserne er ikke aftegnet.

☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 70% af gårdene er flyttet ud. Vejforløbet er bevaret, men stærkt reguleret. Gadeudvidelsen er væk og tofteskellene er regulerede. Tre af gårdtomterne er frilagte.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

De fleste udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større skovareal bevaret mod nordvest.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

STATISTIK

2

Areal: 1731 ha, heraf opdyrket 1688: 25%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	2	1903
	53	35	242		

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903	1
Gårde:	5	6	6	6	6	11	55	
Huse:		2	2		3			
Huse m/ jord:						11	59	
Huse u/ jord:				2		1	34	
I alt:	5	8	8	8	9	23	148	

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
50 1664		3	3	8,8
67 1688	1	5		5,8
82 1844	6	5		3,9
62 1903	39	12	4	3,7

Folketal: 1

	1787	1845	1901
Voksne:	243	544	544
Børn:	146	292	268
I alt:	389	836	812

1. Hele sognet.

2. Incl. Høje og Lunde.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5	1			1	1
1844	11	11						1
Hele 1903 sognet.	55	93						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1731 ha store ejerlav for Høje-Lunde-Bobjerg var i 1688 kun opdyrket 25%, hvilket er i overensstemmelse med sognets skovbygdepræg. Sognet havde trevangsbrug og Bobjerg takseredes i 1684 for 35 tdr.htk. Som typisk for skovbygdeområder er der udparcelleret en række eneste-gårde, således Vandmosehus, der i 1664 var en gård på 6 tdr.htk. Sognets jord blev i 1692 beskrevet som skovjord og rødt sand. Hovednæringen var kvægdrift.

Bobjerg stjerneudskiftedes i 1796 og siden er 4 gårde udflyttet.

5 af byens gårde (hele byen) lå i senmiddelalderen under bispelenet Ørkild. Odensebispen ejede størsteparten af sognet, og der er muligvis oprindelig tale om et adelsgods Langkildegård (ved hvilken et voldsted "Herregården"), der er opkøbt af bispen. Ved reformationen overtoges godset af kronen, der endnu i 1664 besad de 5 gårde, medens en 6. gård tilhørte Marie Lutzow. I 1771 var kronens 5 gårde overgået til Løgtved, medens den 6. gård tilhørte Skjoldemose. Samtlige gårde var da egaliserede på 6-5-0-0 tdr.htk. Overgangen til selveje skete tidligt og ledsagedes af voldsom ekspansion frem til 1844.

Antallet af gårde var fra 1537 til 1774 på 5-6, men antallet fordobledes herefter frem til 1844, medens husvæksten havde mere beskedent omfang.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes mellem 1684 og 1771.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Lunde

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1) Anlægstype.

Den lille adelby af vikingetidssnavnetypen -bjerg er centralplaceret i sit ejerlav og har eng/skovorientering. Ejerlavet er et typisk skovbygdeområde. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby-type. De tre landsbyer i sognet Høje, Lunde og Bobjerg havde fælles dyrkningssystem. Der er i sognet udparcelleret en række skovenestegårde, således Vandmose og Langkilde.

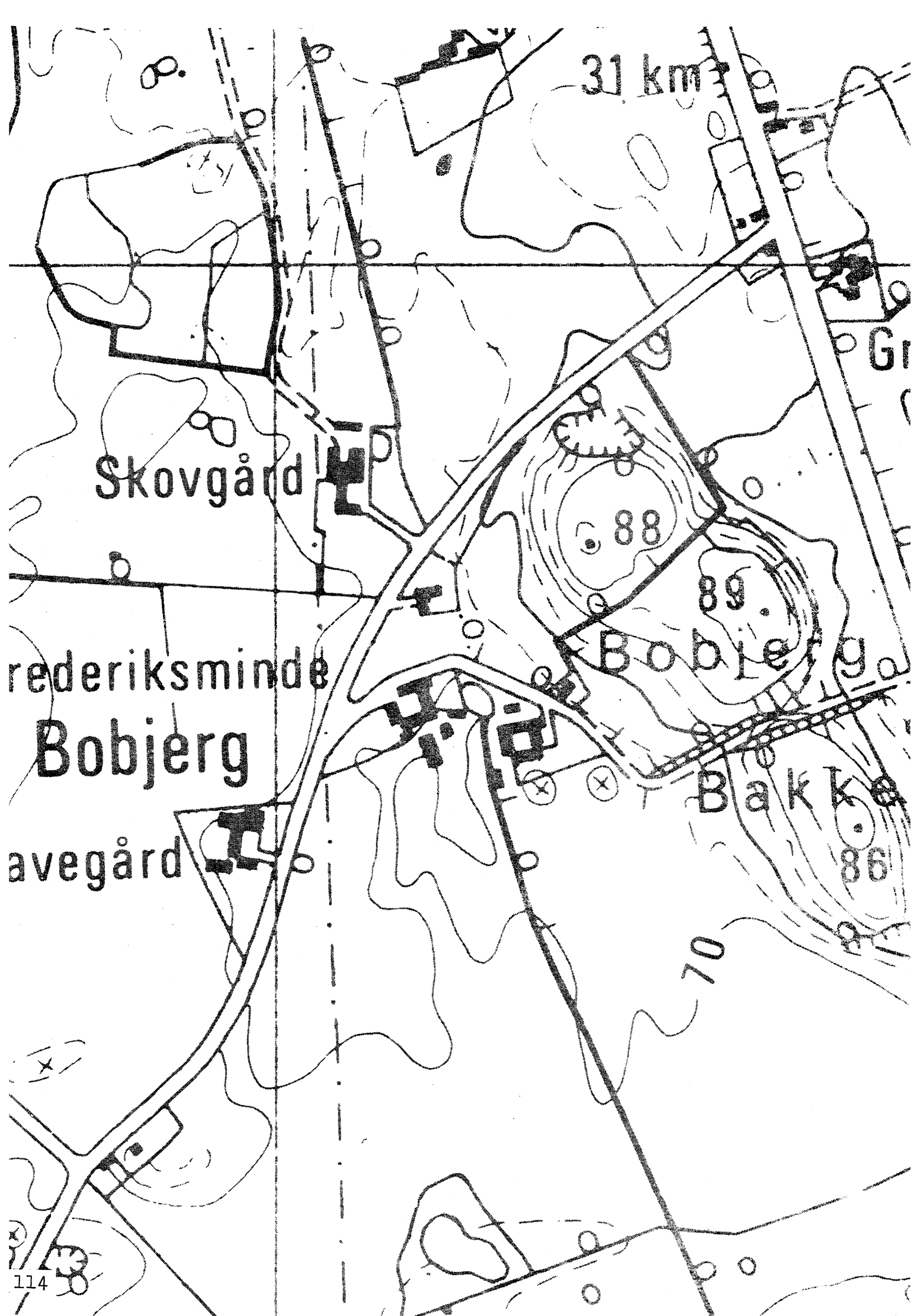
2) Udviklingstype.

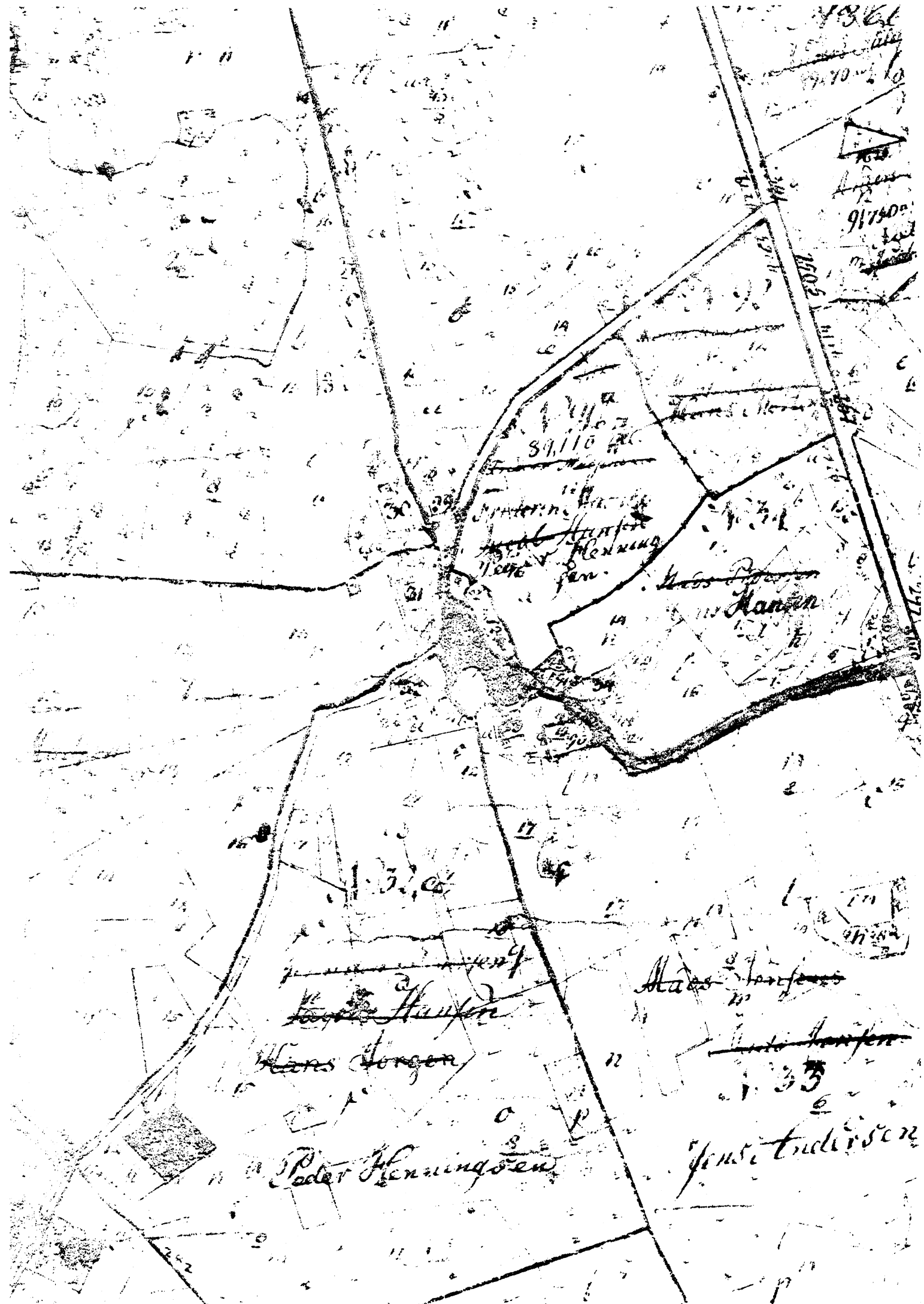
Langkilde er måske et middelalderligt væbnergods (med voldsted), der er kommet i Odensebispens besiddelse. Da kronen overtog bispelenet Ørkil ved reformationen medfulgte 5 gårde i Bobjerg. Endnu i 1664 var kronens 5 gårde intakte, men inden 1771 var de overgået til Løjtved og byen var da egaliseret. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af voldsom ekspansion frem til 1844.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret de fleste udskiftningshegn samt et større skovareal.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdtomter.

91750°

39,110 AC.

Jonas Jørgensen
Hans Jørgensen
Hans Jørgensen
Hans Jørgensen

Hans Jørgensen

Hans Jørgensen

Hans Jørgensen

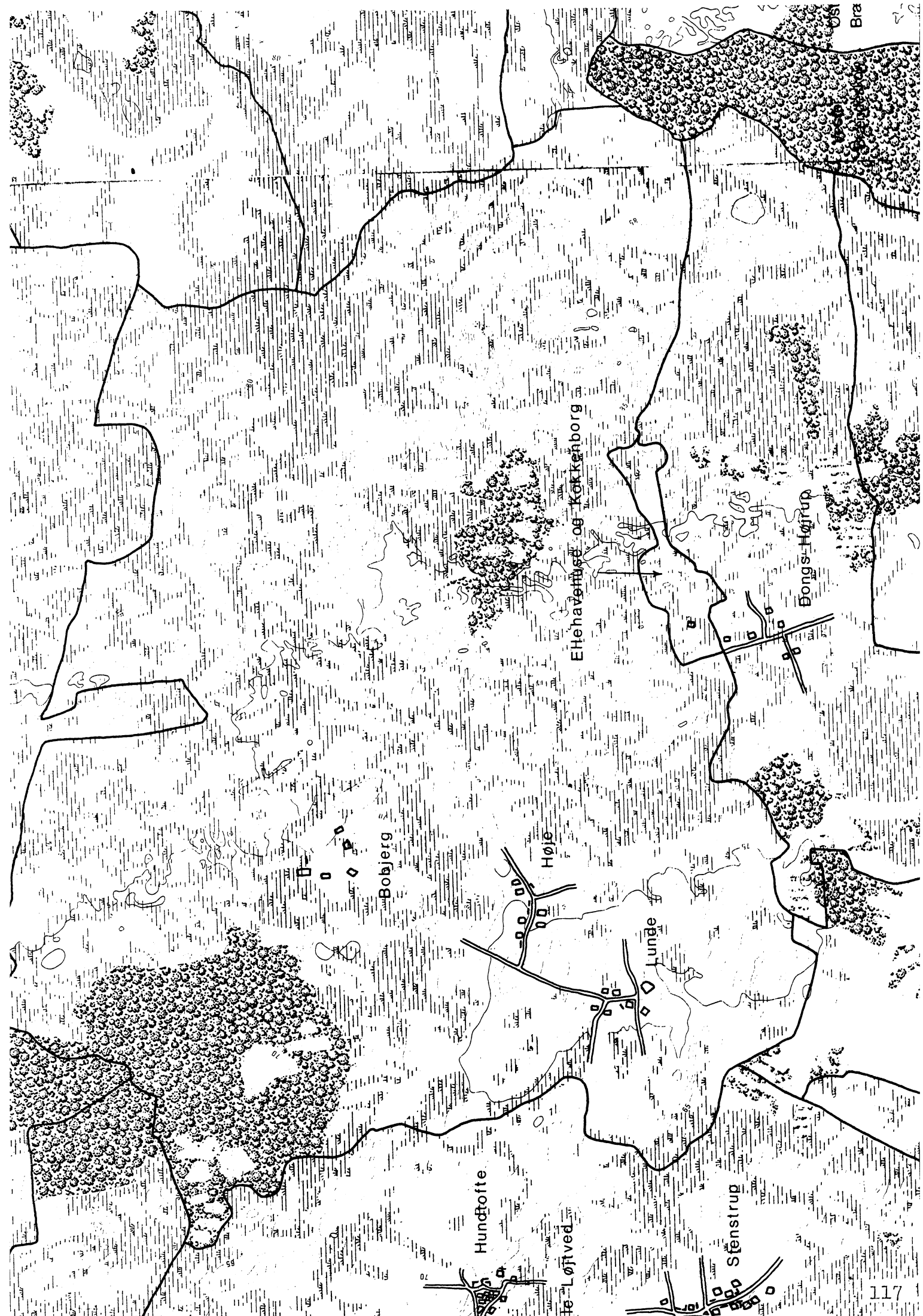
Peder Henningsen

Hans Jørgensen

Hans Jørgensen

Jens Jørgensen

DONGS-HØJRUP

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	-----------------------------	---------------------------------	-----------------------------

Navn: Dongs Højrup	Navnetype: -torp.
----------------------------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Dongs Højrup er nævnt første gang 1394 i formen Høthorp. Landsbyen kaldtes oprindeligt kun Højrup, sammensat af tillægsordet høj eller substantivet høj, som betyder gravhøj, og efterleddet torp, glda. thorp som betyder udflytterbebyggelse. Forleddet er navneordet, glda. dung som sandsynligvis betyder høj.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, i dette tilfælde Kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Gårdene ligger parvise med en dobbeltgård mod sydøst. Der er flere gadeudvidelser, men gårdene synes ikke at være orienteret mod disse. Enkelte huse i den vestlige og nordøstlige udkant af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1803 figur: Stjerneudskiftning, Strimmeludskiftning flere steder i udkanten af ejerlavet.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 5 gårde.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug

rotation: 2

vangeantal:

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Sydfyn og øer/Centralfyn. Israndsbakker vest i ejerlavet. Hedeslette- og senglacialt lerområde mod V.

jordbund: Moræneler med større forekomster af ferskvandstørv og -ler mod vest.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod Rårud og Slæbæk.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 60% af gårdene er flyttet ud og de fleste gårdtomter er frilagte. De på udskiftningskortet aftegnede huse er også flyttet og deres tomter er også frilagte. Vejforløbet er bevaret, men gadeudvidelserne er forsvundne. Der er kun sket enkelte nybebyggelser i byen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Udskiftningshegnene i den østlige del af ejerlavet er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større skovarealer bevaret mod øst og vest.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 413 ha, heraf opdyrket 1688: 28%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	83	40	58				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	10	10	10	10	10	12	15
Huse:		2	3		9		
Huse m/ jord:						10	15
Huse u/ jord:							5
I alt:	10	12	13	10	19	22	35
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
60 1664		7	3	8,3			
80 1688	7	3		4,0			
75 1844	4	8		4,4			
60 1903	9	6		3,3			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	71	113	120				
Børn:	41	50	66				
I alt:	112	163	186				

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3				7	3
1844		1					12	9
1903	15	19						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 413 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 28%. Byen havde da alsædebrug i 2 vange og takseredes på grund af den ekstensive udnyttelse ret lavt til 40 tdr.htk. i 1684 mod 58 tdr. i 1844. I 1692 beskrives Dongs Højrup og Egebjergs jord som det sletteste på egnen. Skovjord af slemt rødt sand og plaget af onde urter. I 1664 takseredes byens skove endnu for 56 svins olden, men omkring 1800 var skovarealerne ret ubetydelige og bar præg af opdyrkning. Dongs Højrup er udflyttet og udparcelleret af Kirkeby.

Byen stjerneudskiftedes i 1803 og siden er 7 gårde udflyttet.

Med Skjoldemose fulgte i 1475 en stor gård i byen, medens Glorup i 1497 havde 2 gårde. Herforuden fandtes der 3 selvejergårde under kronlenet Nyborg (disse synes i 1664 at tilhøre Ravnholt), ligesom Skt. Knuds Kloster i 1664 havde 3 gårde. I 1781 havde Hvidkilde gods samlet 9 gårde og 6 huse, medens Mullerup havde 1 gård og 1 hus. Endnu i 1844 var byen i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje stortset sket.

Antallet af gårde var i 1500-1700-tallet uforandret 10 og steg herefter i normalt omfang i forbindelse med overgangen til selveje, medens hus- og befolkningstallets vækst i det 19. årh. ligger klart under det normale.

Byens gårde var i 1684 forholdsvis små som det er typisk for skovegne. Byen synes aldrig at have været udsat for en egentlig egalisering.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1) Anlægstype.

Den middelstore udflytter-rydningsby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er en løst opbygget udgave af den almindelige slynget vejby-type. Byen er præget af sin skovbygdplacering såvel hvad angår de små gårde, den dårlige jord, skoven og alsædebruget.

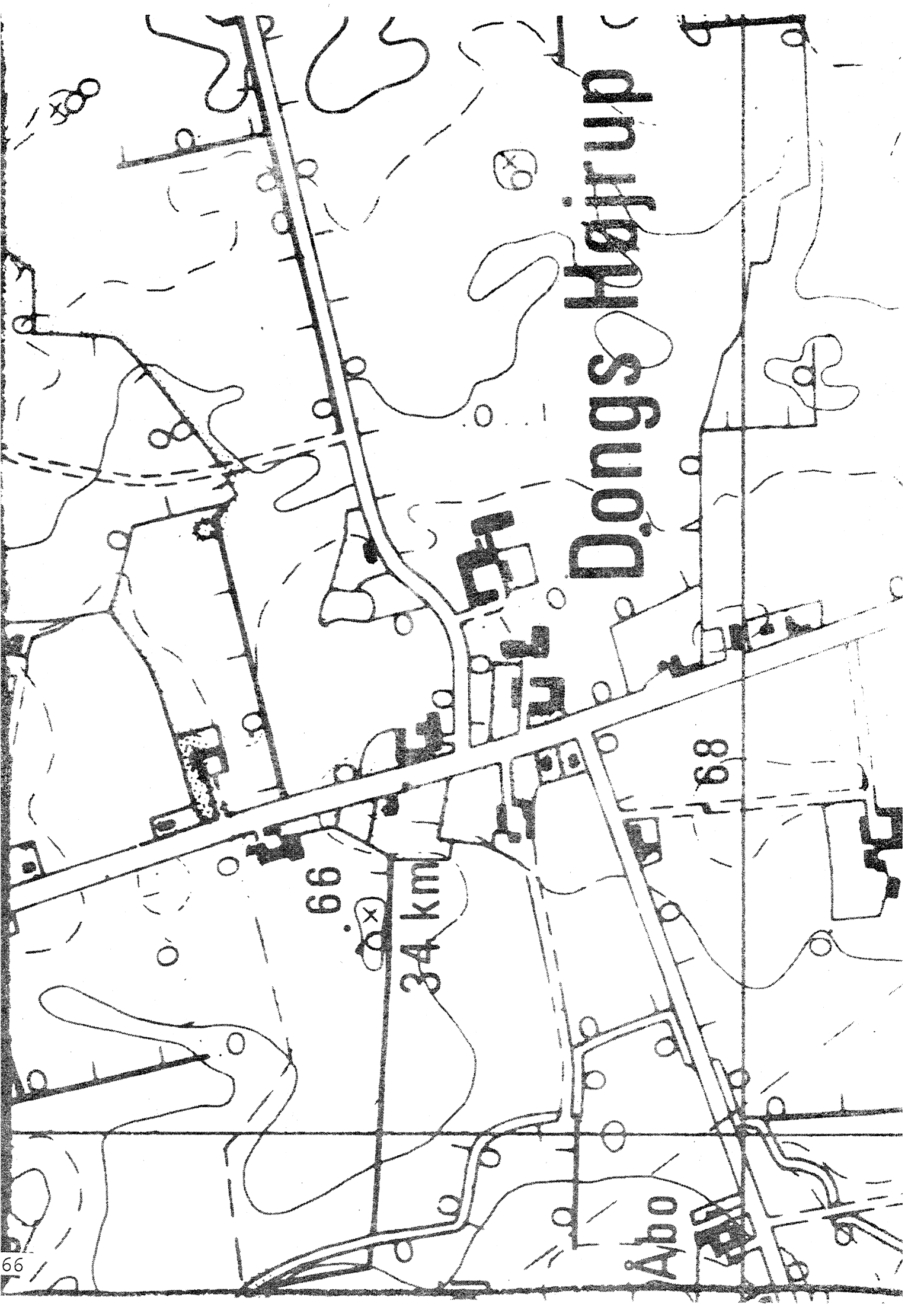
2. Udviklingstype.

Byen synes i senmiddelalderen at have været domineret af selvejer- og kirkegods. I løbet af 1700-tallet samledes størsteparten af byen under Hvidkilde gods. En sen overgang til selveje ledsagedes af begrænset ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt større skovarealer.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

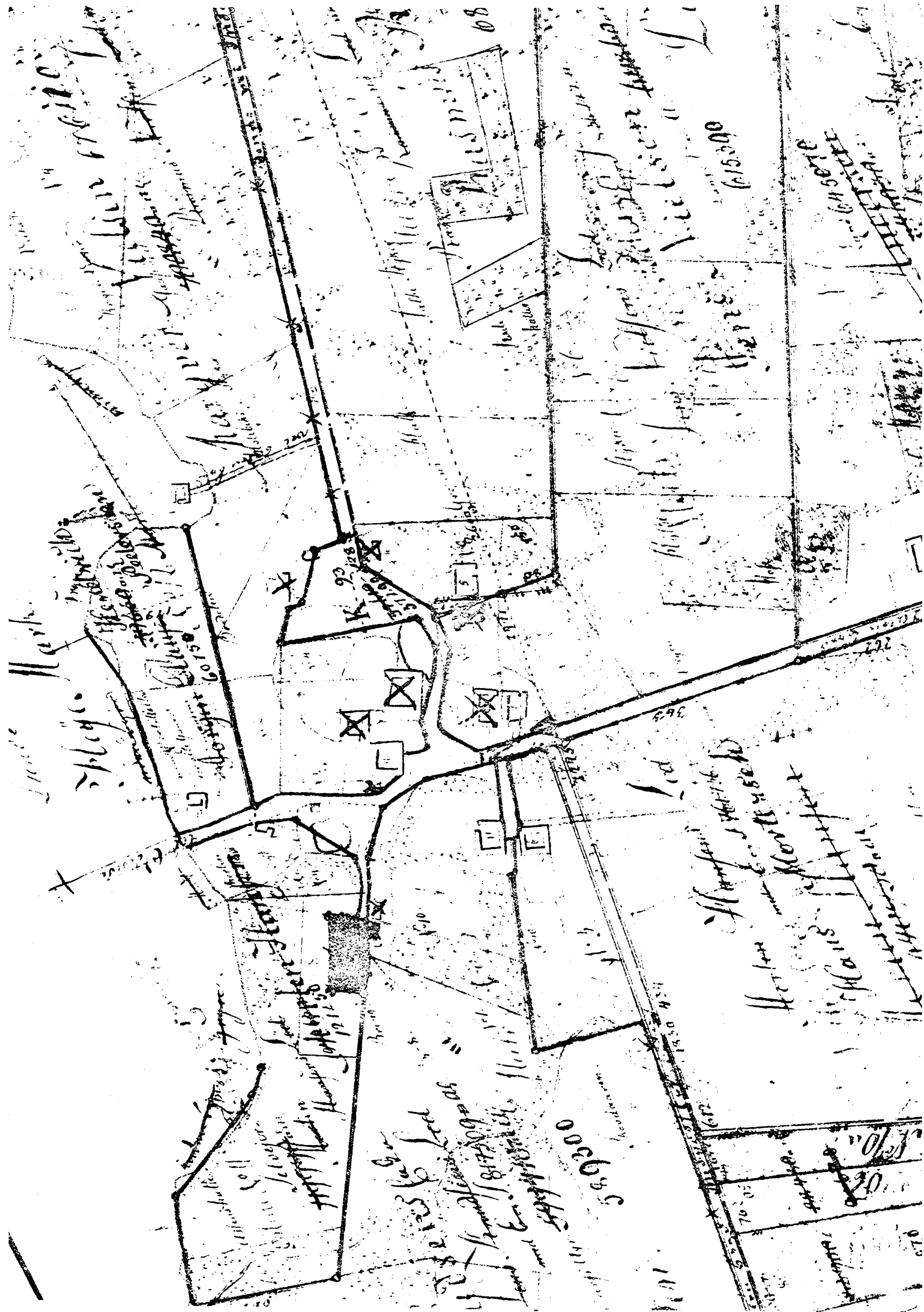
Dongs Hajrup

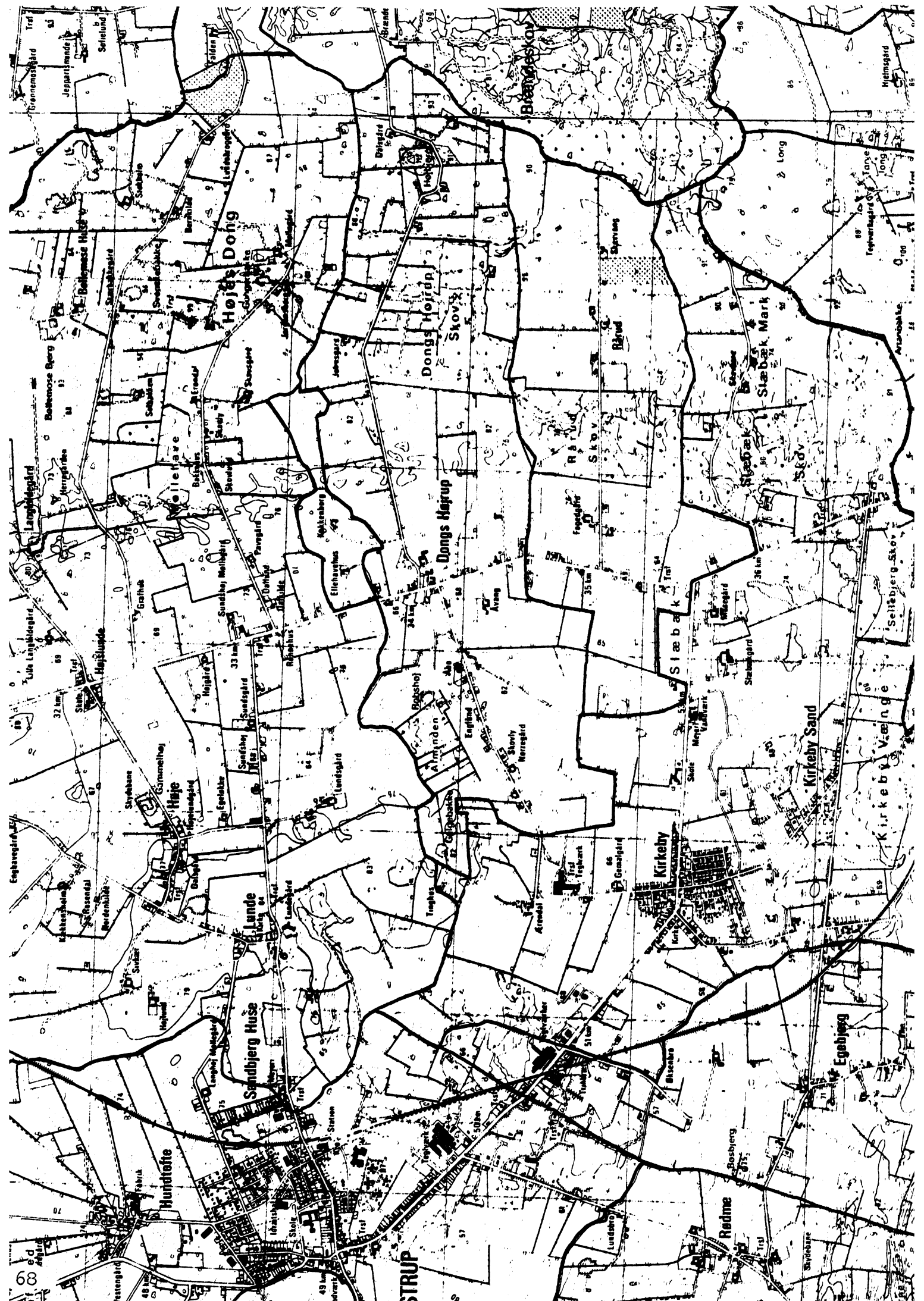
Abo

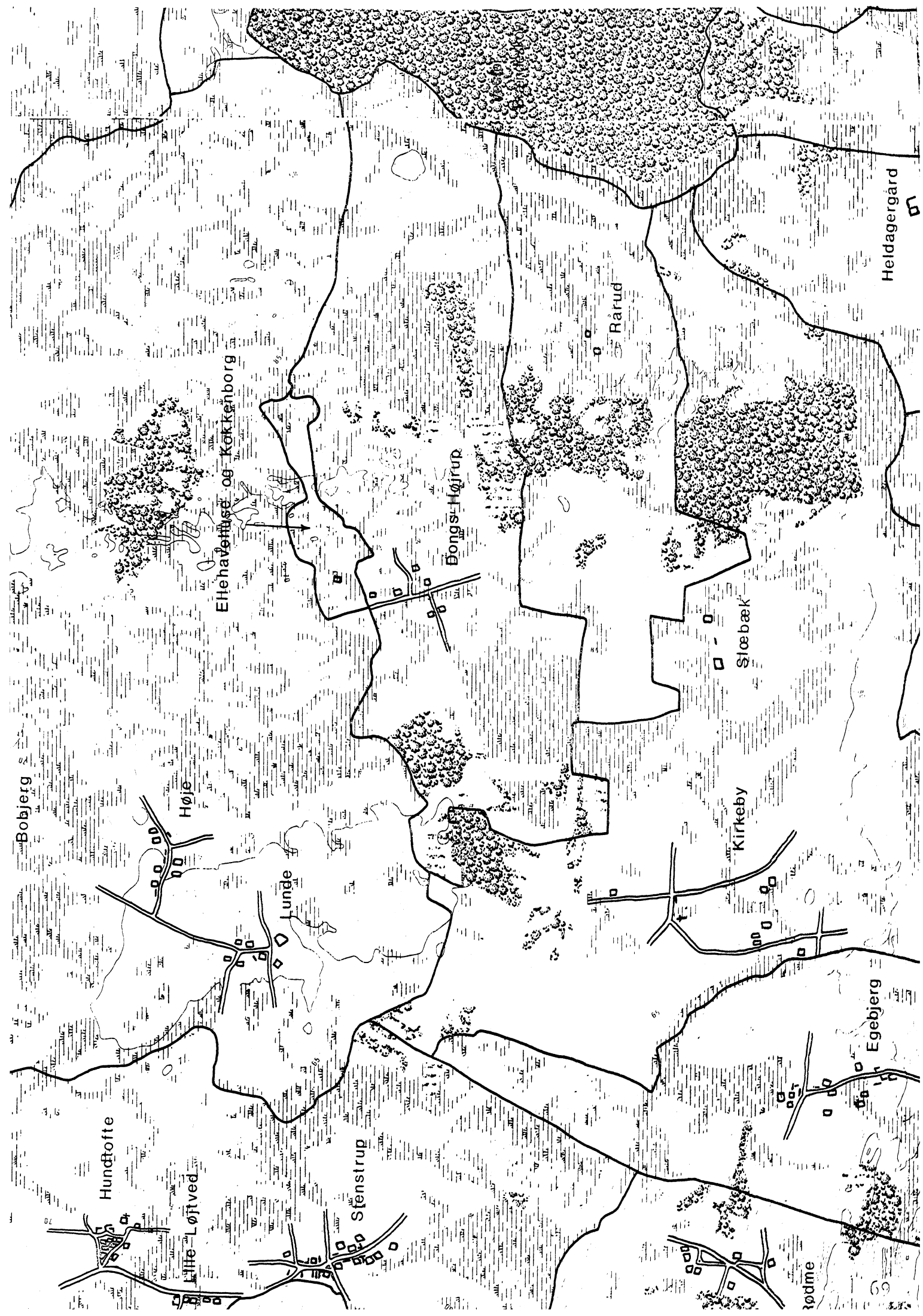
66

34 km

68

Bobjerg

Hundtofte

Lille Løjtved

Stenstrup

Lunde

Høje

Enehavene og Kikkenborg

Bongs Højrup

Rarud

Støbæk

Kirkeby

Egebjerg

Heldagsgård

rodme

EGEBJERG

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Navn: Egebjerg	Navnetype: -bjerg.
--------------------------	------------------------------

Bemærkninger:

Egebjerg er nævnt første gang 1394 i formen Eghebier. Forleddet er trænavnet eg. Efterleddet er bjerg, gl'da. biargh, som har været det almindelige ord for en naturlig, ikke opkastet, større, relativ stejl bakke med fald til alle sider.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby.

Historiske tildragelser:

I Egebjerg fødtes 1860 journalisten H.R. Egebjerg. På en mark i Egebjerg fandtes 1863 en pengesum på 787 mønter fra Erik Mændveds og Christoffer II's tid, nedlagt ca. 1325.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs den nordvest-sydøst-gående bygade og ved mindre forgreninger til denne. Hussamling i den sydlige del af byen. Enkelte huse mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger op til et større engareal.

c. Udskiftning

år: 1813 figur: Stjerneudskiftning. Strimmel og blokudskiftning ved ejerlavsranden.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 2 gårde.

☒ efter udskiftningen 5 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug rotation: 2

vangeantal: Vangelag med Rødme.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Sydfyn og øer. Israndsbakker mod syd. Hedeslette og senglacialt lerområde mod nord.

jordbund: Ferskvandssand, -tørvt og -ler. Moræneler mod S.

naturlig afgrænsning: Den nordlige del af grænsen mod Kirkeby er ikke naturlig.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 60% af gårdene er flyttet ud. Fire af de senere udflyttede gårdes tomter er frilagt. Vejforløbet er bevaret på nær den nordvestlige del, som er forsvundet. Byen er i øvrigt ikke blevet nybebygget i større omfang.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Ejerlavet præget af mange enkeltliggende gårde. Jernbanen Svendborg-Odense gennemskærer ejerlavet mod nord.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 335 ha, heraf opdyrket 1688: 32%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844		1903		
	87	43	60				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	10	10	12	11	9	12	16
Huse:					12		
Huse m/ jord:						15	34
Huse u/ jord:				1		2	34
I alt:	10	10	12	12	21	29	84
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
50 1664	3		6		3		7,3
64 1688	7		3		1		3,9
58 1844	5		7				4,6
75 1903	13		3				2,8
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	75		117		263		
Børn:	40		76		167		
I alt:	115		193		430		

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1				11	
1844		2					12	15
1903	16	68						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 335 ha store ejerlav var i 1682 kun opdyrket 32%. Byen havde da alsædebrug i 2 vange og takseredes på grund af den ekstensive udnyttelse ret lavt til 43 tdr.htk. i 1684 mod 60 tdr.htk. i 1844. Ejerlavet rummede endnu omkring 1800 store dele skov og prægedes i øvrigt af store engarealer og uopdyrkelige skråninger. I 1692 beskrives Egebjergs og Dongshøjrups jord som den sletteste på egnen, skovjord med rødt sand. Egebjerg er udflyttet og udparcelleret fra Kirkeby.

Egebjerg stjerneudskiftedes i 1813 og siden er omkring 7 gårde udflyttet.

I 1469 omtales en selvejergård i Egebjerg, medens der i 1500-tallet omtales 1 kirketjener og 1 præstetjener (til Øster Skerninge præst) i byen. I 1664 ejede Hvidkilde 8 af byens 12 gårde, og i 1781 var Hvidkilde nået op på 9 gårde og 14 huse, medens Rødkilde da havde 2 gårde i byen. Endnu i 1844 var byen stort set i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Blandt de 12 gårde i 1664 var en kvartgård på 1,4 tdr.htk. I 1688 hedder det, at en gård blev øde i krigens tid og nu er lagt til en anden. Svarende hertil er gårdtallet i 1682 dalet til 11. I 1774 er 2 småboløjensynlig regnet for huse. Overgangen til selveje ledsages af gårdekspansion i normalt omfang, medens hus- og befolkningstallets vækst i det 19. årh. klart overstiger det normale.

Byens gårde var i 1684 meget små, således som det er typisk for skovbygdeområder. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse

1) Anlægstype.

Den lille udflytter-rydningsby er centralplaceret i sit ejerlav og har ager/engorientering. Byformen er slynget vejby. Som typisk for skovbygden har Egebjerg alsædebrug og forholdsvis små gårde.

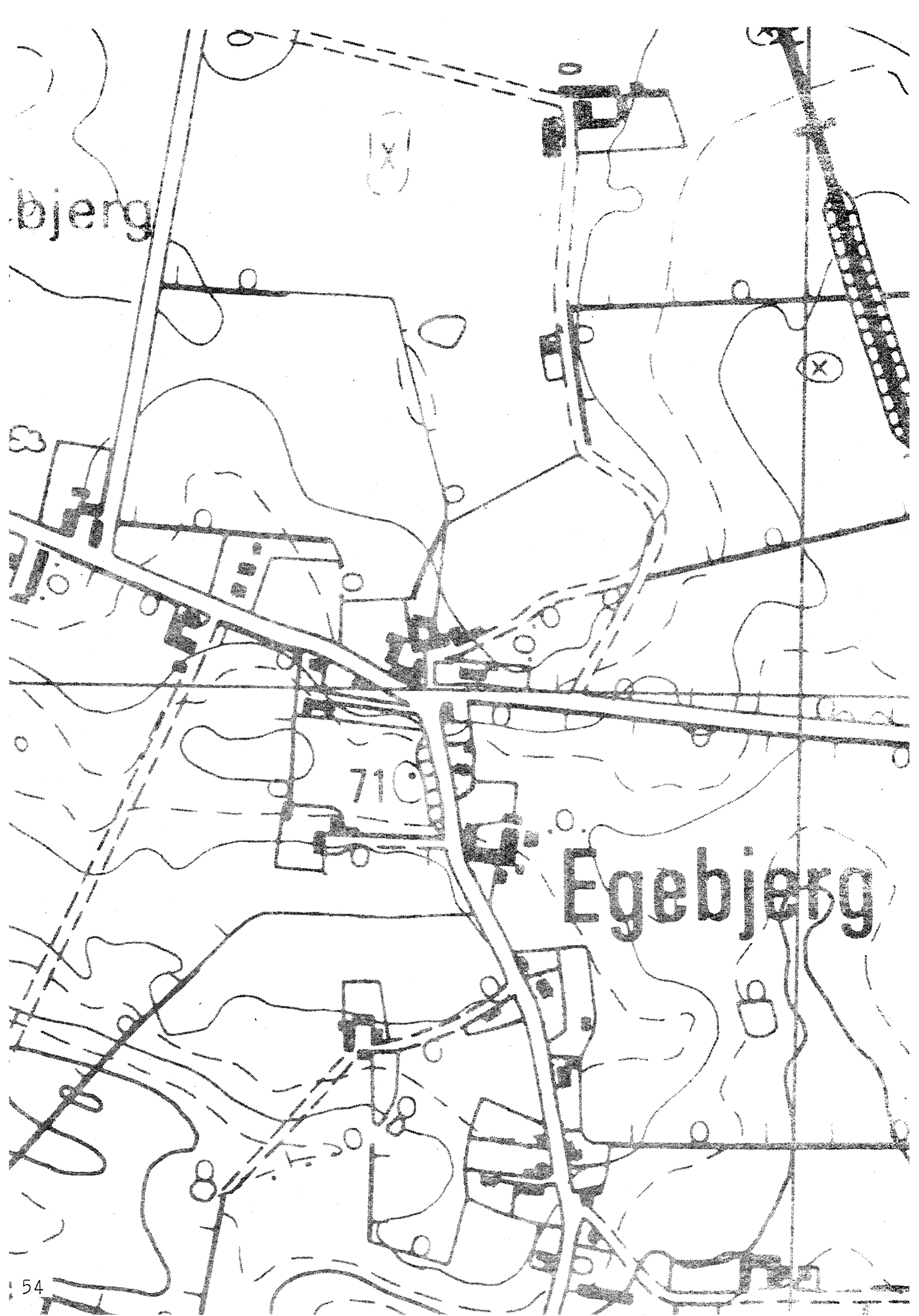
2) Udviklingstype.

Byen domineredes fra 1600-tallet af Hvidkilde gods, der dog ikke opnåede at blive enebesidder. En sen overgang til selveje ledsagedes af kraftig vækst.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

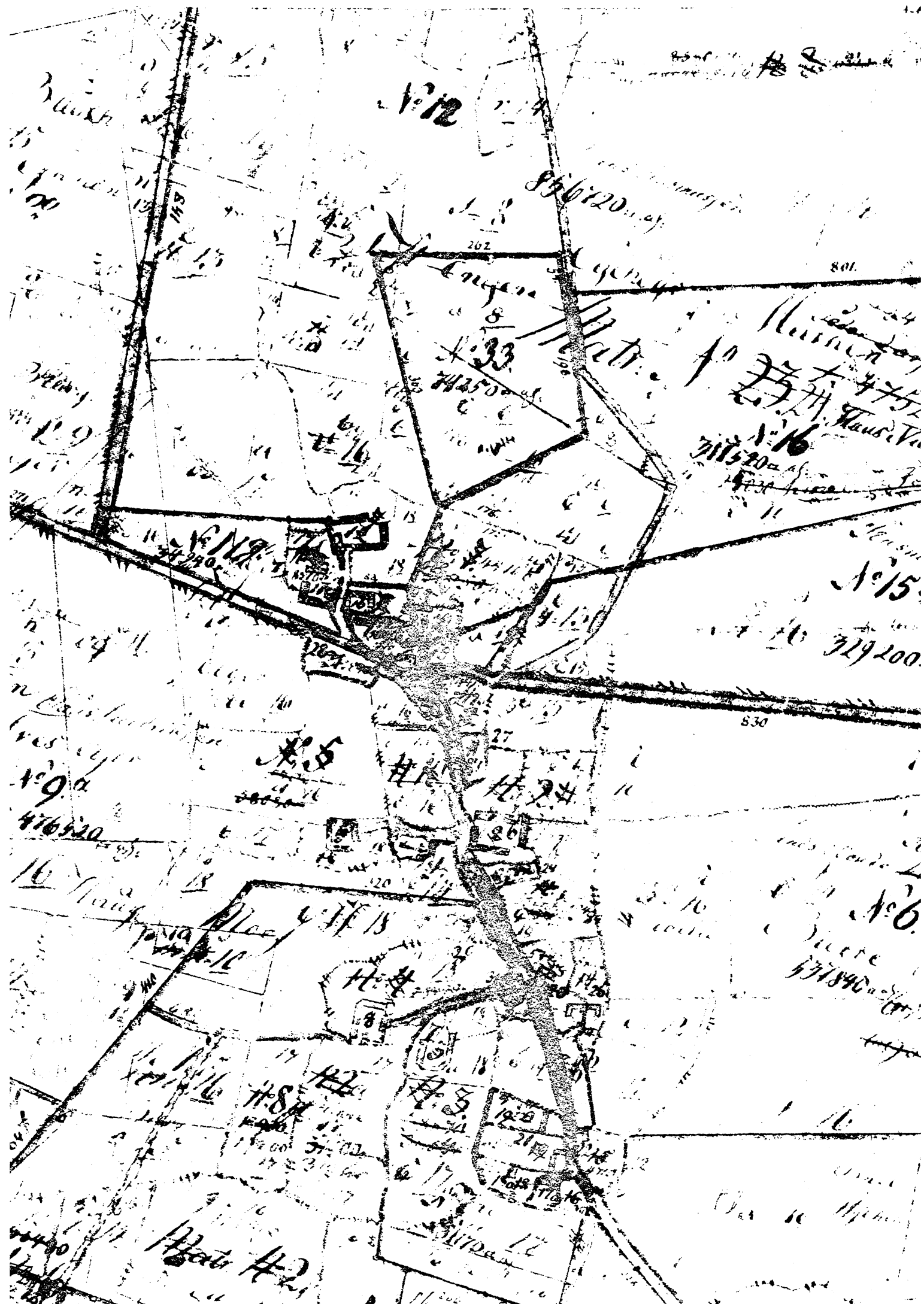
1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte hegn.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

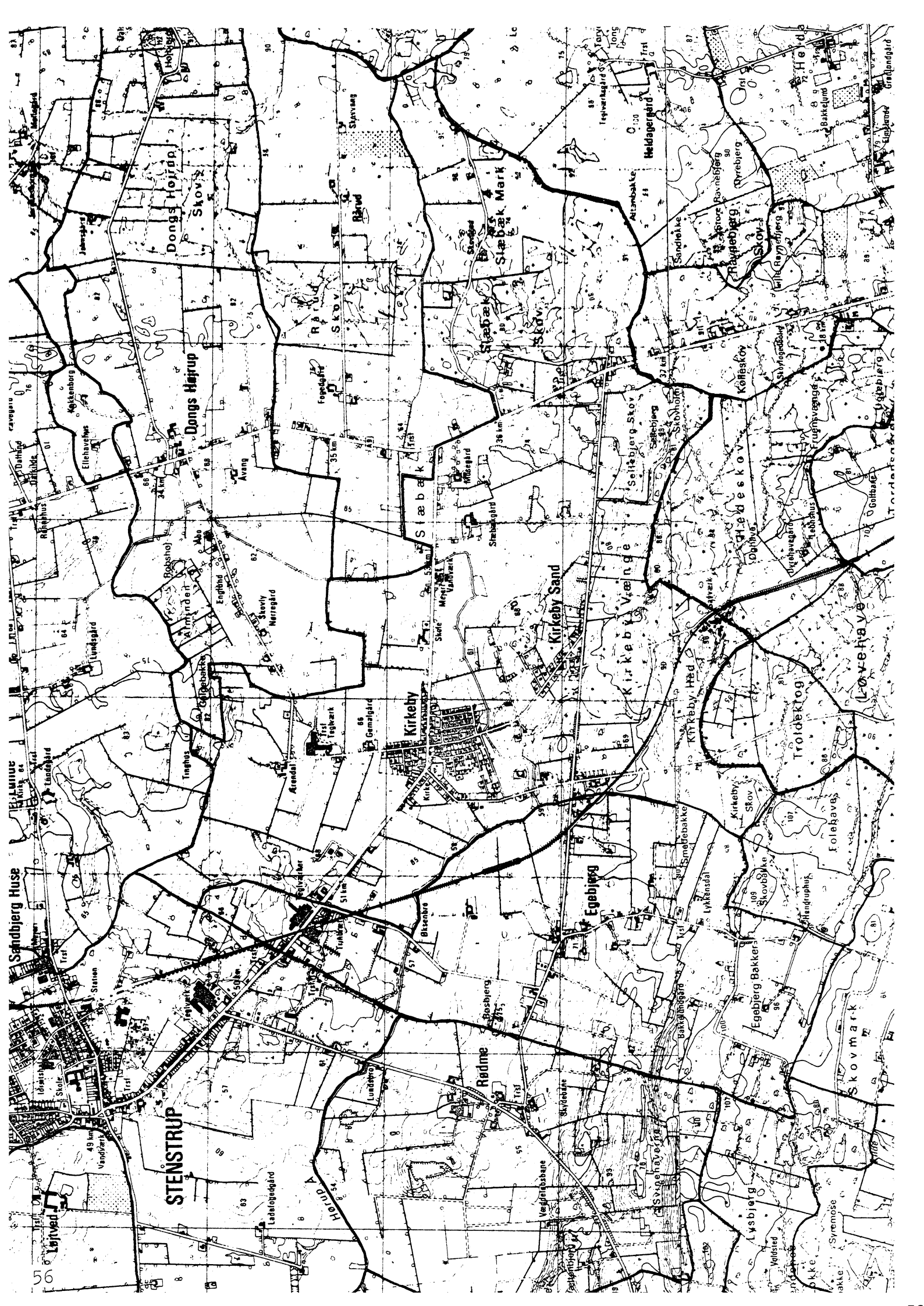

bjerg

Egebjerg

710

GUNDESTRUP

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Navn:	Navnetype: -torp.
-------	--------------------------

Bemærkninger:

Nævnt første gang 1465 som Gunnerstorp. Forleddet er genitiv af mandsnavnet Gunnar. Efterleddet er -torp og siger at byen er en udflytterby, der kan være dannet både i vikingetiden og middelalderen.

Anlægstype: torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------	--

Bemærkninger:

En torper er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra adelbyen (moderbyen).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Hundstrup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

De 7 gårde placerer sig uregelmæssigt omkring den slyngede vej, der både går i vestlig-østlig og nordlig-sydlig retning.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby
 ☐ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering

☒ randby
 ☒ engorientering
 ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Blokudskiftning

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 2 gårde 2 huse/1 hus

☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3
 vangelag mod Hundstrup

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G/K Sydfyn. Israndsbakker.

jordbund: Moræner med spredte forekomster af ferskvandsdynd og -tørv.

naturlig afgrænsning: Ved eng og skov mod nord.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med Skov, eng og agerjord.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Hundstrup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Vejforløbet er uændret siden udskiftningen. Indenfor selve bykernen er der siden udskiftningen flyttet en enkelt gård og der er kommet et mejeri til. Andre ændringer forekommer kun i form af tilbygninger til de oprindelige bebyggelser. Ved udskiftningen er der udflyttet 2 gårde og 2 huse fra landsbykernen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Hundstrup

STATISTIK

Areal: 227 ha., heraf opdyrket i 1688: 34%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	75	28	36				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7	7 ^{1/2}	7 ^{1/2}	6	6	7	6
Huse:			1		2		
Huse m/ jord:						6	6
Huse u/ jord:							
I alt:	7	7	8	6	8	13	12
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664			7	10,7			
1688	2	4		4,7			
1844	2	5		4,2			
1903	1	5		5,3			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	52	74	71				
Børn:	21	15	19				
I alt:	73	89	90				

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							7 [⊕]	1
1844		1					7	5
1903	6	3						3

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 227 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 34%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets dominerende indslag af eng og skov. I 1664 takseredes byens skove dog kun for 16 svins olden. Omkring 1800 bar ejerlavet spor af skovrydning. Byen havde i 1684 trevangsbrug i vangelag med moderbyen Hundstrup og takseredes på grund af den ekstensive udnyttelse lavt til 28 tdr.htk. mod 36 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Byen rummede allerede fra 1500-tallet en mølle. Gundestrup er udflyttet og udparcelleret fra Hundstrup. Senere er skov-enestegården Eskebjerg udskilt fra Gundestrup ejerlav. Gården nævnes første gang i 1498. Gundestrup blokudskiftedes i 1792.

Odensebispen havde i 1531 1 gård i byen. I 1609 afhændede kronen 1 selvejergård og 1 fæstegård i byen til Hvidkilde. I 1664 hørte hele byen under Nakkebølle. Byen havde da et egaliseret præg, men det er dog tvivlsomt om der er tale om en egentlig egalisering. Endnu i 1844 var byen fæstegods, men inden 1903 var overgangen til selveje stort set fuldført.

Antallet af gårde i byen er stort set uforandret fra 1572 til 1903. Møllegården fra 1664 opføres i 1688 som et jordløst møllehus. Hus- og befolkningseksponeringen i det 19. årh. har ligeledes særdeles beskedent omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Det er usikkert om der er tale om en egentlig egalisering.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

1) Anlægstype.

Den lille udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har eng/å orientering. Byen rummede allerede fra 1500-tallet en vandmølle. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type. Ejerlavet er præget af eng og skov, og gårdene var i 1684 ret små som det er typisk for skovegne. Af det oprindelige ejerlav er skov-nestegården Eskebjerg udskilt.

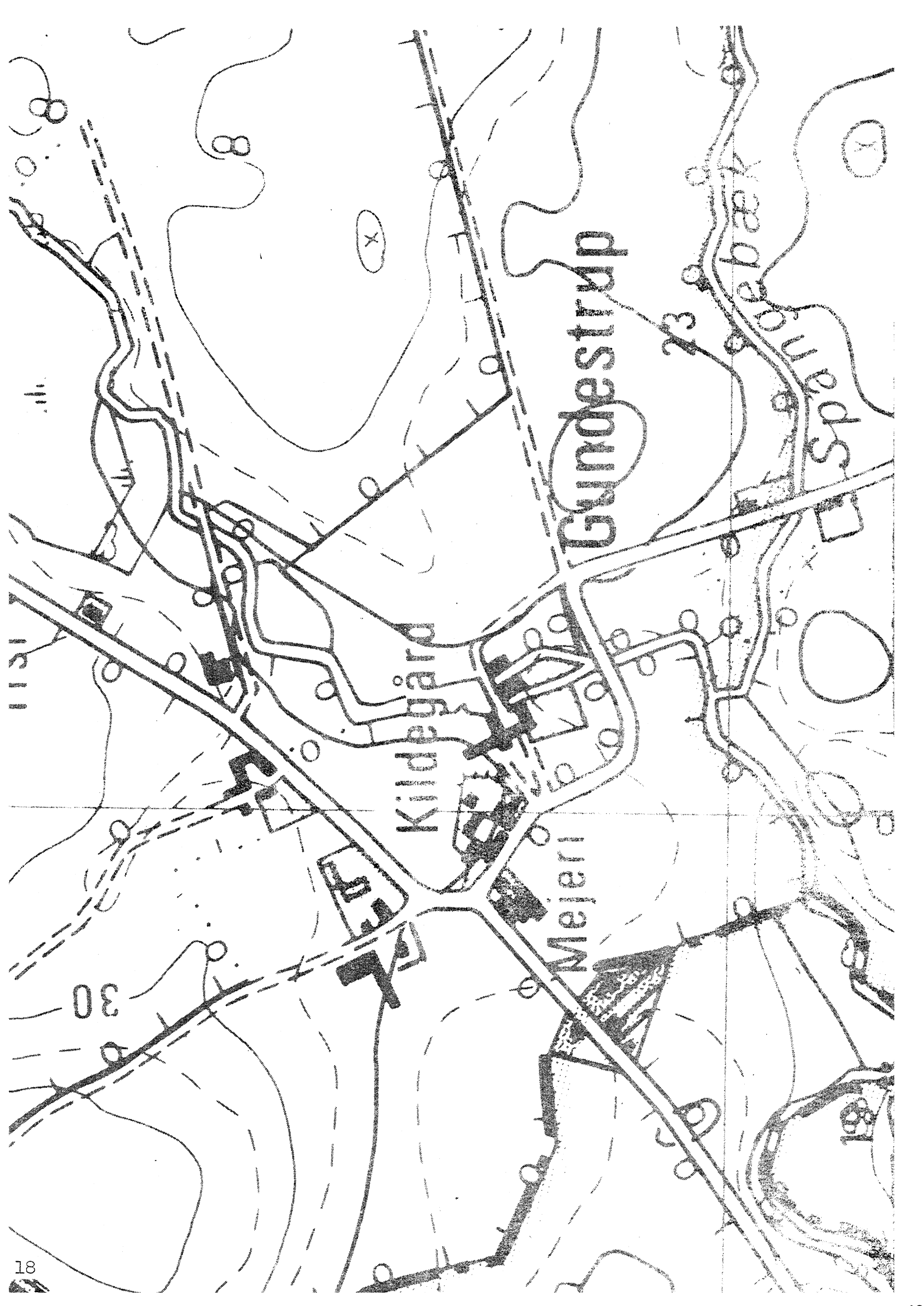
2) Udviklingstype.

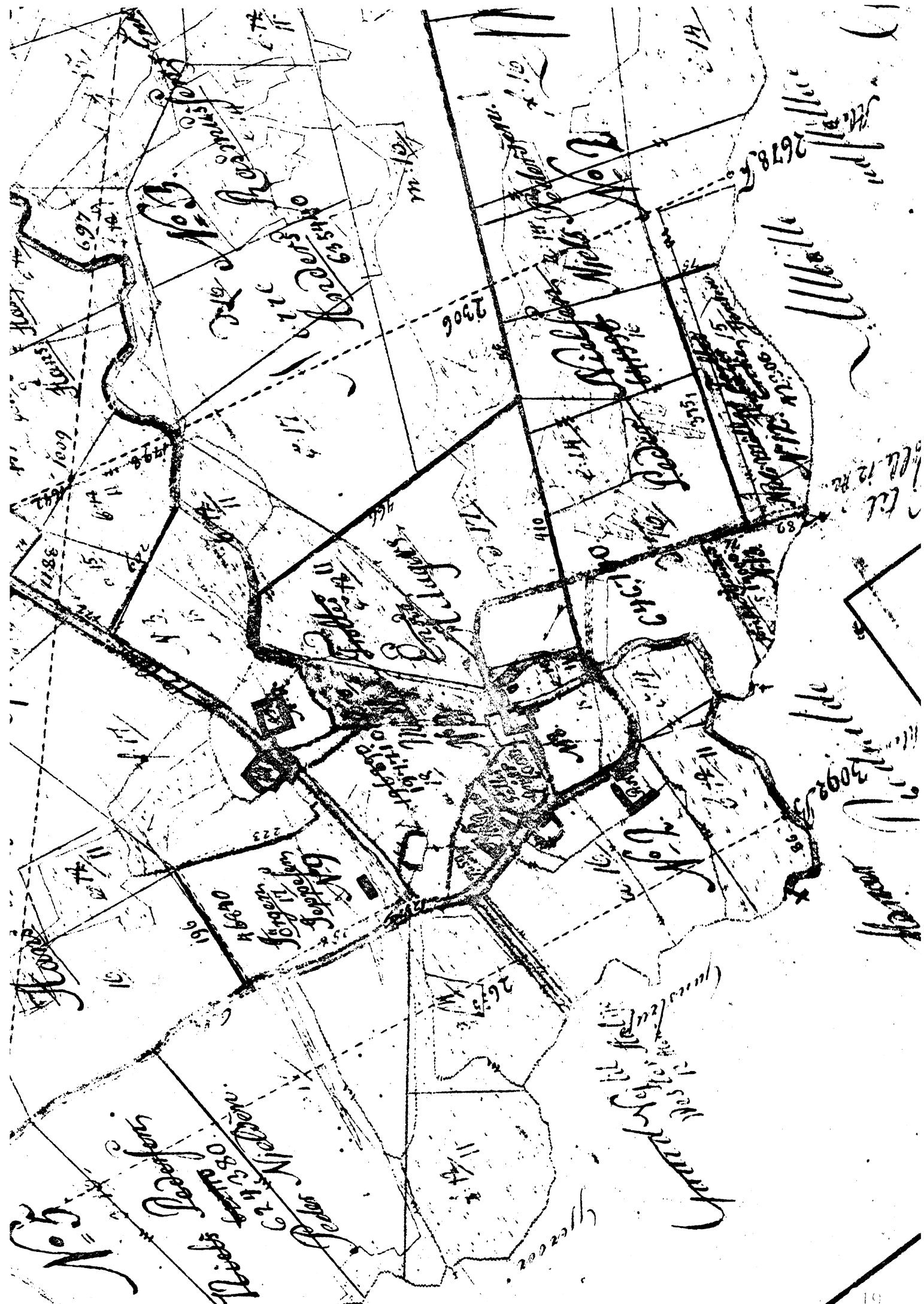
Byen hørte i 1664 under Nakkebølle gods og havde et egaliseret præg. Den sene overgang til selveje indebar, at den normale ekspansion i det 19. århundrede stort set udeblev.

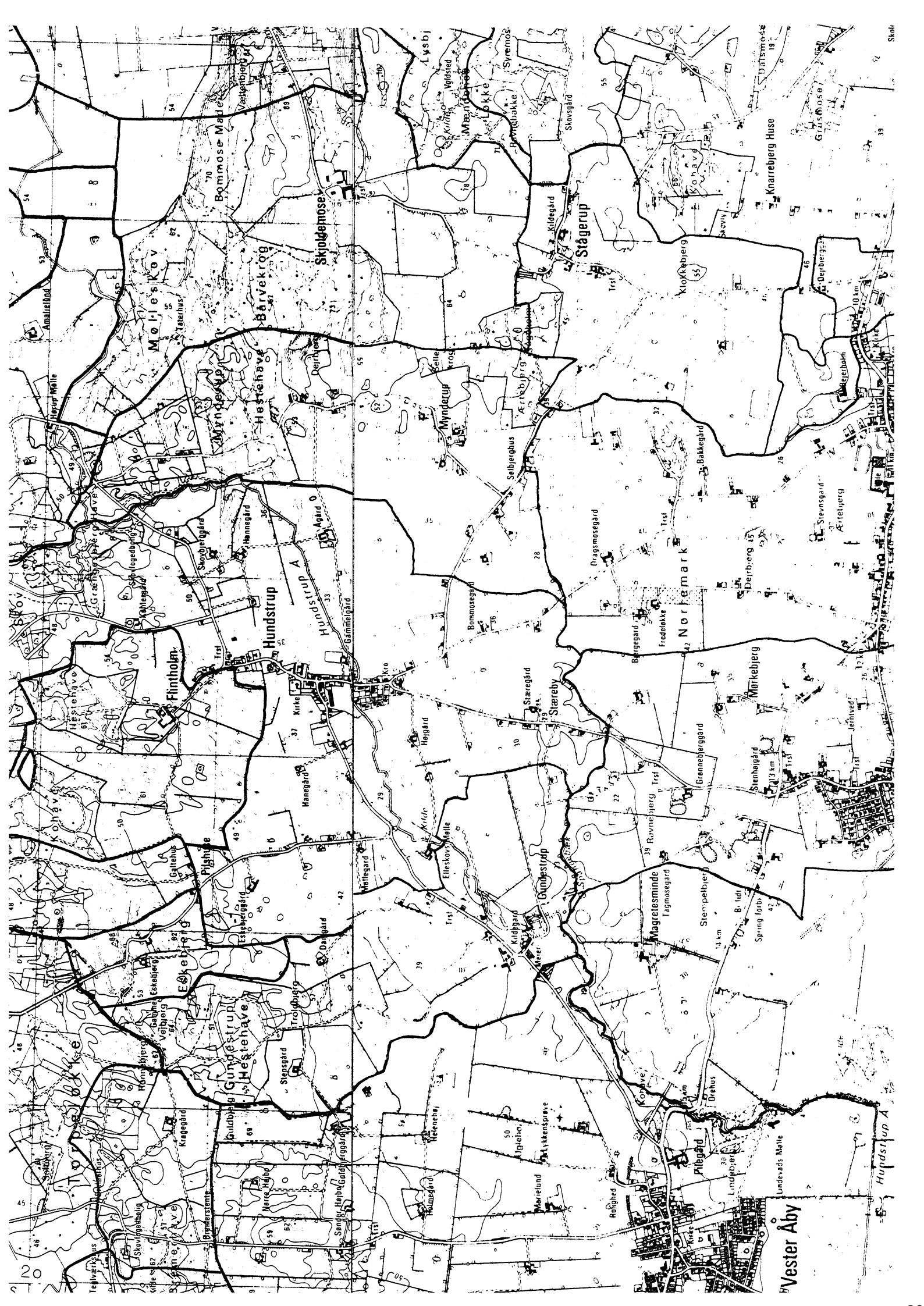
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typen anlægstype med stilfærdig udvikling.

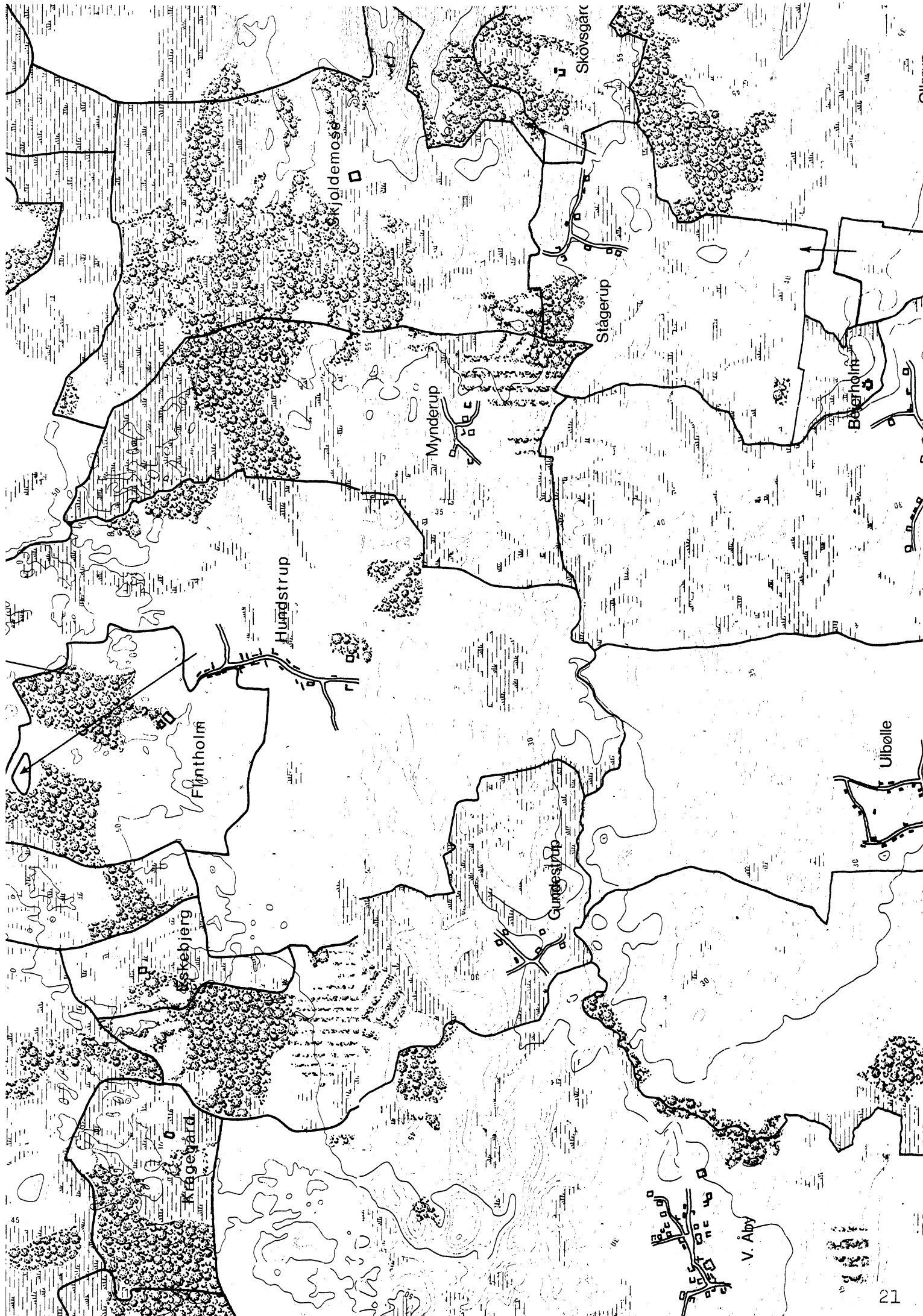
Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret, og det løse præg er forstærket.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt et større skovareal.
- 3) Særlige relikter: Mølle?
- 4) Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdtomter.

HUNDSTRUP

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Navn:	Navnetype: -torp
-------	-------------------------

Bemærkninger:

Hundstrup første gang nævnt som Huntorpe i 1348. Forleddet Hund- er genitiv af mandsnavnet Huns. Efterleddet er -torp og indicerer at byen er en udflytterby dannet enten i vikingetiden eller middelalderen.

Anlægstype: adelby	Anlæggelsestidspunkt: overgang mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby der modsat den middelalderlige udflytterbebyggelse ikke er anlagt ved udflytning,

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Hundstrup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

De 21 huse og 2 gårde og kirken ligger næsten med lige så stor afstand langs den nord-sydgående vej. De 2 gårde ligger mod syd lidt fra vejen. Husene ligger meget tæt på vejen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1777 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 13 gårde, 5 huse/?
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

vangelag mod Gundestrup, Mynderup og N. Skerninge

b. Ressourcer/radets sammensætning

landskabsform: G/K Sydfyn/Sarup. Israndsbakker nord for byen. Plateaubakker. mod nordøst.

jordbund: Overvejende moræner med spredte forekomster af ferskvandstørve-dynd, morænegrus og smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Mod Gundestrup og Mynderup. Eng mod syd. Højder mod nord?

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, skov og eng.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Ca. 8 huse er udflyttet siden udskiftningen. Langs den nord-sydgående vej er der kommet ca. 13 nye huse mellem den oprindelige bebyggelse - husene er især kommet til i området umiddelbart syd for kirken. Desuden er der kommet ny bebyggelse langs vejen der går mod vest, her har der dog ikke tidligere ligget gårde eller huse. Vejforløbet er uændret. Allerede inden 1806 var samtlige gårde i byen udflyttet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Ganske få i forhold til ejerlavets størrelse og kun i den nordlige del.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Hundstrup

STATISTIK

1							
Areal: 690+139=829 ha., heraf opdyrket i 1688: 24%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	122	76	108				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688 ²	1774 ²	1844	1903
Gårde:	12	12	17	18	22	20	24
Huse:		12	8		10		
Huse m/ jord:				3		30	53
Huse u/ jord:				6			18
I alt:		24	25	27	32	50	95
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	4	7	6	7,2			
1688	11	7		4,2			
1844	10	9	1	4,4			
1903	21	3		3,3			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	157	223	309				
Børn:	58	116	125				
I alt:	215	339	434				

1 Incl. Eskebjerg og Galteløkkerne.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
-----------------	----------------------------	-----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							17	8
1844	9	4			11	26		
1903	23	61			1	8		2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 829 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 24%. Byen havde da trevangsbrug og vangelag med Gundestrup, Mynderup og Vester Skerninge. Den takseredes på grund af den ekstensive udnyttelse ret lavt til 76 tdr.htk. mod 108 tdr. i 1844. Den lave opdykningsprocent indicerer ret store skovarealer, og byens skove takseredes i 1664 til 61 svins olden. Omkring 1800 var største parten af byens skove dog forsvunden som følge af opdykning. Af det oprindelige ejerlav er udskilt udflytterbyerne Mynderup og Gundestrup samt en række skovenestegårde. Hovedgården Flintholm omtales fra 1400-tallet. I 1496 erhvervede Claus Bryske til Flintholm en lykke på Hundstrup grund mellem byen og Flintholm. Formentlig er hovedgården udvidet på byens bekostning i flere omgange. I 1664 takseredes Flintholm for 49 tdr.htk. I Hundstrup ejerlav ligger et voldsted Bøghøved. Sydvest for Hundstrup ligger en gammel vandmølle, Elleskov Mølle, der allerede omtales fra 1500-tallet.

Hundstrup blokudskiftedes i 1777 og opløstes totalt ved udflytning.

I 1475 optræder 1 gård på det store Løgismose arveskifte. Kronen havde en enkelt gård, som i 1609 afhændedes til Hvidkilde. At dømme efter antallet af skattepligtige bønder i 1610 kan den indensogns hovedgård Flintholm næppe have haft de store besiddelser på dette tidspunkt. I 1661 havde Flintholm imidlertid 10 gårde og 9 huse i byen. Samme år konfiskeredes godset imidlertid i forbindelse med en dom over ejeren Kaj Lykke og det var i 1664 udlagt til Niels Banner. I 1778 var hele byen formentlig samlet under Flintholm. Hovedgården havde da 19 gårde samt 8 huse i byen. I 1844 hørte hovedparten af byen endnu under Flintholm, men i 1903 var overgangen til selveje næsten afsluttet. Antallet af gårde synes jævnt stigende igennem 1500-1600-tallet formentlig som følge af tilkomsten af småbol. Overgangen til selveje ledsages af bebyggelses- og befolkningseksponation i normalt omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små som typisk i skovegne. Byen egaliseredes inden 1778, hvor der var 7 gårde a. $6-0-1-\frac{6}{25}$ tdr.htk. og 9 gårde på det halve, foruden 3 gårde med varierende hartkorn. I 1496 nævnes Gamlegård og Hundstrup Mølle.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindelig forekommende slynget-vejby. Af ejerlavet er senere udskilt en række udflytterbyer og skovenestegårde. Hovedgården Flintholm har formentlig fra 1400-tallet udvidet sine jorder på byens bekostning. I ejerlavet ligger endvidere Elleskov vandmølle.

2) Udviklingstype.

Byen samledes i 1600- og 1700-tallet under nabohovedgården Flintholm, der egaliserede byen inden 1778. Udskiftningen ledsagedes af en konsekvent gårdudflytning, der opløste bytomten. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1) Bytomten er opløst.

2) Kulturlandskabet har kun bevaret få udskiftningshegn samt et større skovareal.

3) Særlige relikter: Kirke, Elleskov vandmølle.

4) Arkæologiske interesser: Adskillige frilagte gårdtomter.

Flintholm

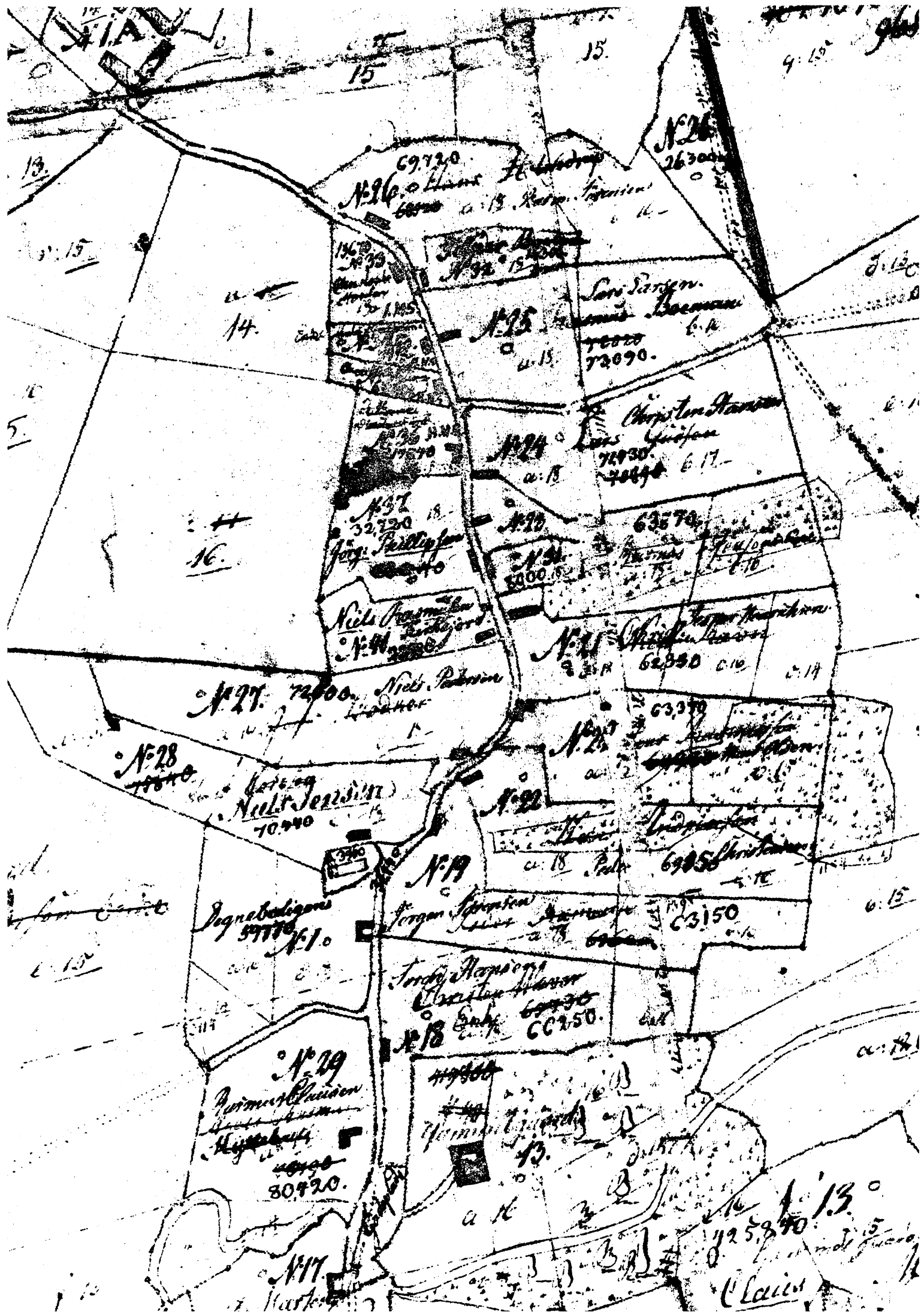
Trsf

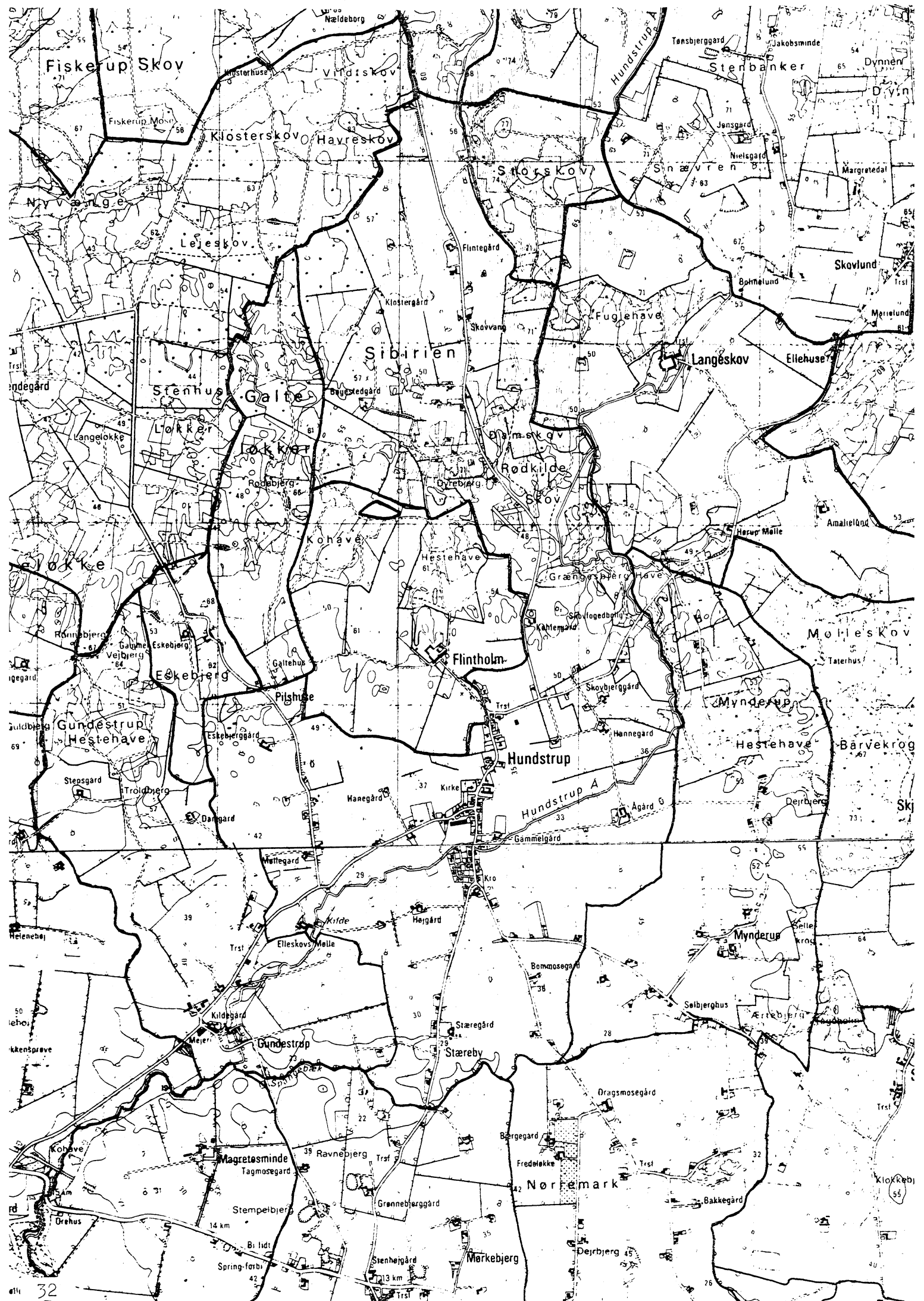
Hundstru

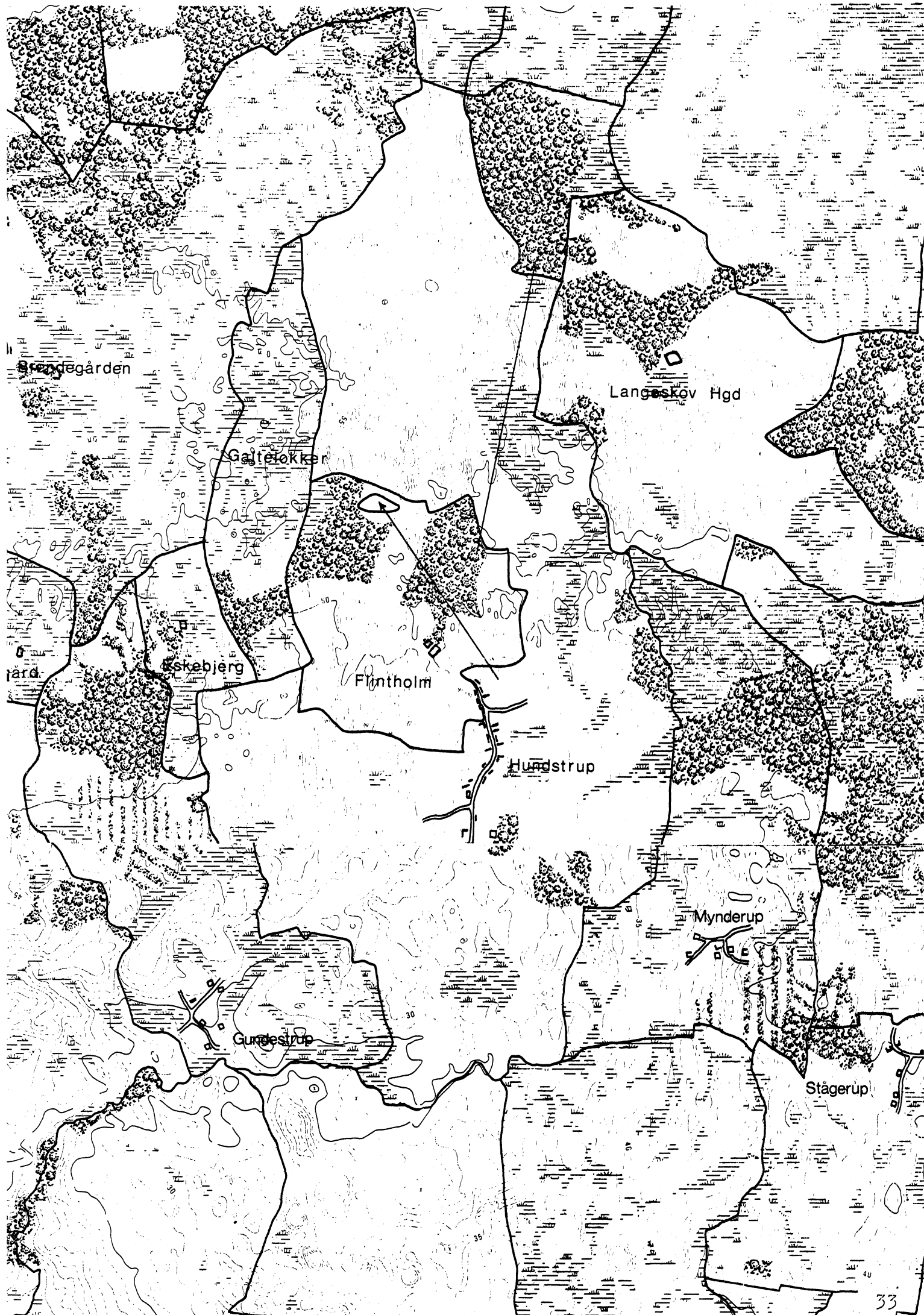
Kirke

Hundst

Gämmelgård

HUNDTOFTE

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
-----------------	-----------------------------	---------------------------------	-------------------------------

Navn: Hundtofte	Navnetype: -toft.
-------------------------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Hundtofte er nævnt første gang 1420 i formen Honetoffte. Der er flere muligheder for forleddets oprindelse men den mest sandsynlige er en form af navneordet, gl'da. hun, hvis betydning ikke er helt afklaret, men grundbetydningen er højderyg, ås. Efterleddet er toft, gl'da. toft, som betyder, "det af fællesskabet undtagne areal til bebyggelse m.m."

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

Det kan ikke umiddelbart afgøres, hvorvidt Hundtofte er en adelby eller en torp, fordi oprettelsen af Løjtved hovedgård har ændret det oprindelige ejerlav. Hertil kommer, at ejerlavsgrenserne til de øvrige byer ikke er aftegnet på kortet. En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Vejklyngeby.

Gårdene ligger uregelmæssigt i en klynge mellem bygaderne. Ved den østlige vej er der en fortelignende gadeudvidelse. Husene ligger spredt mellem gårdene. I den nordøstlige udkant af byen er der et gadekær.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 3 gårde.
☒ efter udskiftningen 3 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Lille Løjtved.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Snarup/Centralfyn. Terrænskrænter, topbakker, israndsbakker, planteaubakker mod N. Senglacialt ler mod S med små hedesletter.

jordbund: Moræneler, ferskvandstørv, -ler og -sand.

naturlig afgrænsning: Grænsen mod Løjtved hovedgård er ikke naturlig.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager og eng.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 50% af gårdene er flyttet ud. De mindre veje inde i klyngen er bevaret. Den vestligste bygade med forten er væk. Der er kun bygget nye huse i byen. I den sydøstlige del er der bygget en fabrik. Udskiftningshegnene der går op til byen, er bevaret mod nord.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del u-hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Flere vådområder bevaret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Stenstrup

STATISTIK

Areal: Stenstrup, Hundtofte og Lille Løjtved: 1347 ha, heraf opdyrket 1688: 30%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844 ¹		1903		
	157	61	191				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903 ¹
Gårde:	11	3	14	14	12	12	39
Huse:			5		8		
Huse m/ jord:						30	129
Huse u/ jord:				5		8	112
I alt:	11	3	19	19	20	50	280
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
29 1664	1		3		10		11,2
93 1688	9		5				4,4
83 1844	9		3				4,1
56 1903	28		10		1		3,5
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	93		259		422		
Børn:	39		150		263		
I alt:	132		409		685		

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Stenstrup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					14	5		
1844	12	38						
Incl. L. Løjtved og 1903	38	229			1	12		

Stenstrup

Udviklingsbeskrivelse:

Hundtofte opmålt ved udskiftningen under ét med Lille Løjtved og Stenstrup. Det samlede ejerlav var 1347 ha stort, heraf var i 1688 kun opdyrket 30%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets skovbygdepræg og store indhold af eng og skov. Hundtofte havde i 1688 trevangsbrug i et dyrkningsfællesskab med Lille Løjtved, og Løjtvedgårds gårde i de to byer egaliseredes da også under ét inden 1771. Ejerlavets skove synes tidligt forsvundne. I 1664 takseredes Hundtoftes skove kun for 2 svins olden. Hovedgården Løjtved har gjort betydelige indhug i ejerlavet. Hundtofte takseredes i 1684 til 61 tdr.htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt.

Hundtofte stjerneudskiftedes i 1789 og siden er 6 gårde udflyttet.

I 1400-tallet havde Løgismose 1 gård i Hundtofte, der formentlig har hørt med til Skjoldemose, der havde fælles ejer med Løgismose. Kronen havde i senmiddelalderen en enkelt selvejergård i byen. Omkring 1630 erhvervede Løjtved 1 gårde i byen. I 1664 var byen delt mellem de to indensognes hovedgårde Skjoldemose og Løjtved. I 1770'erne var disse gårdes andel imidlertid tilsammen kun 4 gårde, medens Boltinggård havde de resterende 8 gårde. Overgangen til selveje skete tidligt og var allerede afsluttet i 1844.

Antallet af gårde steg fra 11 i 1572 til 14 i 1664 (i 1610 skattemandtallet mangler de skattefri gårde til de indensogns hovedgårde), heraf var flere dog rene småbrug. Inden 1774 sank gårdtallet igen til 12. Overgangen til selveje ledsagedes af en særdeles kraftig hus- og befolkningsvækst.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen synes egaliseret mellem 1664 og 1684. I 1766 var Boltinggårds 8 gårde egaliseret på $5-3-1-1\frac{1}{8}$ tdr.htk., medens Løjtveds 3 gårde var egaliseret på $5-2-1-2\frac{3}{7}$ tdr.htk. Byen må således opfattes som 2 gange egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	----------------------	--------------------------	------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af den vikingetidige navnetype -tofte er - som følge af hovedgården Løjtveds udparcellering - randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er vejklyngeby. Ejerlavet opmålt ved udskiftningen under et med Stenstrup og Lille Løjtved. Med sidstnævnte by havde Hundtofte dyrkningsfællesskab og en del af de to byers gårde egaliseredes under ét i 1700-tallet. Ejerlavet er præget af skovbygd-terræn.

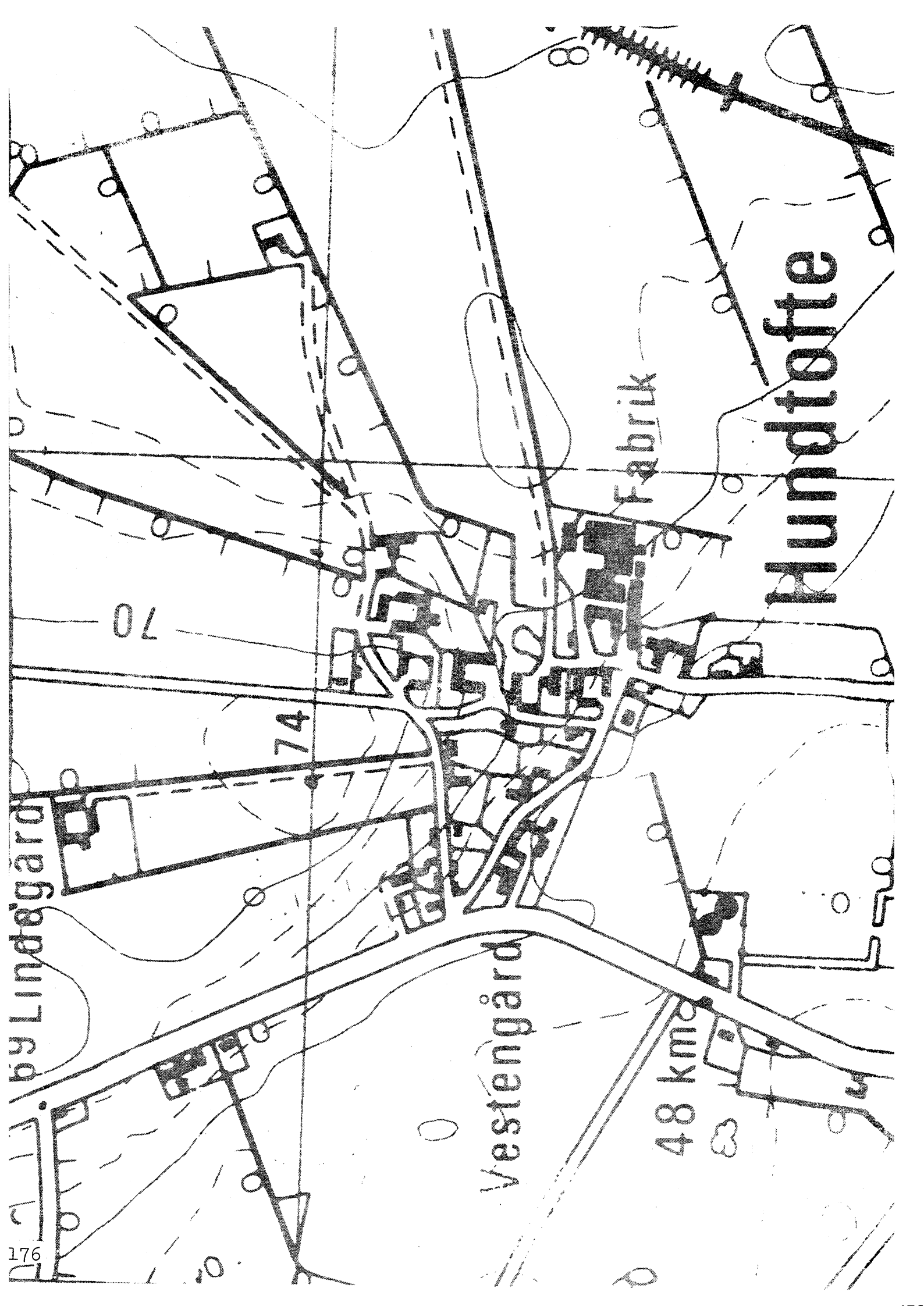
2) Udviklingstype.

Byen samledes i 1600-tallet under de indensogns hovedgårde Skjolde-mose og Løjtved. I 1700-tallet spillede Boltinggård tillige en betydelig rolle. Byen synes egaliseret mellem 1664 og 1684 og endnu én gang i 1700-tallet. Overgangen til selveje skete tidligt og fulgtes af betydelig ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret, men præget af fabriks-anlæg.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt flere vådområder.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

Hundtøfte

Fabrik

Vestengård

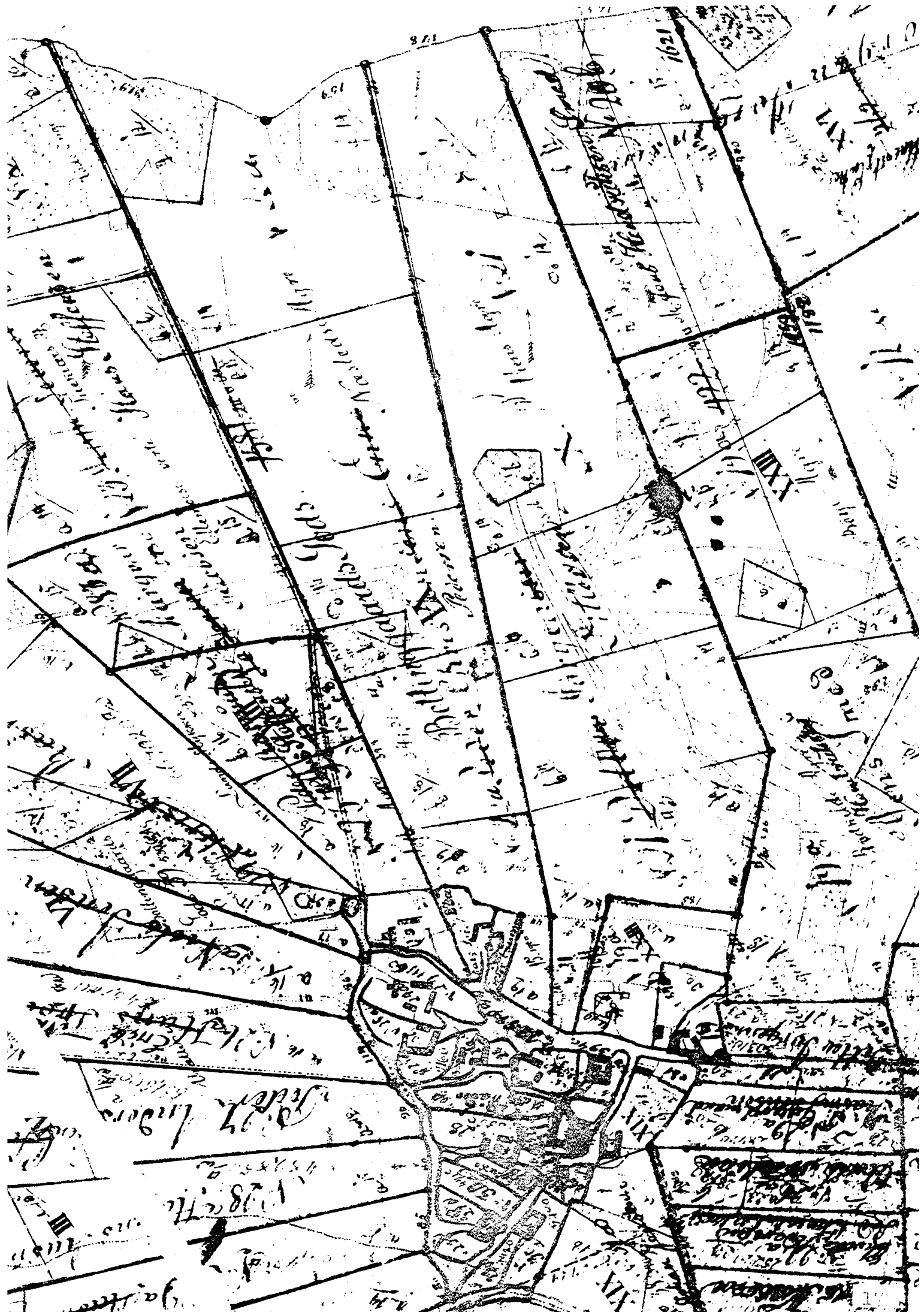
by Lindegård

48 km

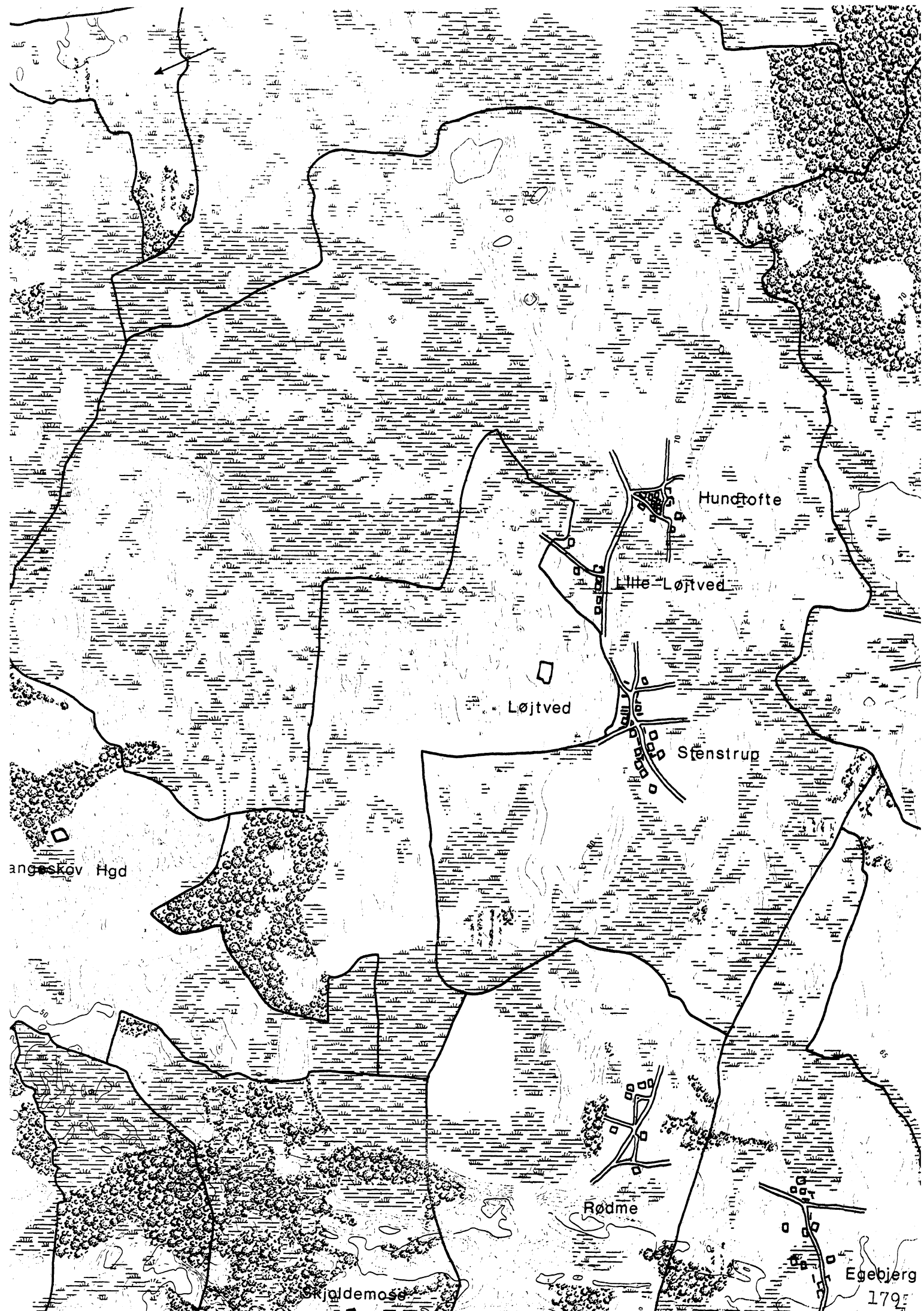
70

74

0

Hundtofte

Lille Løjtved

Løjtved

Stenstrup

angaskov Hgd

Rødme

Egebjerg

Skjoldemose

HØJE

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-----------------------

Navn: Høje	Navnetype: høj.
----------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Høje er nævnt første gang 1531 i formen Høyæ ssoghn. Navnet er en flertalsform af navneordet, glda. høgh, som betyder gravhøj.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Det forhold, at sognets ejerlav ikke er særskilt ud i særskilte ejerlav, og at alle byerne først er nævnt ret sent i de skriftlige kilder, gør bestemmelsen af anlægstypen og anlæggelsestidspunktet usikker.

Historiske tildragelser:

Høje har været sogneby i 1500-tallet og begyndelsen af 1600-tallet, men kirken lå i Lunde by.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Polyganal forteby. (!)

Gårdene ligger langs den øst-vest-gående bygade, som har en forteliggende udvidelse midt i byen. I den østlige del af byen er der en huskoncentration.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Strimmeludskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 5 gårde.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3+1 vænge. Dyrkningsfællesskab med Bobjerg og Lunde.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hele sognet: K. Centralfyn/Østfyn. Israndsbakker, terrænskrænter og hatformede bakker mod Ø. Hedeslette, tunneldale og små forekomster af senglacialt ler mod Ø.

jordbund:

Hele sognet: Ferskvandssand i den vestlige del ellers moræner med spredte forekomster af ferskvandsdynd, -tørvt og smelte-naturlig afgrænsning: vandssand.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 50% af gårdene er flyttet ud. Vejforløbet er bevaret, men ikke forten. To af gårdtomterne er frilagte. Der er blevet bygget huse langs bygaden, men ellers er byen ikke blevet udbygget.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Flere større skovarealer er bevaret. Ejerlavet gennemskæres af hovedvej A 9.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

STATISTIK

2

Areal: 1731 ha, heraf opdyrket 1688: 25%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	2	1903
	126	74	242		

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903 ¹
Gårde:	15	14	15	14	13	33	55
Huse:	1	5	4		13		
Huse m/ jord:						30	59
Huse u/ jord:				2		7	34
I alt:	16	19	19	16	26	70	148

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
53 1664	2	7	6	8,4
64 1688	6	6	2	5,3
67 1844	24	9		2,8
62 1903	39	12	4	3,7

Folketal: 1

	1787	1845	1901
Voksne:	243	544	544
Børn:	146	292	268
I alt:	389	836	812

1. Hele sognet.

2. Incl. Bobierø og Lunde.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			7	2			8	2
1844	32	36					1	1
1903	Hele sognet.	55	93					

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1731 ha store fælles ejerlav for Høje-Lunde-Bobjerg var i 1688 kun opdyrket 25%, hvilket er i overensstemmelse med sognets skovbygdepræg. I 1692 blev sognets jord beskrevet som skovjord og rødt sand og hovednæringen som kvægdrift. Sognet havde kun 3 vange, der dyrkedes i et trevangsbrug. Høje takseredes i 1684 for 74 tdr.htk. Som typisk for skovegne er der udparcelleret en række skovenestegårde, bl.a. Ellehaven, Kokkenborg (med 1644: 66 svins olden) og som den mest betydelige Langkildegård, der allerede nævnes 1497 og som 1664 havde skov til 36 svins olden. Et voldsted "Herregården" ved Langkilde vidner formentlig om, at denne gård oprindeligt har været et væbnergods. I senmiddelalderen var den og størsteparten af sognet på Odensebispens hænder. Nakkebølles 8 gårde i Høje havde i 1664 skov til 30 svins olden. Høje var i 1500-tallet sogneby, skønt kirken ligger i nabobyen Lunde.

Høje strimmeludskiftedes i 1796 og siden er 7 gårde udflyttet.

Da kronen overtog det tidligere bispelen Ørkild ved reformationen i 1536 lå herunder bl.a. Langkildegård og 16 gårde (heraf 6 egaliserede) i Høje og Lunde. Flere af gårdene var dog rene småbrug. Byen lagdes under Nyborg len, der i 1563 havde 13 gårde (heriblandt 1 selvejergård) og 1 hus i byen. I 1664 havde kronen afhændet halvdelen af byen til Nakkebølle. Efter frasalget af det sidste krongods var byen omkring 1770 delt mellem Løjtved, Rødkilde, Mullerup, Rygård og Hvidkilde. Overgangen til selveje skete tidligt og var næsten afsluttet i 1844.

Antallet af gårde lå i 1500-1700-tallet omkring 15, hvoriblandt der dog var flere rene småbrug. Overgangen til selveje ledsagedes af en fordobling af gårdtallet frem til 1844 ligesom hus- og befolkningsvæksten frem til 1844 var markant.

Gårdene var i 1684 i gennemsnit lidt under normalstørrelse. Byen synes aldrig egaliseret i sin helhed.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Ejerlavet, der er fælles for sognets 3 landsbyer, er et typisk skovbygdeområde, hvor der i senmiddelalder og nyere tid er udparcelleret en række skovenestegårde, hvoriblandt den mest betydelige, Langkilde, synes at have været herregård i middelalderen. Højes byform er polygonal forteby. Høje var sogneby i 1500-tallet, skønt kirken ligger i Lunde by.

2) Udviklingstype.

Langkilde er, som nævnt, muligvis et middelalderligt væbnergods (med voldsted), der er kommet i Odensebispens besiddelse. Da kronen overtog bispelenet Ørkil ved reformationen medfulgte hele Høje by og Langkildegård. Kronens gods afhændedes i flere etaper og besiddelsesforholdene var i 1700-tallet meget spredt. Overgangen til selveje skete tidligt og ledsagedes af markant ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typen anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er kun delvis bevaret og forten er forsvundet.
2. kulturlandskabet har bevaret en del hegn og flere større skovarealer.
3. Særlige relikter: voldsted.
4. Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Nordenkilde

Skydebane

Gammelhøj

Høje

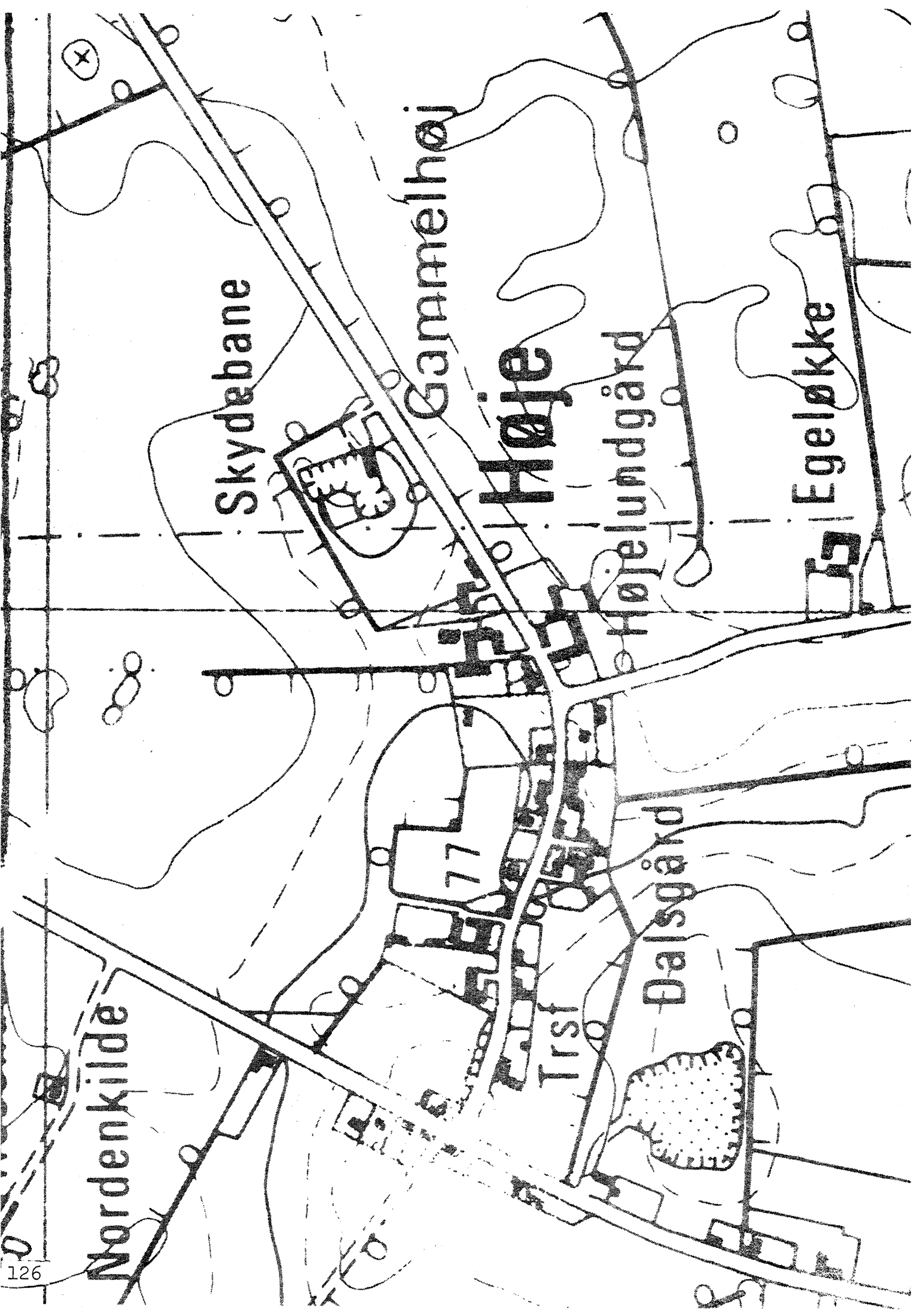
Højelundgård

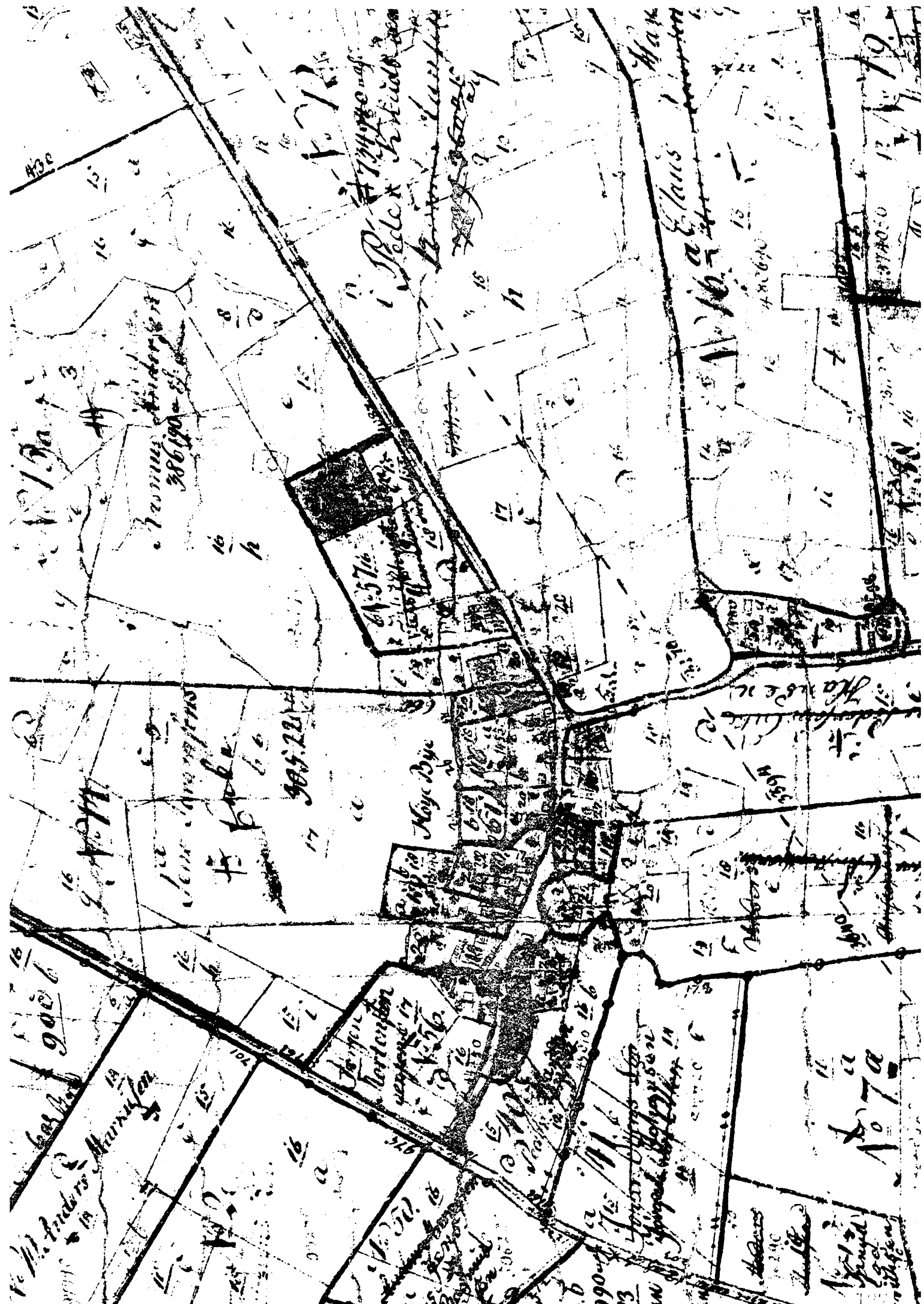
Egeløkke

Dalsgård

Trsf

77

107a

Hortensborg
Hortensborg
Hortensborg

386190
Hortensborg

386190

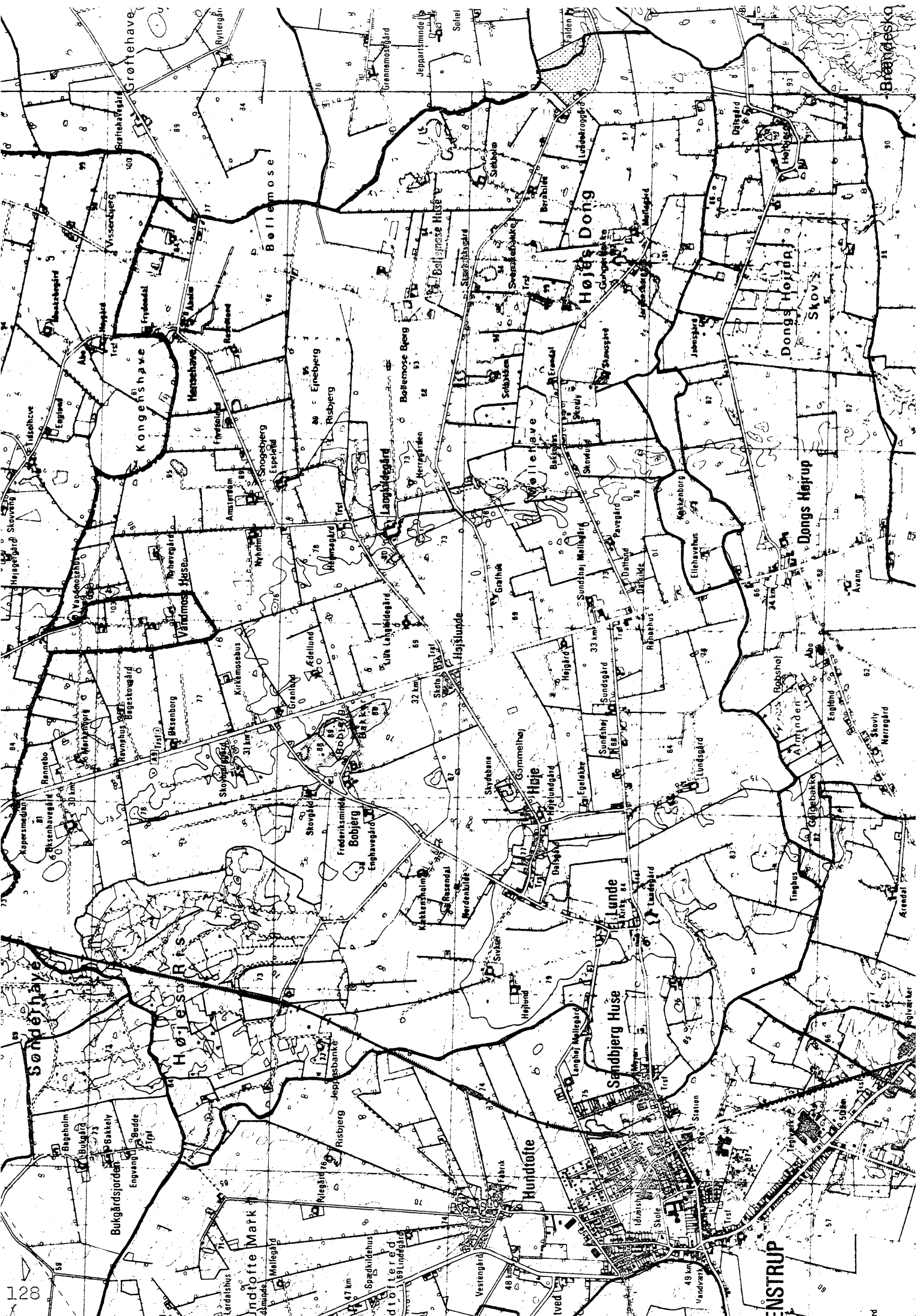
Hoye Bye

Hortensborg
Hortensborg

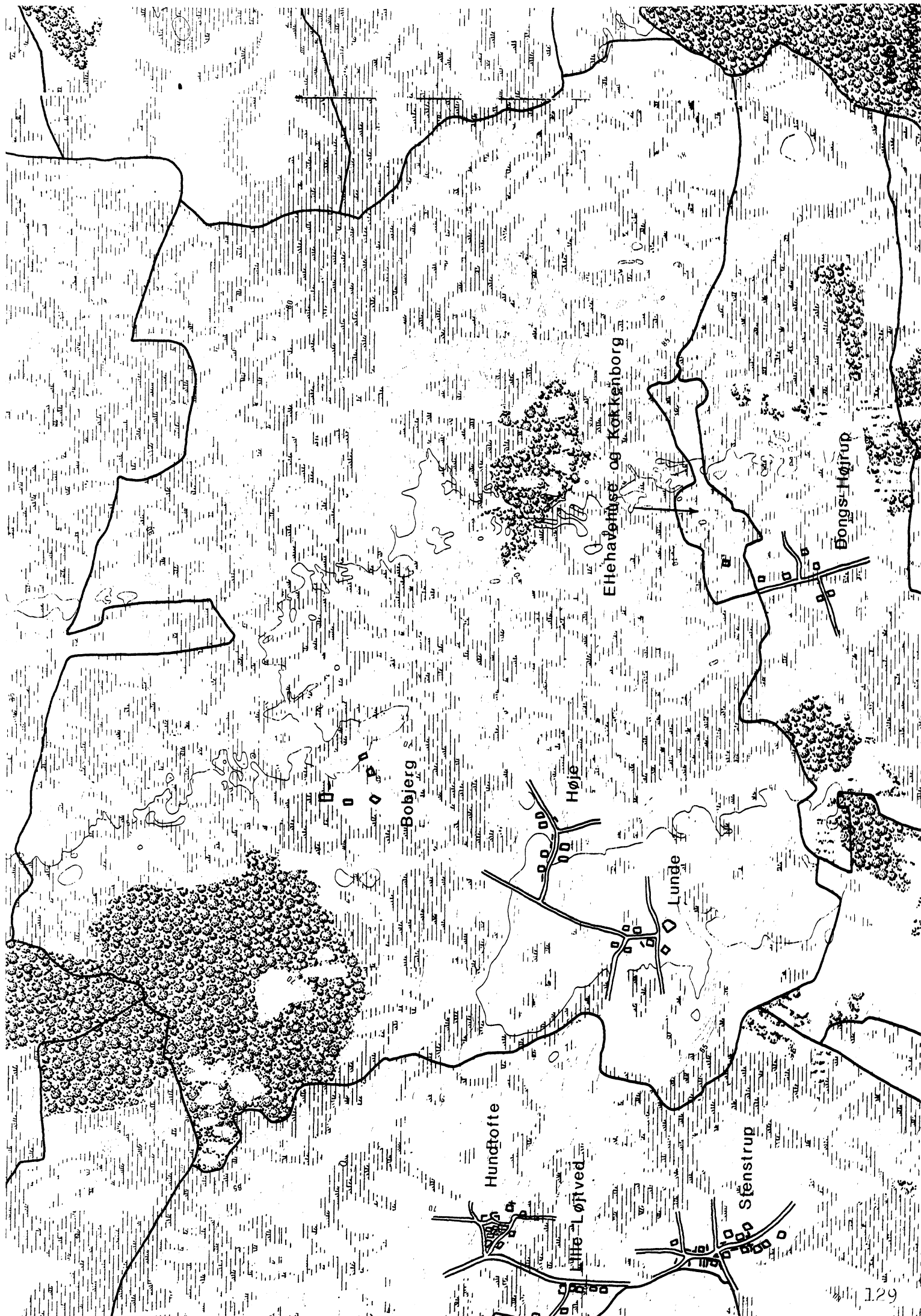
Hortensborg
Hortensborg

107a

Hortensborg
Hortensborg

STRUP

KIRKEBY

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Navn: Kirkeby	Navnetype: -by.
-------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Kirkeby er nævnt første gang 1348 i formen Kirkeby. Forleddet er kirke. Efterleddet er by, gl'da. by, som i de fleste navne betyder landsby.

Anlægstype: Adelby m. kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning i torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Kirkeby sogn lagdes 1541 til Skt. Nikolai kirke i Svendborg, men i 1637 blev sognet anneks til Ollerup. I Kirkeby påvises endnu det tidligere tingsted og rettersted for Sunds og Gudme herreder (Tinghuset eller Tingbyggersted).

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egense	Kirkeby

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byen er meget løst opbygget. Gårdene ligger i tre grupper, hvor det nærmest virker som om det er åen de "samles" om. I den vestligste gruppe er der 4 gårde, hvoraf de to er en dobbeltgård. Syd for disse ligger en enlig gård. Mod øst på den anden side af åen ligger der to gårde. Kirken ligger isoleret langt fra gårdene mod nord.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1813 figur: Blokudskiftning. Husudskiftning mod nord ved grænsen
 (Hvidkilde) mod Egebjerg.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen Kortet er tegnet efter udskiftningen, så det kan ikke afgøres og de gårde der ligger udenfor byen, har ligget i
☒ efter udskiftningen 3 gårde. byen tidligere.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug rotation:
 vangeantal: 1 Dyrkningsfællesskab med Slæbæk.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Sydfyn/Centralfyn. Israndsbakker mod S. Hedeslette- og senglacialt lerområde med enkelte tunneldale mod N.

jordbund: Overvejende ferskvandssand og -ler. Moræneler mod syd.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

40% af de 7 gårde som lå i byen ved matrikuleringen er flyttet ud. Den ene er dog kun flyttet over på den anden side af åen. Vejforløbet og åen er begge stærkt regulerede. Nord for byen omkring kirken er der anlagt et stort villakvartér, så byen så at sige er rykket mod nord, hvis der altså ikke har ligget gårde her før matrikuleringen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Ejerlavet er stærkt bebygget og gennemskæres af flere større veje. Større skovareal bevaret mod syd.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

1 Areal: 721 ha, heraf opdyrket 1688: 26%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844		1	1903	
	57	44	70				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7 *	7 *	5 *	8	7 *	14	17
Huse:		1	1		6		
Huse m/ jord:				1		19	38
Huse u/ jord:						1	50
I alt:	7	8	6	9	13	34	105
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
50 1664					4		14,3
75 1688	1		7				5,5
64 1844	9		4		1		4,2
82 1903	15		2				2,9
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	47		85		216		
Børn:	29		35		173		
I alt:	76		120		389		

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Kirkeby

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1				4	1
1844	3	6					11	14
1903	17	86						2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 721 ha store ejerlav (incl. Slæbæk) var i 1688 kun opdyrket 26%. Sognet er udpræget skovgrund med rødt sand og i 1572 hedder det, at der kun fandtes en eneste årlig mark til sognet. I 1682 havde byen stadig alsædebrug i et dyrkningsfællesskab med Slæbæk. De to byer takseredes tilsammen til 77 tdr. htk. i 1684 mod 70 tdr. i 1844. I 1572 havde præstegården ikke mindre end 7 skovsparter, og endnu i 1664 takseredes byens skove for 30 svins olden. Kirken lå oprindeligt isoleret nord for byen og længere mod nord fandtes ting- og rettersted for Sunds og Gudme herreder. Af det oprindelige ejerlav er udskilt udflytterbebyggelserne Egebjerg, Dongs Højrup, Rårud og Slæbæk, samt enestegården Brændeskov, der omkring 1567 blev lagt fra Kirkeby til Gudme sogn.

Kirkeby blokudskiftedes i 1813 og siden er 3 gårde udflyttet.

I 1497 pantsatte Egeskovgård 1 gård i Kirkeby. I 1500-tallet fandtes foruden præstegården 1 kirkegård i byen. 1552 omtales Kirkebygård og -gods, men det er uvidst om det drejer sig om et egentlig godskompleks. I 1664 ejedes 4 af byens gårde af Hvidkilde, medens denne hovedgård i 1781 havde 3 gårde og 3 huse. Endnu i 1844 var hovedparten af byen i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde lå i 1500-1700-tallet på 7, idet der dog i 1664 synes at være tale om sammenlægning. I forbindelse med overgangen til selveje sker en voldsom hus- og befolkningsvækst i det 19. årh. Kirkeby var i færd med at udvikle sig til bymæssig bebyggelse.

Gårdene var i 1684 ret små, således som det ofte er tilfældet i skovbygden. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1) Anlægstype.

Den lille kirke-adelby af vikingetidsnavnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav og har eng/bækorientering. Byformen er en løst opbygget slynget vejby-type. Kirken og tingstedet ligger isoleret nord for byen. Byen er såvel hvad angår den løse bytomtudformning, de små gårde, skovarealerne og alsædebruget præget af skovbygdeplaceringen. Af det oprindelige ejerlav er udskilt en række udflytter byer, som delvist bevarede et fællesskab med moderbyen.

2. Udviklingstype.

Byen har muligvis i 1500-tallet huset et væbnergods. Fra 1600-tallet domineredes byen af Hvidkilde. En sen overgang til selveje ledsagedes af kraftig ekspansion, der førte Kirkeby frem til en status som bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret, men afgørende præget af nybebyggelse.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del hegn og et større skovareal, men præges af nybebyggelse.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Gemalgård

Kirkeby

Kirke

59

206,910⁷⁴⁵
Christian Andersen

12
11
12
12

804,900⁷⁴⁵

Inclens
No. 1

114,480⁷⁴⁵
Kathapran

No. 16
320,550⁷⁴⁵
31 12

Christian
Andersen

12
12
12

Stans Fappel
Lundsten

No. 7
120,570⁷⁴⁵

12
12
12

No. 16
104,126,510⁷⁴⁵

No. 4

No. 15

Rasmus Rasmus

Jon Egnafoged

No. 16
120,570⁷⁴⁵

456
Anders
Clanson
23

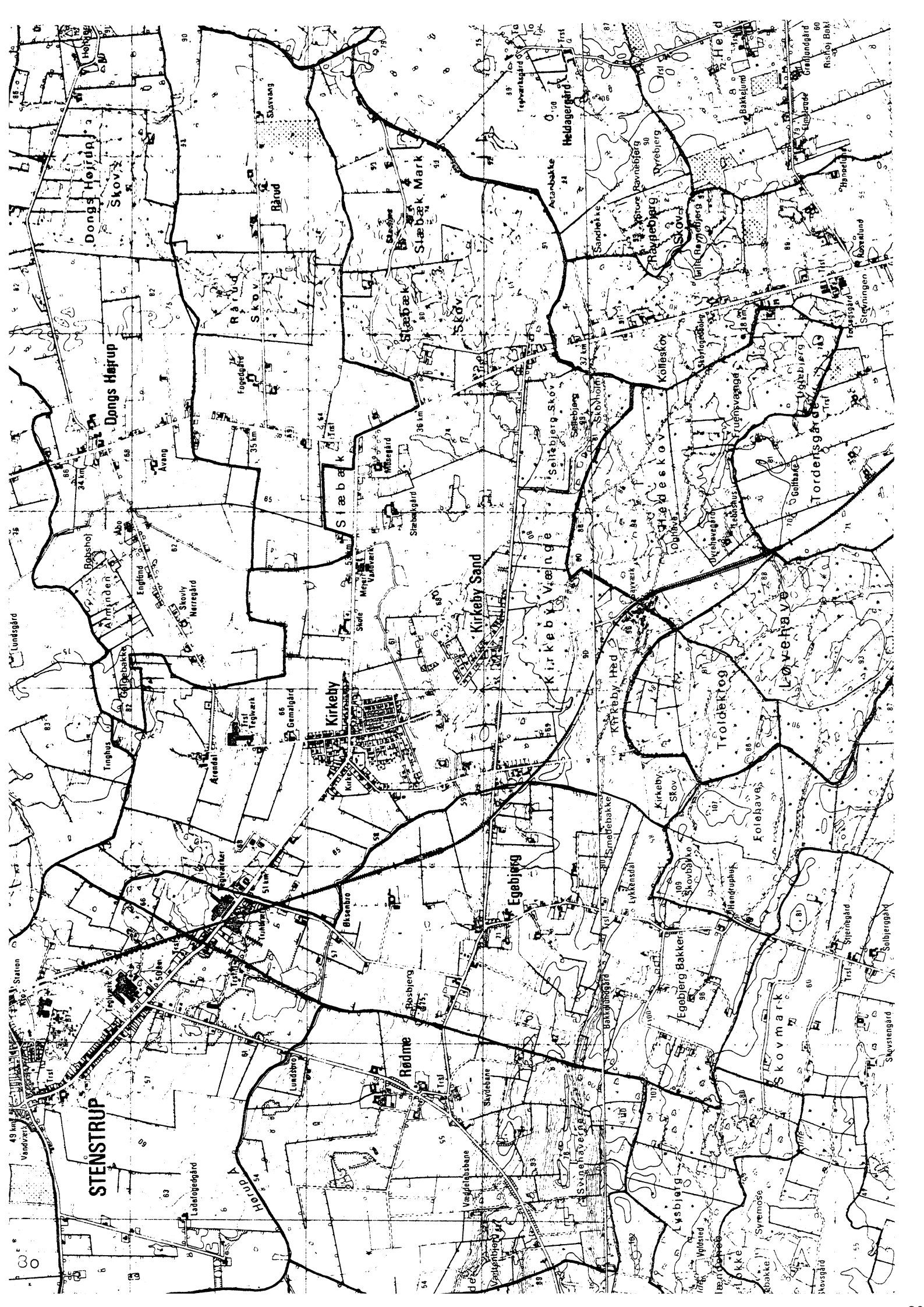
260,440⁷⁴⁵
Christen

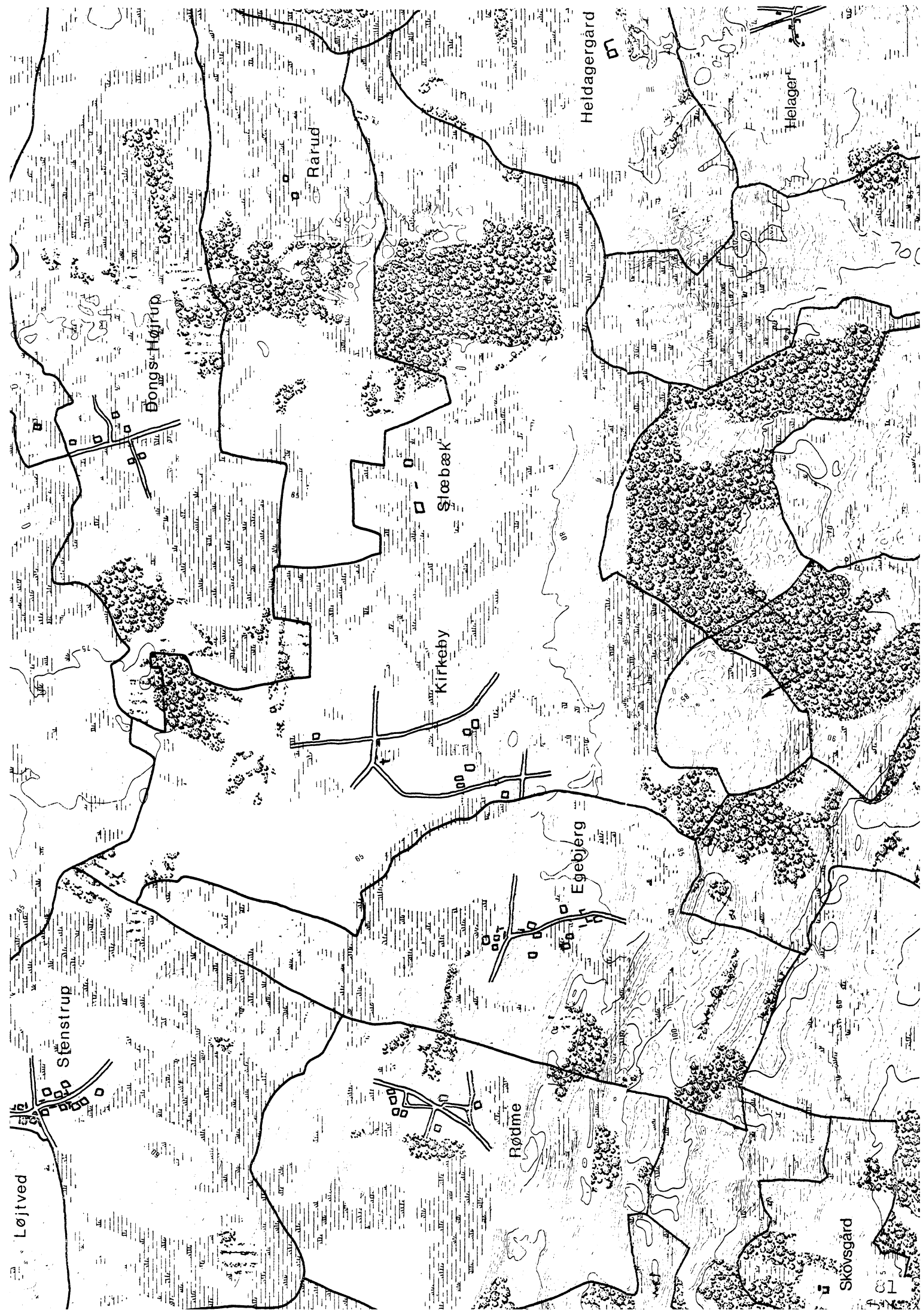
Andersen

No. 2
120,570⁷⁴⁵

Put the...
No. 6a - Enke

No. 14

Løjtved

Stenstrup

Bongs Højrup

Rarud

Slæbæk

Kirkeby

Egebjerg

Rødme

Skovsgård

Heldagergard

Helager

LILLE LØJTVED

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Navn: Lille Løjtved	Navnetype: -tved.
-------------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Lille Løjtved er nævnt første gang 1420 i formen Lilla Løgetweth. Løjtved er dannet af en form af plantenavnet, glɔa. løk, som betyder løg. Efterleddet er tved, glɔa. thwet, som betyder rydning, fældet skov.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
----------------------------------	---

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt i middelalderen, efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Småby.

Byen er ret løst opbygget med stor afstand mellem gårdene. Den ene gård ligger nærmest uden for selve byen mod nordvest. Der er aftegnet enkelte huse i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skvororientering ☐ årorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 3 gårde.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Hundtofte,
Stenstrup og Lille Løjtved.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Snarup/Centralfyn. Senglacialt ler mod S.

jordbund: Moræneler, ferskvandstørv, -ler og -sand.

naturlig afgrænsning: Ejlerlavet er ikke naturligt afgrænset mod Løjtved hoved-
gård.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager og eng.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Der ligger kun en enkelt gård og et par huse tilbage i byen. Vejforløbet er bevaret men reguleret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Flere vådområder er bevaret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Stenstrup

STATISTIK

Areal: Lille Løjtved, Stenstrup og Hundtofte: 1347 ha, heraf opdyrket 1688: 30%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844 1		1903		
	48	20	191				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903 1
Gårde:	4	0	5	5	5	7	39
Huse:			1		3		
Huse m/ jord:						22	129
Huse u/ jord:							112
I alt:	4	0	6	5	8	29	280
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
60 1664			3		2		9,6
100 1688	5						4,0
100 1844	7						1,9
56 1903	28		10		1		3,5
Folketal:							
	1787		1845 2		1901		
Voksne:	29		27		20		
Børn:	18		21		12		
I alt:	47		48		32		

1. Incl. Stenstrup og Hundtofte. 2. Befolkningstallet synes for lavt, hvilket kan skyldes fejl i folketællingens opfattelse af, hvilke gårde og huse, der egentlig hører til Lille Løjtved.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Stenstrup

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					5	1		
1844	7	16				6		
Incl. Sten- 1903 strup og Hundtofte.	38	229			1	12		

Udviklingsbeskrivelse:

Løjtved opmålt under et med Hundtofte og Stenstrup ved udskiftningen. Af det 1347 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 30%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets skovbygdepræg. Lille Løjtved (i modsætning til hovedgården Løjtved) takseredes i 1684 til 20 tdr.htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 (48 tdr.) påfaldende højt. Lille Løjtved er som udflytter-rydningsby udparcelleret fra Hundtofte. De to byer havde i 1682 dyrkningsfællesskab (trevangsbrug) og hovedgården Løjtveds gårde i de to byer egaliseredes under ét i 1700-tallet. Af det oprindelige ejerlav er Løjtved hovedgård udparcelleret. Den omtales allerede som hovedgård i 1372.

Inden 1690 udvidedes hovedgården med gården Langtved.

Lille Løjtved blokudskiftedes i 1789 og siden er 5 gårde udflyttet.

Under Skjoldemose (Løgismose) godser lå i 1400-tallet 1 gård i Lille Løjtved. Inden 1610 var byen samlet under Løjtved hovedgård. Omkring 1770 var Løjtveds andel dog reduceret til 3 gårde, medens Boltinggård ejede de resterende 2 gårde. Løjtved påbegyndte allerede bortsalget af fæstegods i 1795 og inden 1844 var samtlige gårde i selveje.

Antallet af gårde var i 1500-1700-tallet 4-5. I forbindelse med den tidlige overgang til selveje udløses en voldsom bebyggelsesvækst.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små, som det er typisk for skovbygdegne. Byen synes egaliseret første gang mellem 1664 og 1684. I 1700-tallet fulgte en ny egalisering. Løjtveds 3 gårde var i 1771 egaliseret på 5-2-1-2- $\frac{3}{7}$ tdr.htk., medens Boltinggårds 2 gårde ligeledes var på 5 tdr.htk. Byen må således opfattes som egaliseret 2 gange.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den lille udflytter-rydningsby af middelaldernavnetypen -tved er - som følge af hovedgården Løjtveds udparcellering - randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er som typisk for skovbygden en løst opbygget småby.

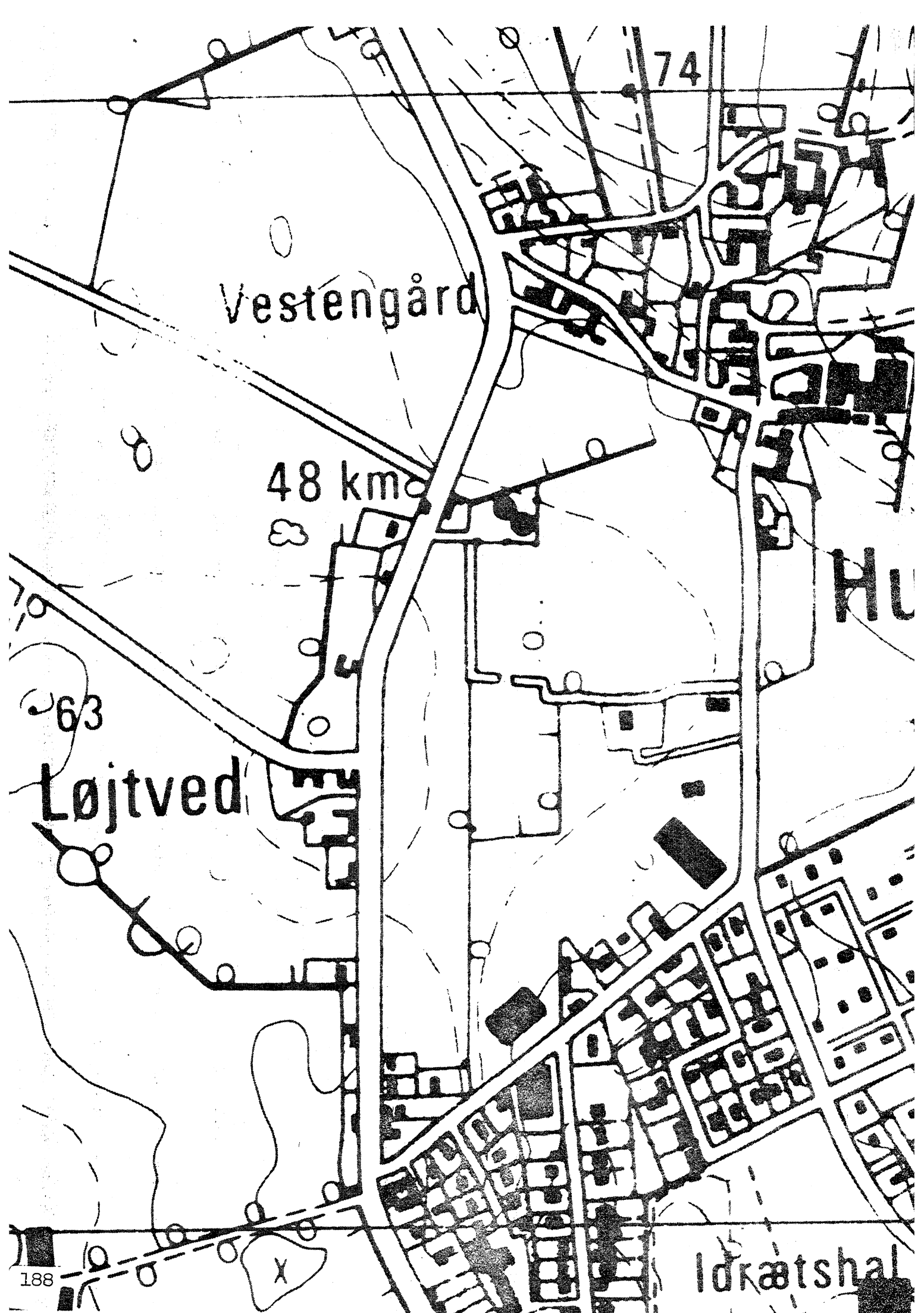
2) Udviklingstype.

Byen samledes inden 1610 under nabohovedgården Løjtved, der er udvidet på byens bekostning i flere omgange. Byen egaliseredes 2 gange. Overgangen til selveje skete tidligt og ledsagedes af kraftigt bebyggelsesvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt flere vådområder.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdtomter.

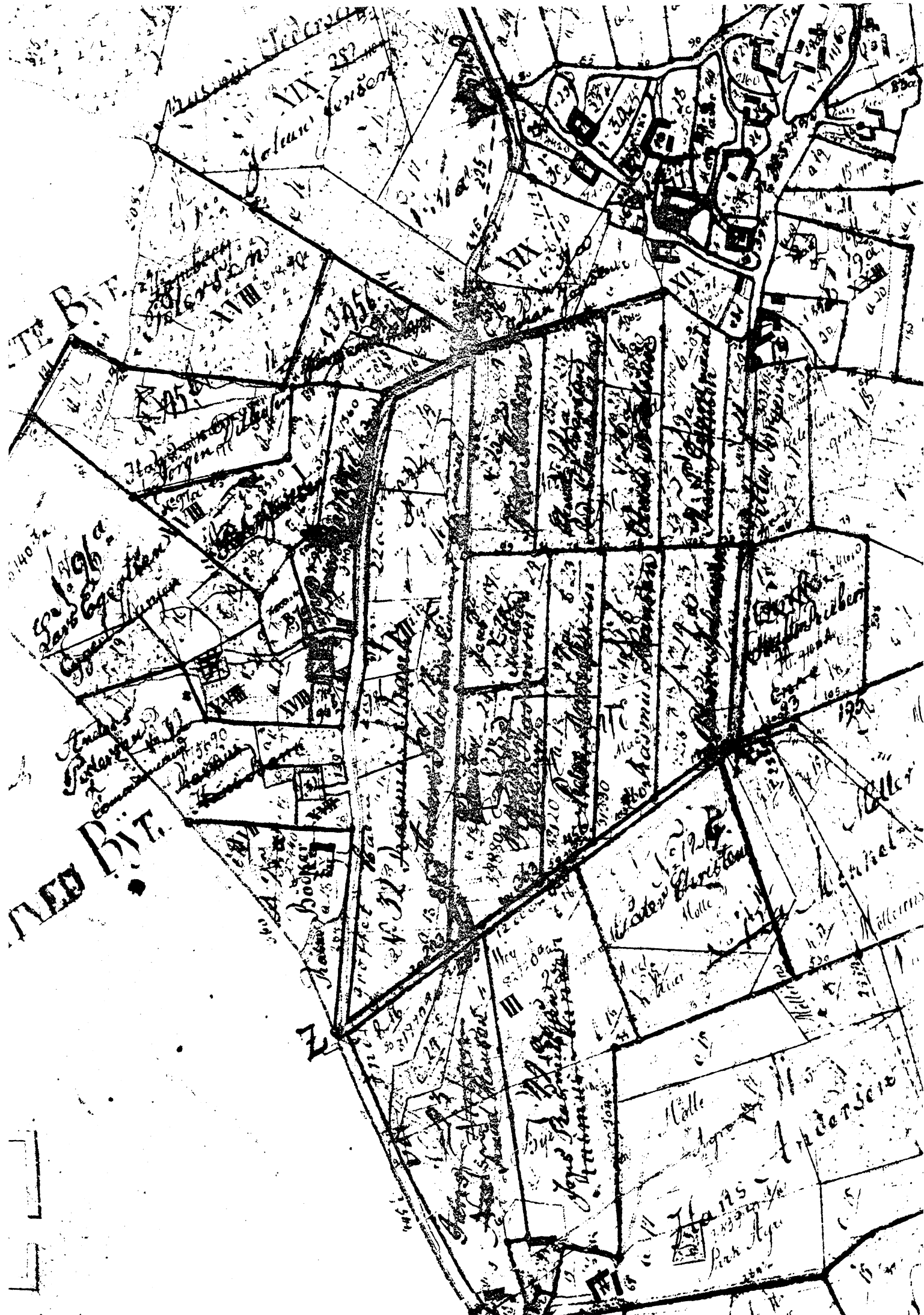
Vestengård

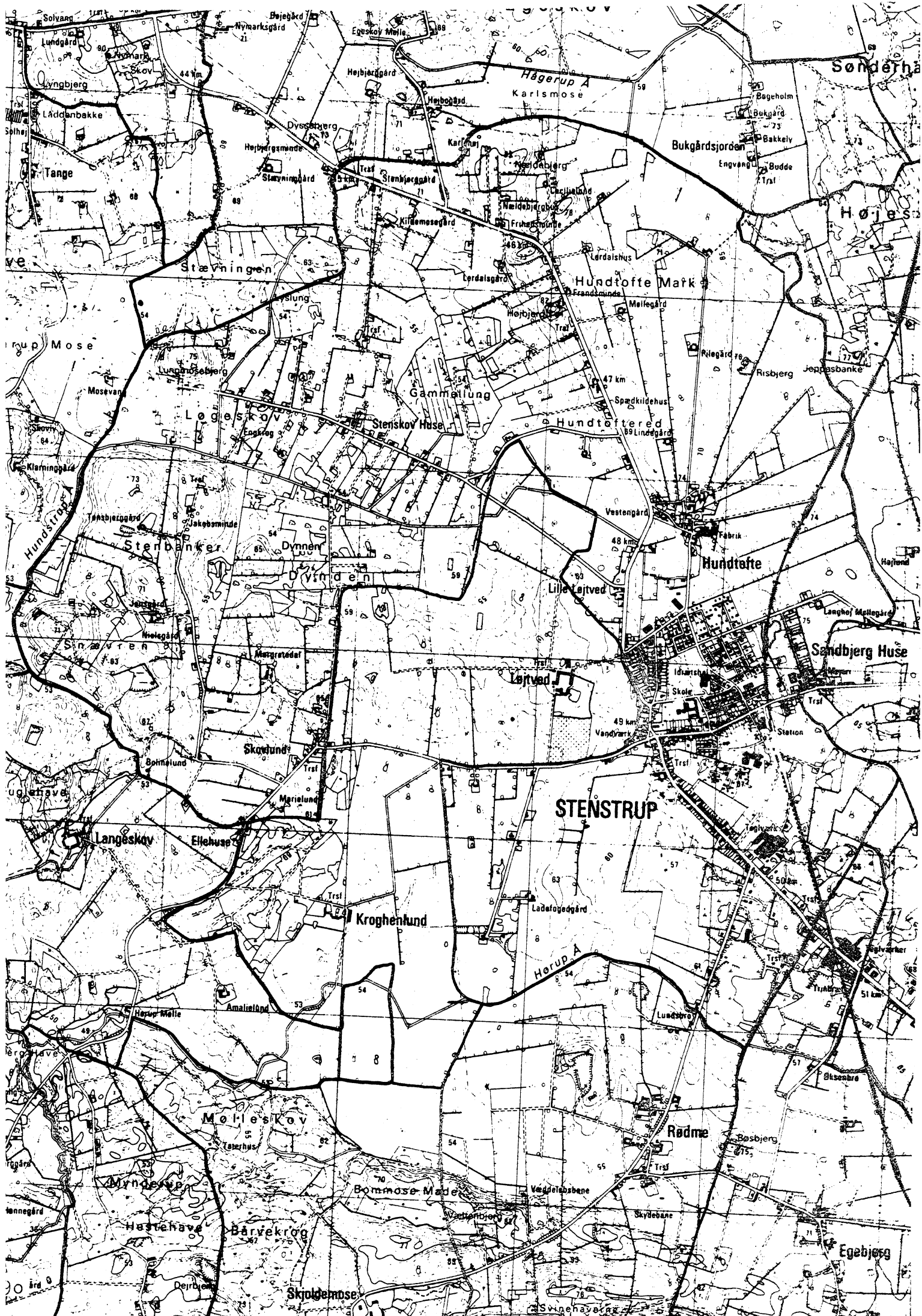
48 km

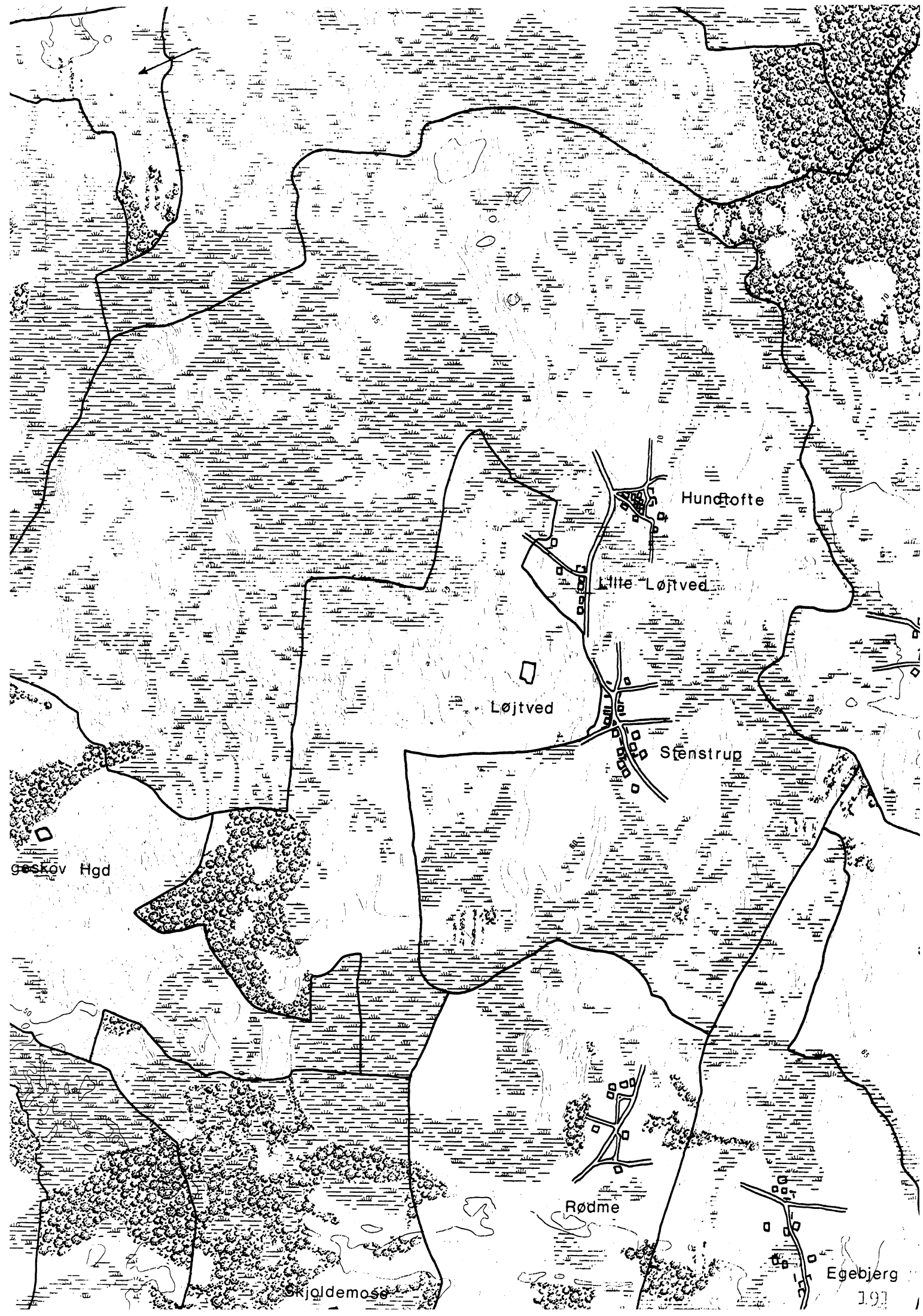
63
Løjtved

Hu

Idkætshal

LUNDE

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Lunde

Navn:	Navnetype:
Lunde	lund.

Bemærkninger:

Lunde er nævnt første gang 1429 i formen Lundæ. Navnet er dannet af navneordet lund, gl'da. lund, som betyder lille skov. Navnet har oprindeligt været et etstavelsesord, men på et tidspunkt fået tilføjet et e.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Det forhold, at sognets ejerlav ikke er skilt ud i særskilte ejerlav, og at alle byerne først er nævnt ret sent i de skriftlige kilder, gør bestemmelsen af anlægstypen og anlæggelsestidspunktet usikker.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

De seks gårde ligger langs bygaden og ved forgreningen til denne. Der er to udvidelser på bygaden. Gårdene 8 og 5a ser ud til at være en del større end de øvrige. Kirken ligger i den sydlige del af byen. Husene ligger mellem gårdene og omkring kirken.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 1 gård.
☒ efter udskiftningen 3 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Bobjerg og Høje.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hele sognet: K. Centralfyn/Østfyn. Israndsbakker, terrænskrænter og hatformede bakker mod Ø. Hedeslette, tunneldale og små forekomster af senglacialt ler mod Ø.

jordbund: Hele sognet: Ferskvandssand i den vestlige del ellers moræner med spredte forekomster af ferskvandsdynd, -tørv og smeltnaturlig afgrænsning: tevandssand.

Ejerlavsgrenserne er ikke aftegnet.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Lunde
----------	------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 70% af gårdene er flyttet ud. Gård nr. 8 ser ud til at være delt ved udflytningen. Vejforløbet er bevaret, men reguleret, hvorved udvidelserne er forsvundet. Gård nr. 4's tomt er delvis frilagt, gård nr. 11's tomt er helt frilagt. Der er kun bygget enkelte nye huse i byen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Flere skovarealer er bevaret. Ejerlavet gennemskæres af hovedvej A 9 og er i øvrigt stærkt bebygget.

EYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds Sunds	Egebjerg Egebjerg	Lunde Lunde

STATISTIK

Sammenfattende vurdering:				
Areal: 1731 ha, heraf opdyrket 1688: 25%.				
Ingen interesse: ☐	Interesse: ☐	Stor interesse: ☐	Særlig interesse: ☐	
Tønder hartkorn: 1664	Interesse: 1688	Stor interesse: 1844 2	Særlig interesse: 1903	
Landstypologisk vurdering: 78 Stor interesse. 52 242				
1) Anlægstype.				
Bebyggelsesenheder:				
Den lille kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav og har ager-orientering. Ejerlavet, der er fælles for sognets landsbyer, er typisk skovbygdedområde, hvor der i senmiddelalder og nyere tid er udparcelleret en række skovenestegårde, hvoriblandt den med betydelige, Langkilde, synes at have været herregård i middelalderen.				
Lundes byform er den almindelige forekommende slyngede vejby-type. Husearknavne på Tårup og Gammeltofte vidner om henholdsvis en nedlagt udflytterbebyggelse og Lundes vikingetidlige forgænger.				
Huse m/ jord:			18	59
2) Udviklingstype.				
Huse u/ jord: Huset er, som nævnt, muligvis et middelalderligt væbnerhoved (m34 voldsted), der er kommet i Odensebispens besiddelse. Da kronen overtog bispelenet Ørkil ved reformationen medfulgte størsteparten af Lunde by, der dog atter afhændedes inden 1664. Besiddelsesforholdene var i 1700-tallet meget spredte og byen egaliseredes aldrig. Overgangen til borgerby skete tidligt og ledsagedes af kraftig ekspansion.				
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:				
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.				
33 1664		1	5	13,0
Relikt-vurdering 1688 Interesse.		3	3	8,7
55 1844 6		3	2	4,7
1. Bytomten er delvis opløst og præget af reguleringer.				
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn og flere skovarealer.				
62 1903 39		12	4	3,7
3. Særlige relikter: kirke.				
Folketale Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, tomten af Tårup, 1 fri-lagt gårdtomt.				
	1787	1845	1901	
Voksne:	243	544	544	
Børn:	146	292	268	
I alt:	389	836	812	

1. Hele sognet.

2. Incl. Høje og Bobjerg.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Lunde

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1	2			5	1
1844	10	16					1	3
1903 Hele sognet.	55	93						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1731 ha store fælles ejerlav for Lunde-Høje-Bobjerg var i 1688 kun opdyrket 25%, hvilket er i overensstemmelse med sognets skovbygdepræg. I 1692 blev sognets jord beskrevet som skovjord og rødt sand og hovednæringen som kvægdrift. Byens skove takseredes i 1664 for 264 svins olden. Sognet havde kun 3 vange, der var fælles for de 3 landsbyer, og dyrkedes i et trevangsbrug. Lunde takseredes i 1684 til 52 tdr. htk. Som typisk for skovegne er der udparcelleret en række skovenestegårde bl.a. Ellehaven, Kokkenborg og som den mest betydelige Langkildegård, der allerede nævnes 1497. Et voldsted "Herregården" ved Langkildegård vidner formentlig om, at denne gård oprindeligt har været et væbnergods. I senmiddelalderen var den og størsteparten af sognet på Odensebispens hænder. Syd for Lunde mindes marknavne på Tårup agre (1682) om en nedlagt middelalder-udflytterby. En Gammeltofte (1682) vidner om den vikingetidige forgænger bebyggelses placering.

Lunde stjerneudskiftedes i 1796 og siden er 4 gårde udflyttet.

Da kronen overtog det tidligere bispelen Ørkild ved reformationen i 1536 lå herunder bl.a. Langkildegård og 16 gårde i Høje-Lunde. Godset lagdes under Nyborg len, der i 1563 havde 4 tidligere bispegårde i Lunde under sig. En femte gård tilhørte i 1497 Glorup. I 1664 havde kronen afhændet sin del af byen bortset fra annexpræstegården. Ørbæklunde var nu dominerende besidder med 4 gårde og 1 hus. Omkring 1770 var byen delt mellem Løjtved, Skjoldemose og Boltinggård. Overgangen til selveje skete tidligt og var næsten afsluttet i 1844.

Antallet af gårde lå i 1500-1600-tallet omkring 6 men steg herefter til det dobbelte frem til 1844, ligesom hus- og befolkningsvæksten var markant i det tidsrum.

Gårdene var i 1684 meget store i gennemsnit 8,7 tdr.htk. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Lunde

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den lille kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav og har ager-orientering. Ejerlavet, der er fælles for sognets 3 landsbyer, er et typisk skovbygdedområde, hvor der i senmiddelalder og nyere tid er udparcelleret en række skovenestegårde, hvoriblandt den med betydelige, Langkilde, synes at have været herregård i middelalderen. Lundes byform er den almindelige forekommende slyngede vejby-type. Marknavne på Tårup og Gammeltofte vidner om henholdsvis en nedlagt udflytterbebyggelse og Lundes vikingetidige forgænger.

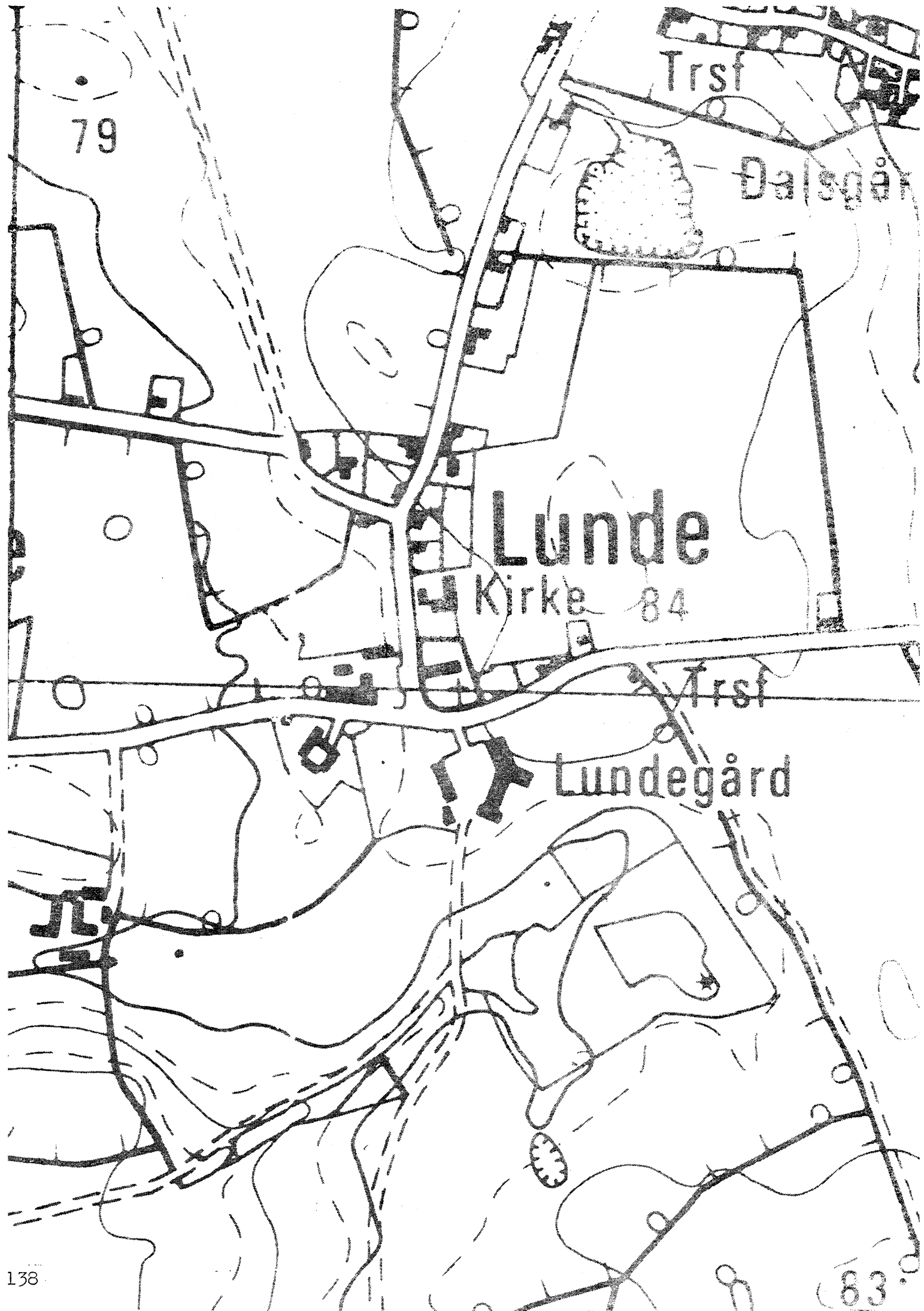
2) Udviklingstype.

Langkilde er, som nævnt, muligvis et middelalderligt væbnergods (med voldsted), der er kommet i Odensebispens besiddelse. Da kronen overtog bispelenet Ørkil ved reformationen medfulgte størsteparten af Lunde by, der dog atter afhændedes inden 1664. Besiddelsesforholdene var i 1700-tallet meget spredte og byen egaliseredes aldrig. Overgangen til selveje skete tidligt og ledsagedes af kraftig ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis opløst og præget af reguleringer.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn og flere skovarealer.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, tomten af Tårup, 1 fri-lagt gårdtomt.

79

Trsf

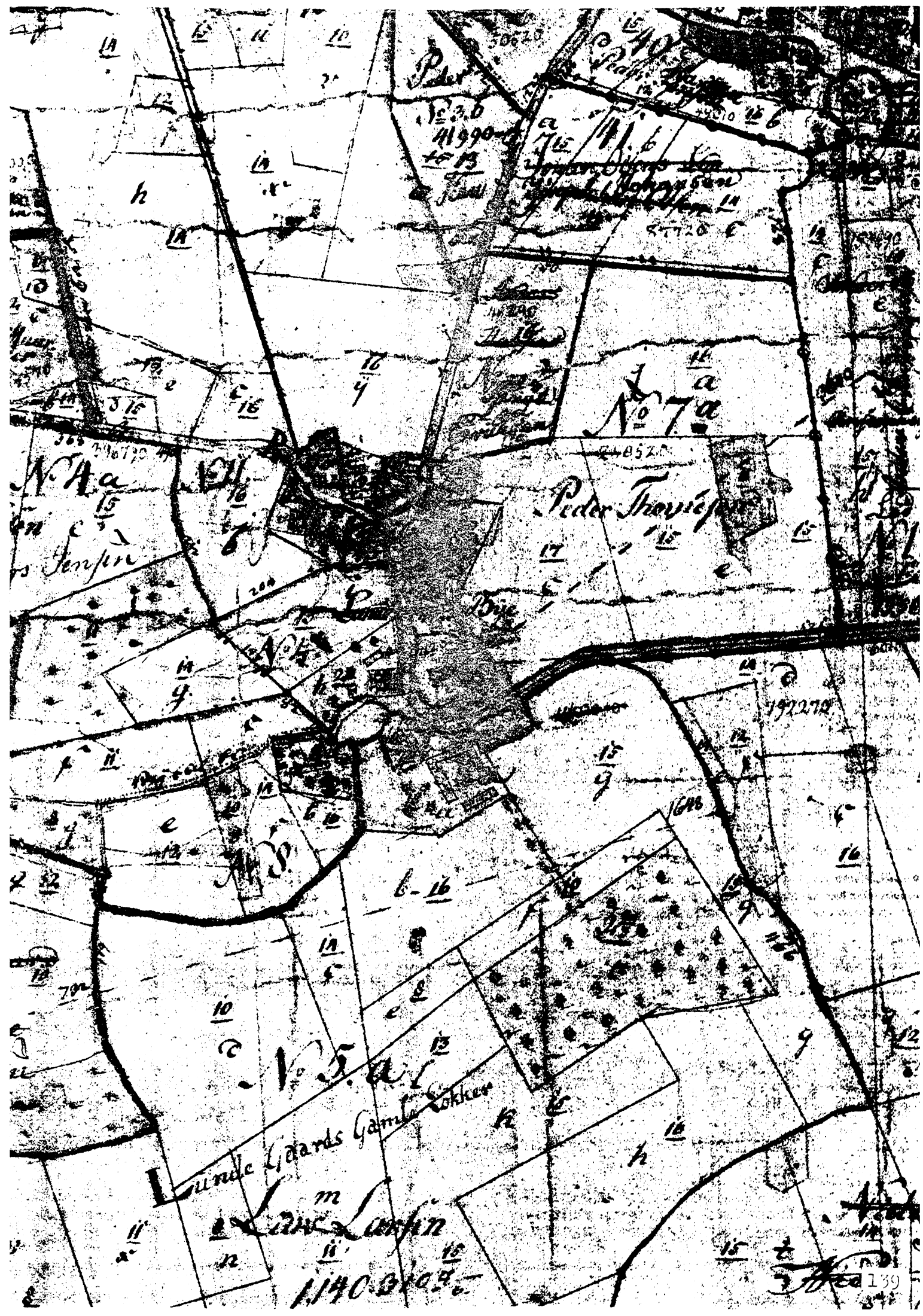
Dalsgår

Lunde

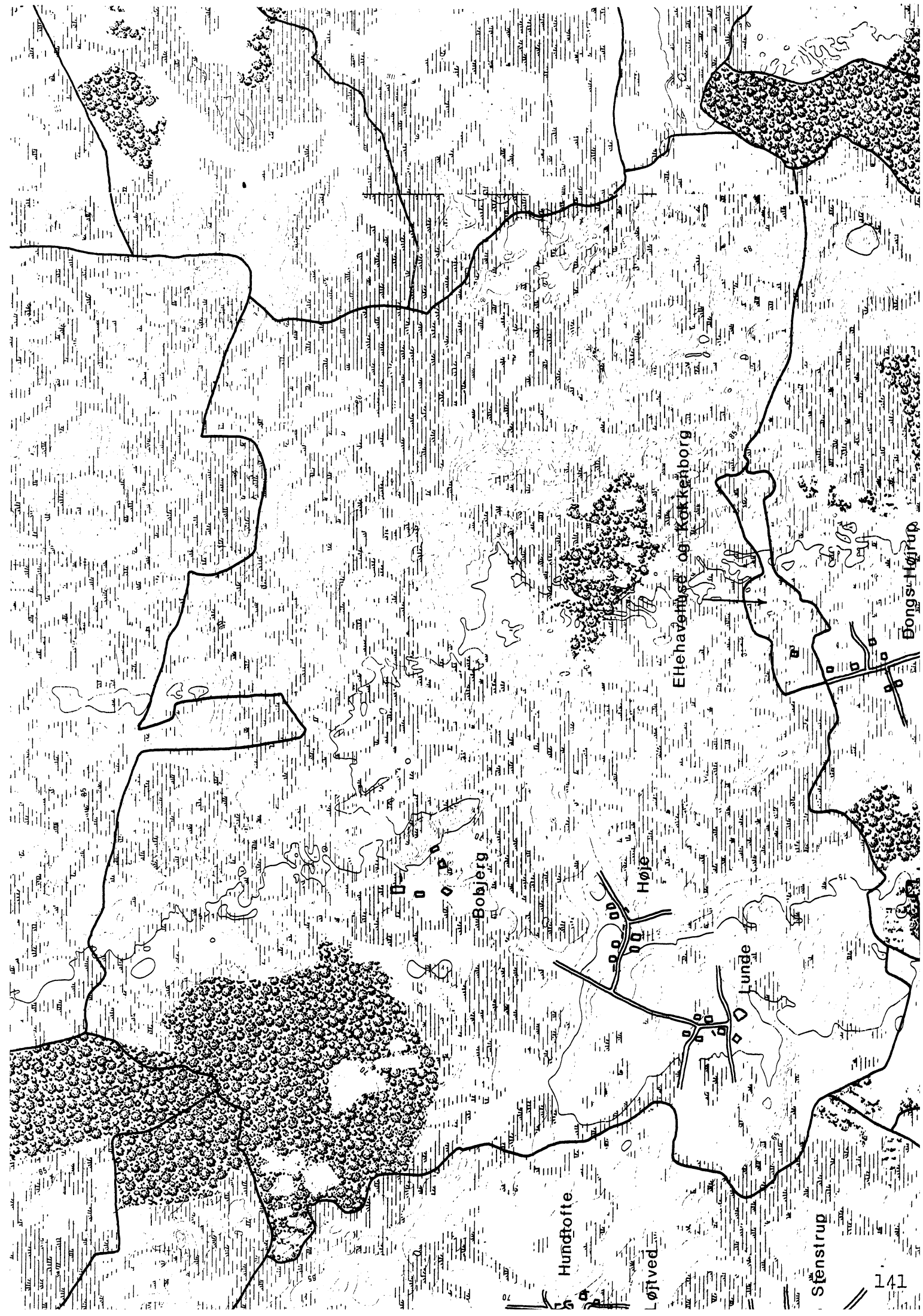
Kirke 84

Trsf

Lundegård

Hundtofte

Løjtved

Stenstrup

Lunde

Høj

Bøjbjerg

Egehavensø og Kerkkenborg

Bongs-Højrup

MYNDERUP

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Navn:	Navnetype: -rup (torp)
-------	---------------------------

Bemærkninger:

Mynderup er første gang nævnt 1417 som Mønderup. Forleddet er gammel-dansk mandsnavn Mundi. Efterleddet er -drup. Stednavne på -drup anses for at være udflytterbyer anlagt enten i vikingetiden eller middelalderen.

Anlægstype: torp	Anlæggelsestidspunkt: middelalder
---------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra adelsbyen (Moderbyen).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Hundstrup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

7 gårde er udflyttet - indenfor selve bykernen er 1 gård flyttet. Ved udskiftning var en gård og et hus blevet flyttet ud i bymarken. Der er ikke kommet nogen ny bebyggelse til i landsbyen. Mod øst er gadeforløbet blevet afrettet - således at der nu kun går en vej mod nord.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Skov, eng og agerjord udgør hver ca. 1/3 af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Hundstrup

STATISTIK

Areal: 241 ha., heraf opdyrket i 1688: 30%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	52	24	33				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	7	8	8	7	7	10
Huse:					1		
Huse m/ jord:						6	14
Huse u/ jord:							1
I alt:	8	7	8	8	8	13	25
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	3	3	2	6,5			
1688	7	1		3,0			
1844	6	1		4,5			
1903	10			2,6			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	38	44	78				
Børn:	16	16	34				
I alt:	54	60	112				

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
-----------------	----------------------------	-----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1				7	
1844	1	2					6	4
1903	10	15						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 241 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 30%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets store indhold af eng og skov. I 1664 takseredes byens skove til 48 svins olden. Byen havde i 1688 trevangsbrug i vangelag med Hundstrup. På grund af den ekstensive udnyttelse takseredes byen i 1684 ret lavt til 24 tdr.htk. mod 33 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, muligvis fordi ejerlavet tidligere har rummet en hovedgård. Voldstedet Fløjtrup findes bevaret i Mynderup Hestehave. Mynderup er udparcellet af Hundstrup ejerlav. Mynderup blokudskiftedes i 1802 og siden er 3 gårde flyttet ud.

Løgismose havde en enkelt gård i byen o. 1500. Hertil kom 2 selvejergårde, som kronen i 1580 bortmageskiftede til den indensogns hovedgård Flintholm. Flintholm kom imidlertid ikke til at spille den store rolle i byen. I 1664 var Nakkebølle dominerende godsbesidder med 5 gårde. Nabohovedgården Skjoldemose havde i 1778 2 gårde. Endnu i 1844 var langt størsteparten af byen i fæste.

Antallet af gårde ligger fra 1500-tallet til 1844 på 7-8 og stiger herefter i normalt omfang i forbindelse med overgangen til selveje. Ligesom hus- og befolkningsekspansionen i det 19. årh. som helhed har normalt omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små og der fandtes flere egentlige småbol i byen. Mynderup synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Hundstrup
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Interesse

1) Anlægstype.

Den lille udflytterby af vikingetids-middelaldernavnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby. Ejerlavet er præget af skov, og bytomtens løse præg samt de små gårde er ligeledes typiske for skovegne. I ejerlavet findes voldstedet Fløjstrup.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes i 1664 af Nakkebølle, men havde i øvrigt ret spredte besiddelsesforhold og en stilfærdig udvikling indtil overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

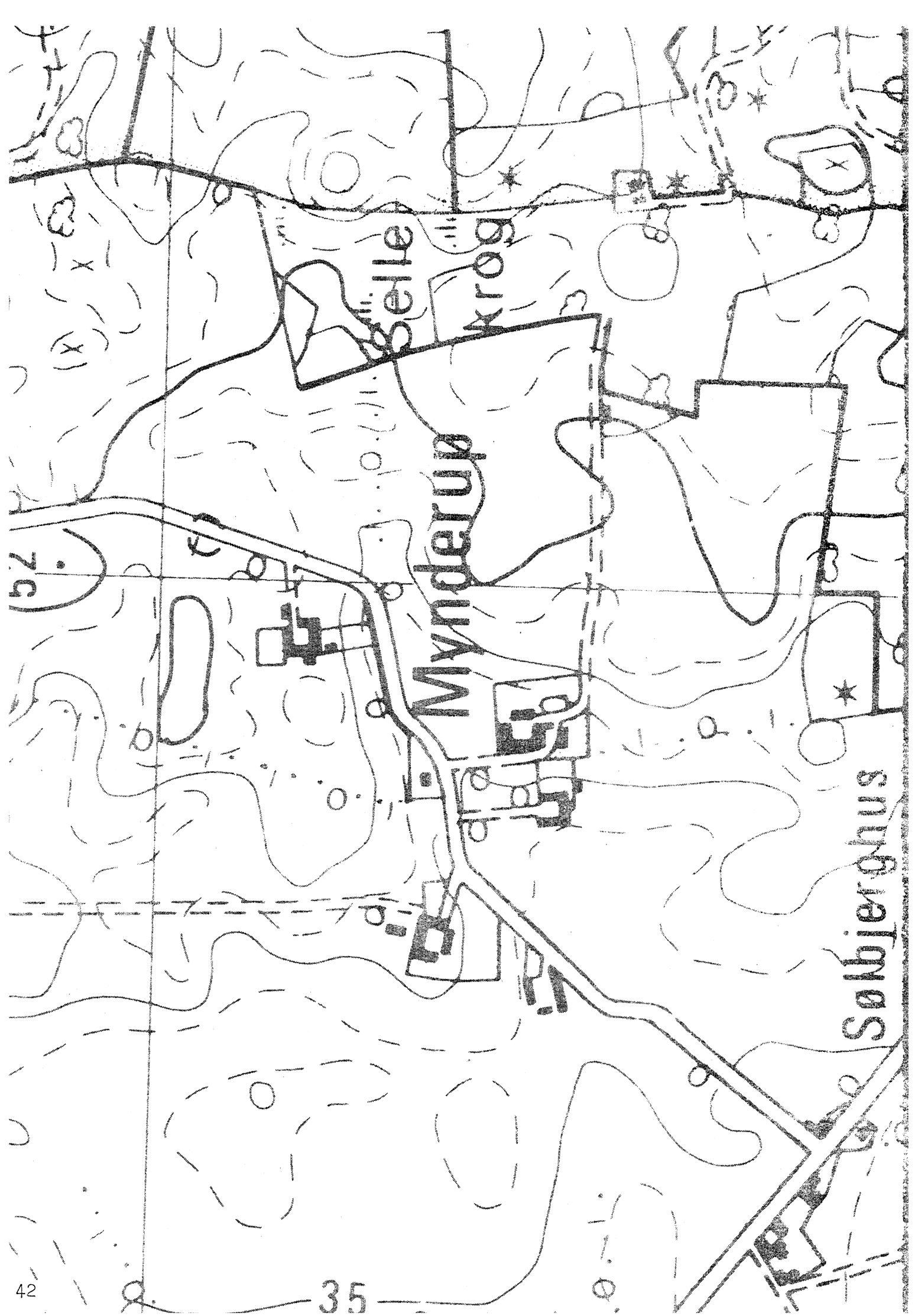
Relikt-vurdering: Interesse

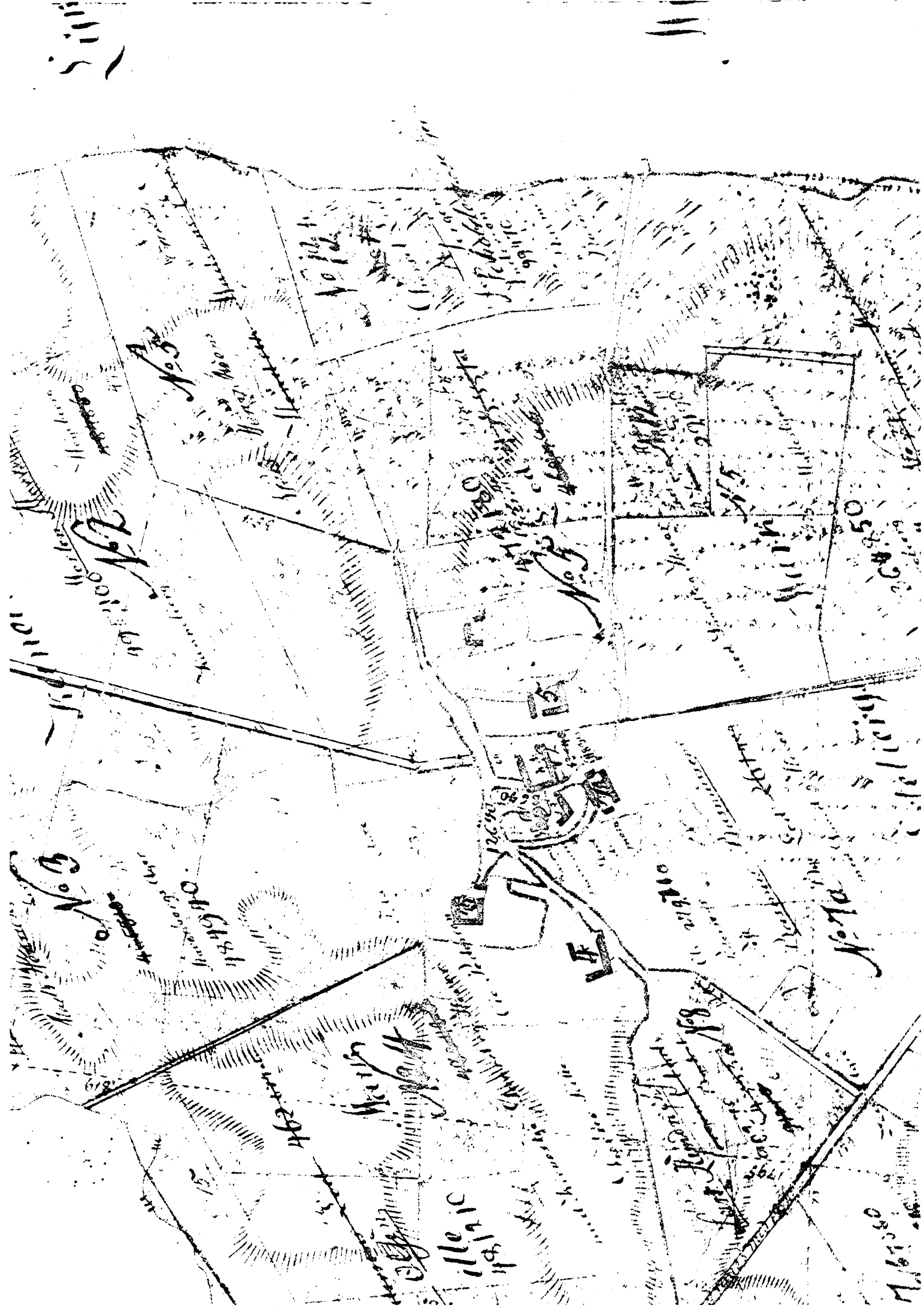
1) Bytomten er kun delvis bevaret.

2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning, men dog større eng og skovarealer.

3) Særlige relikter: Voldsted.'

4) Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

STEN

Hørup A

Agård 0

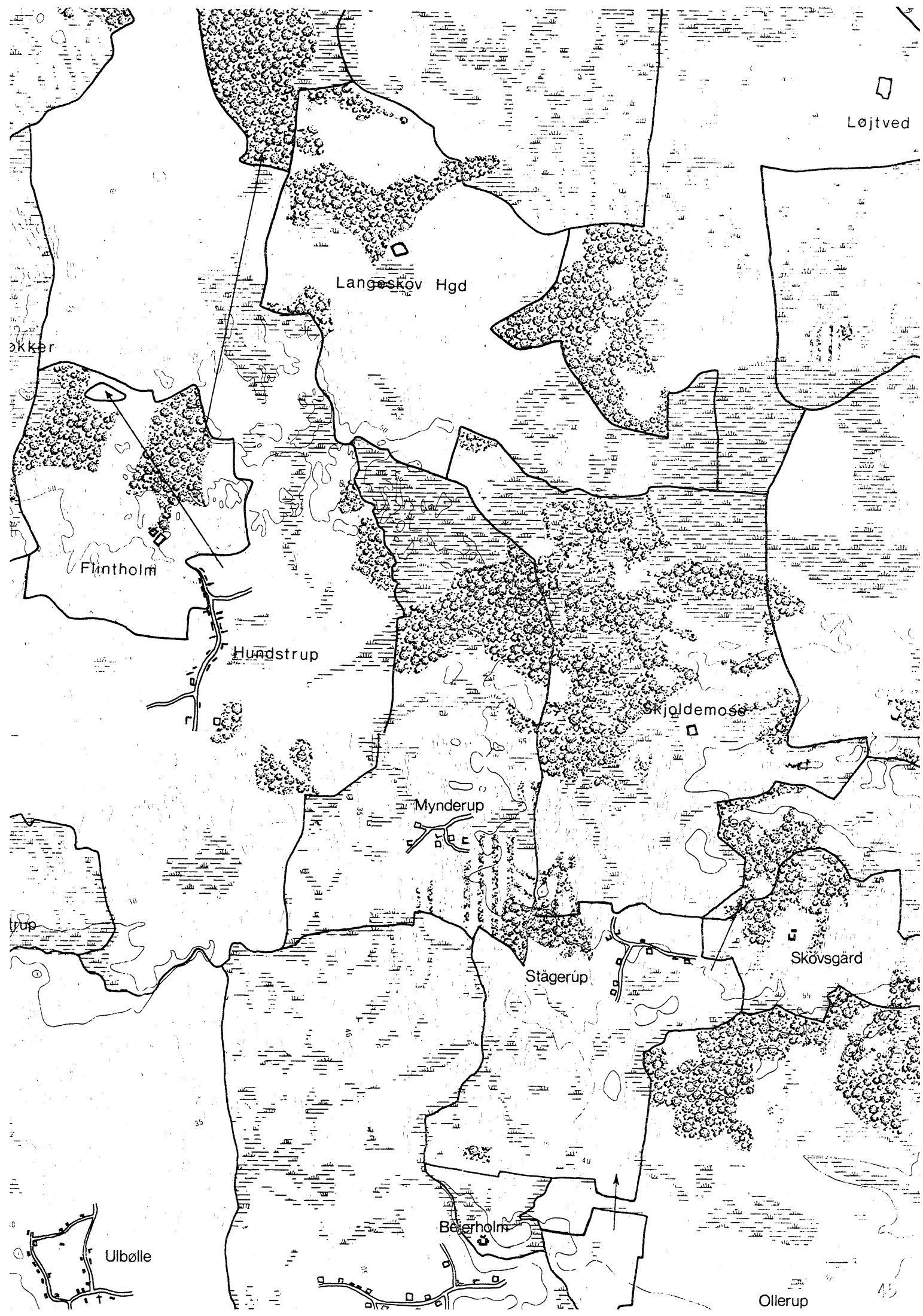
Kilde

Stågerup

Klokebjerg

Stågerup

Stågerup

OLLERUP

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Navn: Ollerup	Navnetype: -torp.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Ollerup er nævnt første gang 1372 i formen Vidorp. Forleddet er sandsynligvis mandsnavnet glda. Ulvi, en anden mulighed er en form af dyrenavnet ulv. Efterleddet er torp, glda. thorp., som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby m. kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Ollerup folkehøjskole oprettedes 1868 i Vester Skerninge, men flyttedes 1882 til Ollerup. Den kaldes nu Den frie Lærerhøjskole. Ollerup gymnastikhøjskole oprettedes i 1920 af N. Bukh. Ollerup Håndværkerskole oprettedes 1891 som en selvstændig håndværkerafdeling under Ollerup Højskole. J.S. Brandt var præst i Ollerup-Kirkeby 1838-98.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
----------	------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs bygaden til tider med forholdsvis stor afstand. Det viste kort er dog tegnet efter de 12 gårde er flyttet ud, så de kan udemærket have ligget i de store mellemrum. Der er en del huse i byen specielt midt i, men de er sandsynligvis først kommet til ved udflytningen. Kirken ligger mod vest i udkanten af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen er orienteret langs Ollerup Sø og i en koblingsplacering ved udmundingen af Syltemade å i søen.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning. Store områder med "husudskiftning" i randen af ejerlavet.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 12 gårde.
☒ efter udskiftningen 4 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3 Vangelag med Øster Skerninge.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G. Sydfyn og øer. En del tunneldale mod S. Israndsbakker mod N.

jordbund: Moræner med spredte forekomster af ferskvandstørv, smeltevandssand og -grus.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod Stågerup, Skovsgård og Nielstrup.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
----------	------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Omkring 70% af gårdene er flyttet ud. Byen er blevet fuldstændig bebygget med huse. I forbindelse med det store nybyggeri er der anlagt enkelte nye veje. Vejforløbet er bevaret, men en del af det indgår i landevejen Faaborg-Svendborg og derfor stærkt trafikeret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovarealet "Kohaven" er bevaret. Ejerlavet er i øvrigt præget af de mange udflyttergårde og husbyggeri.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
----------	------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 719 ha, heraf opdyrket 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	171	127 ¹	121	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	24	13	24 ²	25 ¹	23	25	23
Huse:		3	14		24		
Huse m/ jord:				12		50	55
Huse u/ jord:				3		5	34
I alt:	24	16	38	40	47	80	112

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
39 1664	5	8	10	7,4
56 1688	13	9	3	5,0
68 1844	17	8		3,9
65 1903	14	9		4,2

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	193	321	522
Børn:	95	165	210
I alt:	288	486	732

1. Excl. Ollerup Møllegård 5 tdr.htk.

2. Incl. Ollerup Mølle (Ågård Mølle).

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Ollerup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4	3			20	11
1844	14	24			11	31		
1903	23	85				4		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 719 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Da Nielstrup udvidede sine jorder med 10 tdr.htk. på landsbyens bekostning i den mellemliggende periode er opdyrkningsprocenten i virkeligheden noget for høj. I overensstemmelse hermed takseredes byen i 1684 til 132 tdr.htk. mod 121 tdr. i 1844. Byen havde i 1688 trevangsbrug med en markstruktur præget af skovrydningen. I 1572 havde præstegården fri brændsel og fri olden til 13 svin på bøgeskoven, og når egeskoven bar til så mange svin som gården selv kunne tillægge. I 1668 er oldenrettighederne imidlertid tabt eftersom skovene er forhuggede. Endnu omkring 1800 var der dog betydelige skove i ejerlavets nordlige del, der har skovbygdepræg. Omkring 1800 var der et stort drejels væveri i Ollerup by. Af det oprindelige ejerlav er udparcelleret udflytterbyen Stågerup, hvorefter senere igen er udparcelleret den middelalderlige hovedgård Bejerholm og Skovsgård. Af Ollerup er endvidere udparcelleret Hemdrup og Nielstrup. Nielstrup omtales allerede som hovedgård i 1372 og havde da bl.a. Orte Mølle og Agårds Mølle i sognet. I 1664 lå Hemdrup gård under Nielstrups hovedgårdstakst. Nielstrup er gentagne gange udvidet på Ollerups bekostning. Omkring 1536 blev halvdelen af præstegårdens jord lagt under Nielstrup. Før 1690 blev der igen taget jord fra bønderne og inden 1768 lagdes yderligere 10 tdr.htk. under hovedgårdstaksten. En Gammeltofte (nævnt 1778) vidner om den vikingetidige forgængerbebyggelse for Ollerup.

Ollerup blokudskiftedes i 1797 og der flyttedes straks 12 gårde ud og siden yderligere 4.

1372 omtales Nielstrup hovedgård med 2 møller og øvrigt gods i Ollerup sogn. I 1610 synes den indensogns hovedgård at have ejet ca. 10 gårde at dømme efter de manglende skattefri enheder i skattemandtallet fra dette år, men i 1664 var godset totalt splittet. Kronen havde da beskedne 4 gårde (heriblandt præstegården og 1 kirkegård) og de dominerende besiddere var Findstrupgård (Holsteenshus) med 9 gårde incl. Agård Mølle - formentlig det tidligere Nielstrup gods - samt Skjoldemose i nabosognet med 8 gårde og 6 huse. I 1749 kom Nielstrup under baroniet Lehn (Hvidkilde) og i 1781 havde godset i alt 12 gårde og 16 huse i Ollerup, medens Skjoldemose fortsat havde 8 egaliserede gårde a 6-2-3-1 tdr.htk.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
----------	---------	----------	-------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664								
1844								
1903								

Udviklingsbeskrivelse:

I 1799 solgte Skjoldemose sine 8 gårde i byen til fæsterne selv. Endnu i 1844 var Nielstrups gods intakt, men inden 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet. Antallet af gårde lå i 1500-1600-tallet på 24-26, men faldt som følge af hovedgårdsekspansion til 23 i 1774. Gårdtallet er stort set stabilt i det 19. årh., medens hus- og befolkningsvæksten ligger klart over det normale. Ollerup var i færd med at udvikle sig til bymæssig bebyggelse og stationsby.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen synes kun at have været udsat for lodsejervise egaliseringer.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
----------	------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af vikingetids-middelaldernavnetypen -torp er randplaceret ned til Ollerup SØ ved udløbet af Syltemade Å. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby-type. Ejerlavets nordlige del er skovbygdepræget, omend skoven var i markant tilbagegang i 1500-1600-tallet. Af det oprindelige ejerlav er udparcelleret torpene Stågerup, Hemdrup og Nielstrup. Sidstnævnte var hovedgård allerede i 1300-tallet, den udvidedes flere gang på Ollerups bekostning og inddrog inden 1664 Hemdrupgård under hovedgårdstaksten. En Gammeltofte vidner om forgængerbebyggelsen for den nuværende Ollerup.

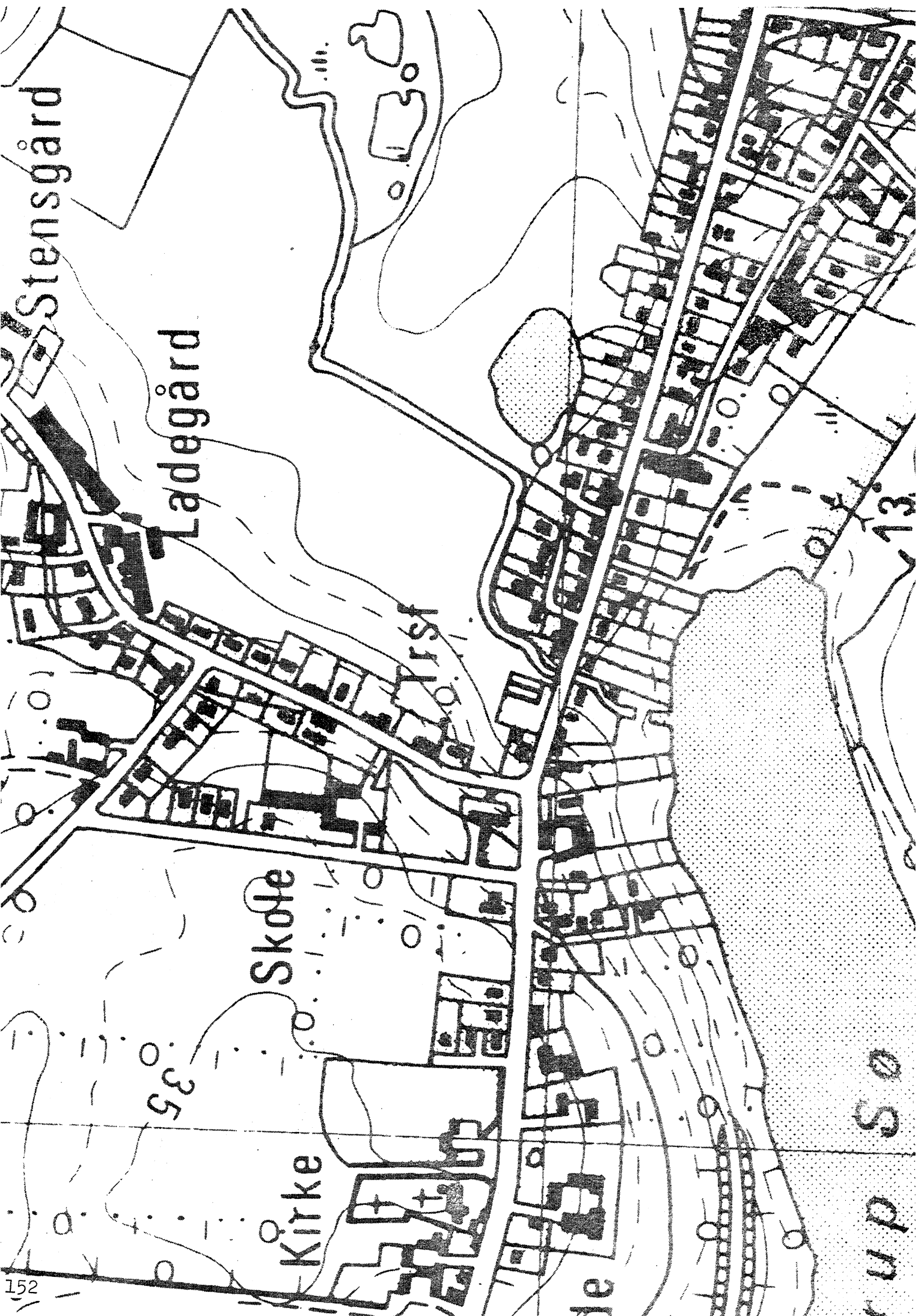
2) Udviklingstype.

Allerede i 1300-tallet gjorde Nielstrup sig gældende som besidder, men den synes aldrig at have besiddet mere end ca. halvdelen af byen. I 1600-1700-tallet var hovedgården Skjoldemose ligeledes betydende og gennemførte en egalisering af sine gårde. Ved udskiftningen udflyttedes halvdelen af byens gårde. Overgangen til selveje skete i flere tempi og ledsagedes af betydelig ekspansion, der forvandlede den halvt opløste landsby til en bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

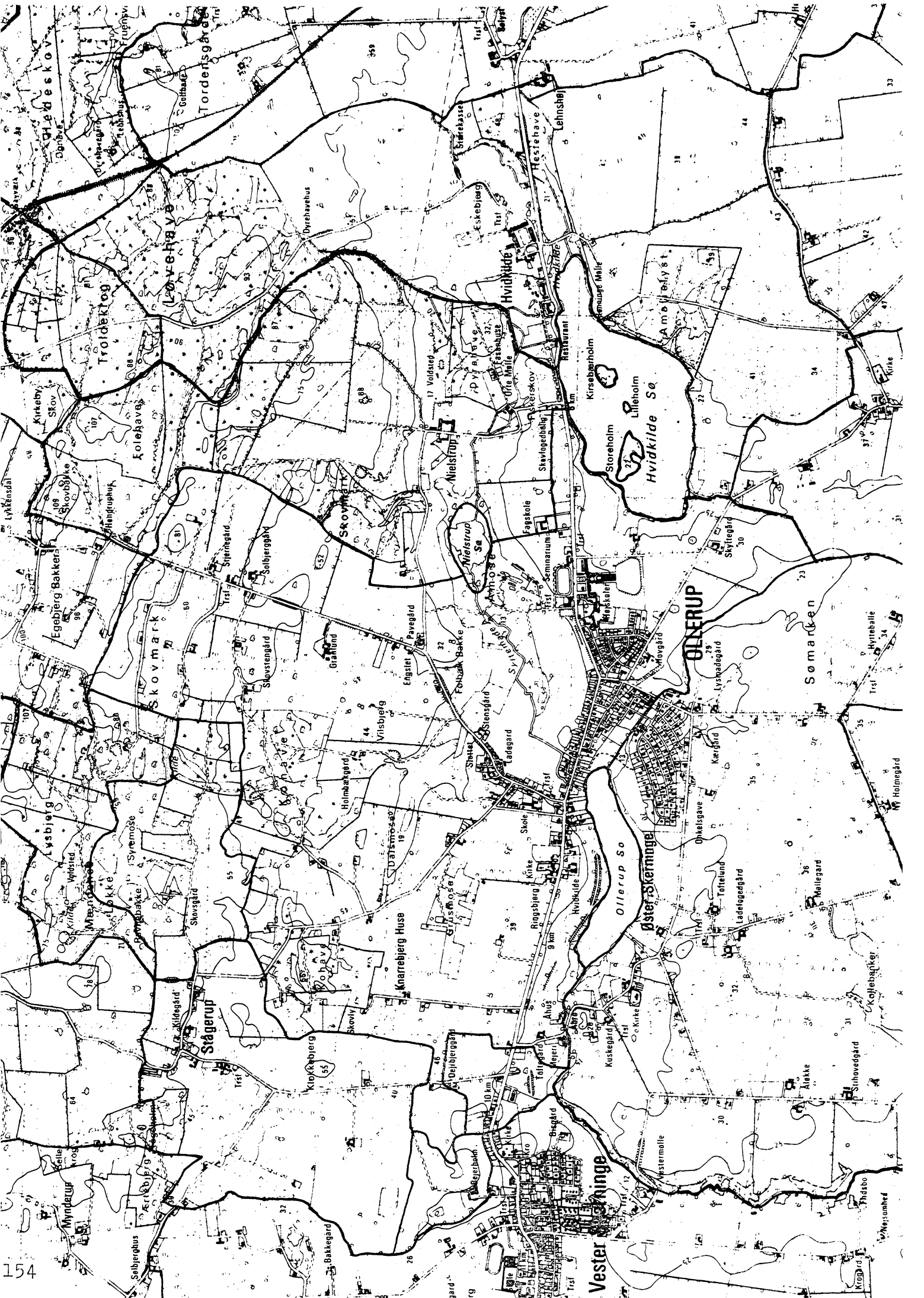
1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte udskiftningshegn samt et enkelt skovareal.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: en Gammeltofte.

Out

10

RØDME

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
-----------------	-----------------------------	---------------------------------	-------------------------------

Navn: Rødme	Navnetype: -rud.
---------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Rødme er nævnt første gang 1470 i formen Rwdomme. Navnet er en form af navneordet, gl̥da. ruth, som betyder rydning, fældet skov.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--------------------------------------	--

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt i middelalderen, efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger ret langt fra hinanden og ofte en smule væk fra bygaden. Bygaden går nord-syd.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☒ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård flyttet mod øst.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug

rotation:

vangeantal: 3+1 vænge. Vangelag med Stenstrup og Egebjerg.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Snarup/Centralfyn K. Israndsbakker mod S. Hedeslette og senglacialt ler mod N og en enkelt plateaubakke.

jordbund: Ferskvandssand og -ler mod N. Moræneler med ferskvandstørv og -dynd mod S.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod nord.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun en gård er flyttet en smule mod øst ellers ligger gårdene på deres oprindelige pladser. Dens tomt er tillige frilagt. Vejforløbet er bevaret, emn gennemskøret af en ny vejforlægning der opdeler byen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del u-hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Stenstrup

STATISTIK

Areal: 280 ha, heraf opdyrket 1688: 25%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844			1903	
	58	31	38				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7	6	7	7	7	8	8
Huse:			2		4		
Huse m/ jord:				2		10	18
Huse u/ jord:				1			1
I alt:	7	6	9	10	11	18	27
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
100 1664			7				8,3
100 1688	5		2				4,4
63 1844	4		4				4,0
63 1903	5		3				3,5
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	57		81		130		
Børn:	19		42		70		
I alt:	76		123		200		

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					7	2		
1844	8	5				5		
1903	8	13				6		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 280 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 25%. Den lille rydningsbys ejerlav er da også præget af eng og skov og i 1664 takseredes byens skove for 48 svins olden. Som typisk for skovbygden har Rødme alsædebrug. Byen takseredes i 1684 til 31 tdr.htk. og i 1844 til 38 tdr.htk. I det oprindelige ejerlav har nabohovedgården Skjoldemose gjort indhug.

Byen stjerneudskiftedes i 1798 og siden er 1 gård flyttet ud.

Med Skjoldemose fulgte i 1475 en enkelt gård i Rødme. De øvrige 6 gårde lå i senmiddelalderen under bispelenet Ørkild og kom ved reformationen til kronen. Efter 1610 kom de 6 gårde i Skjoldemoses besiddelse og byen egaliseredes inden 1664. Omkring 1770 havde Løjtved overtaget 4 af byens gårde, medens Skjoldemose da kun havde en enkelt. Overgangen til selveje skete tidligt og var for gårdenes vedkommende allerede afsluttet i 1844, medens der stadig var et betydeligt antal fæstehuse til Skjoldemose i 1903.

Antallet af gårde var i 1500-1700-tallet 7 (i 1610 mangler den skattefri gård til den indensogns hovedgård Skjoldemose). Inden 1844 steg gårdtallet beskedent til 8, medens hus- og befolkningstallet ekspanderer i normalt omfang fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små, således som det er typisk for skovbygden. Byen egaliseredes mellem 1613 og 1664.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Stenstrup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

1) Anlægstype.

Den lille rydningsby er randplaceret i sit ejerlav og har ager/skov-orientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby-type. Som typisk for skovbygden er gårdene ret små og byen havde al-sædebrug. Nabohovedgården Skjoldemose synes at have gjort mindre indhug i ejerlavet.

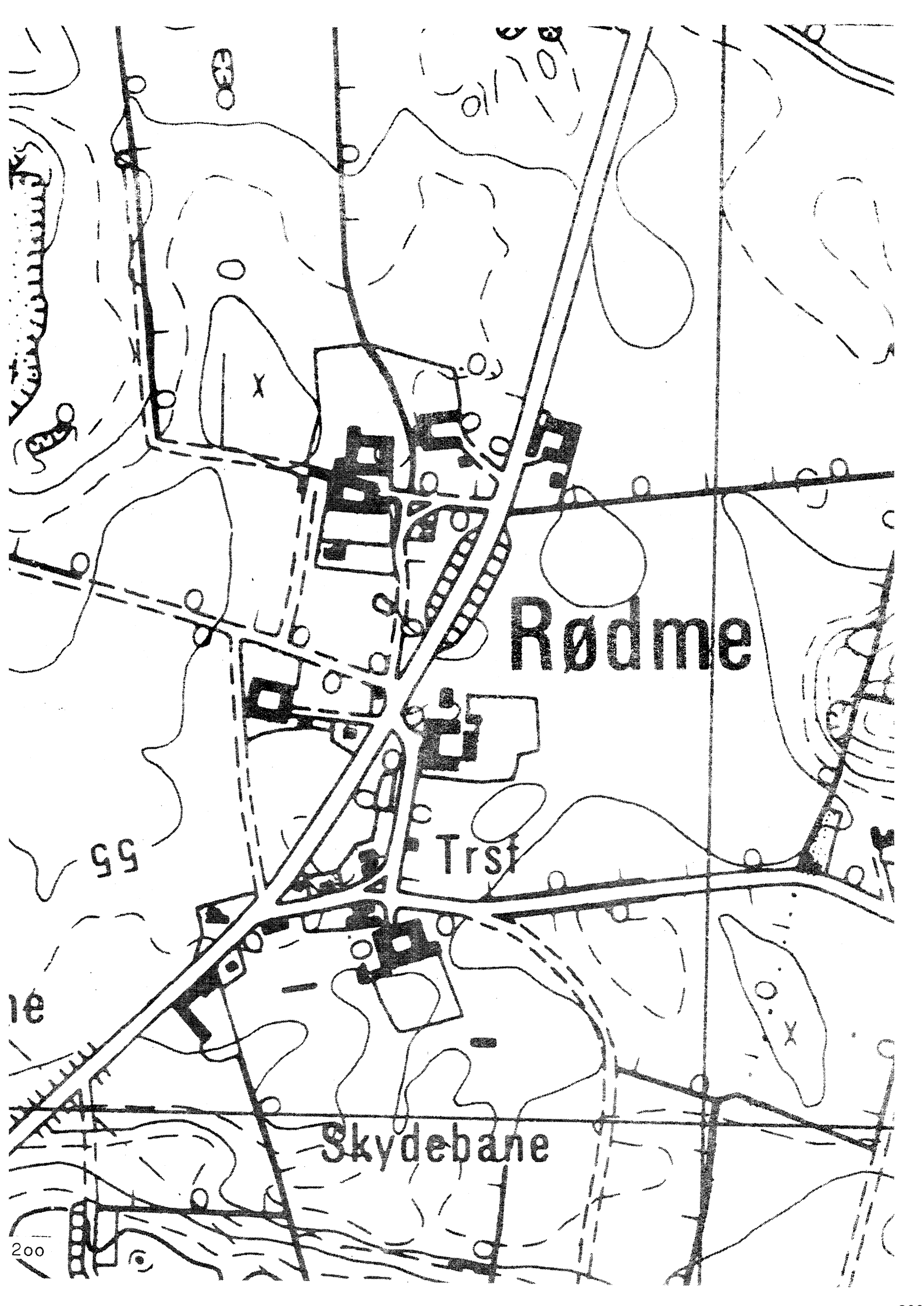
2) Udviklingstype.

Størsteparten af byen lå i senmiddelalderen under bispelenet Ørkild. I løbet af 1600-tallet samledes byen under nabohovedgården Skjoldemose, der foretog en egalisering inden 1664. Overgangen til selveje skete forholdsvis tidligt og ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

1. Bytomten er velbevaret, men skæmmes af et vejgennembrud.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: en frilagte gårdtomt.

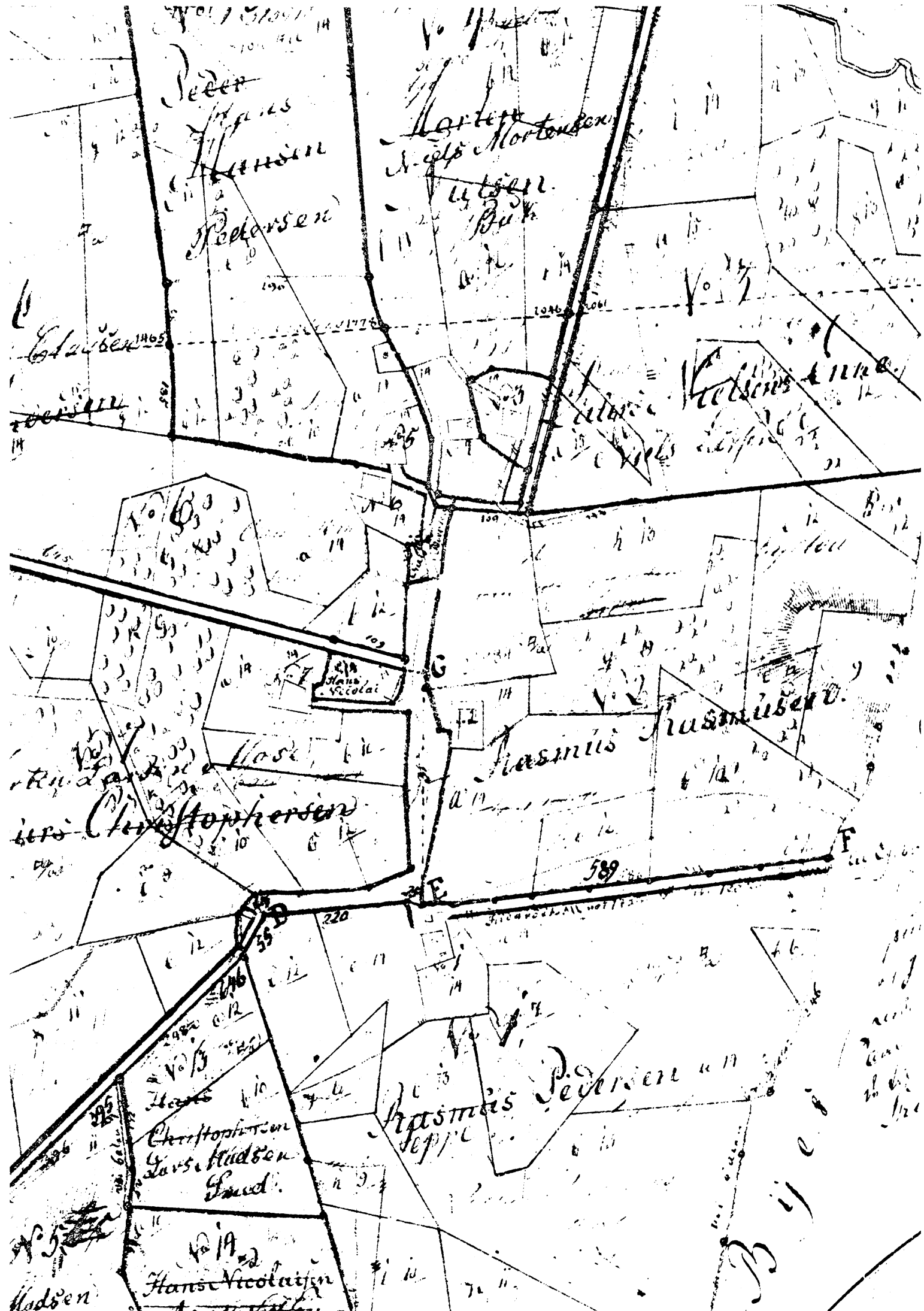
Rødme

Trsf

Skydebane

55

200

Peder
Hansen
Pedersen

Hortens
Hortens
Buk

Staben
Hansen

Hans
Hansen

Hans
Hansen

Christophersen

Hans
Hansen

E

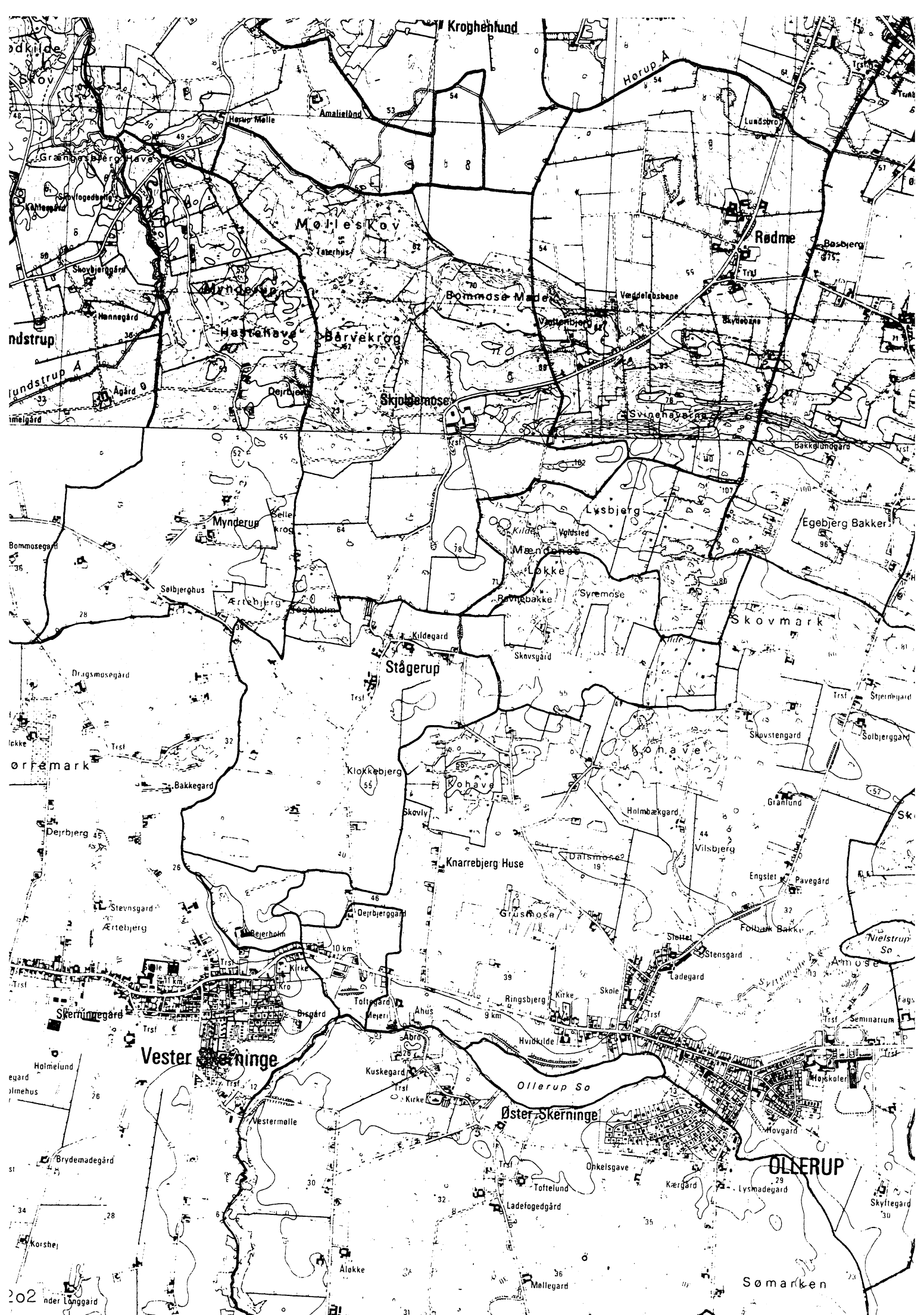
589

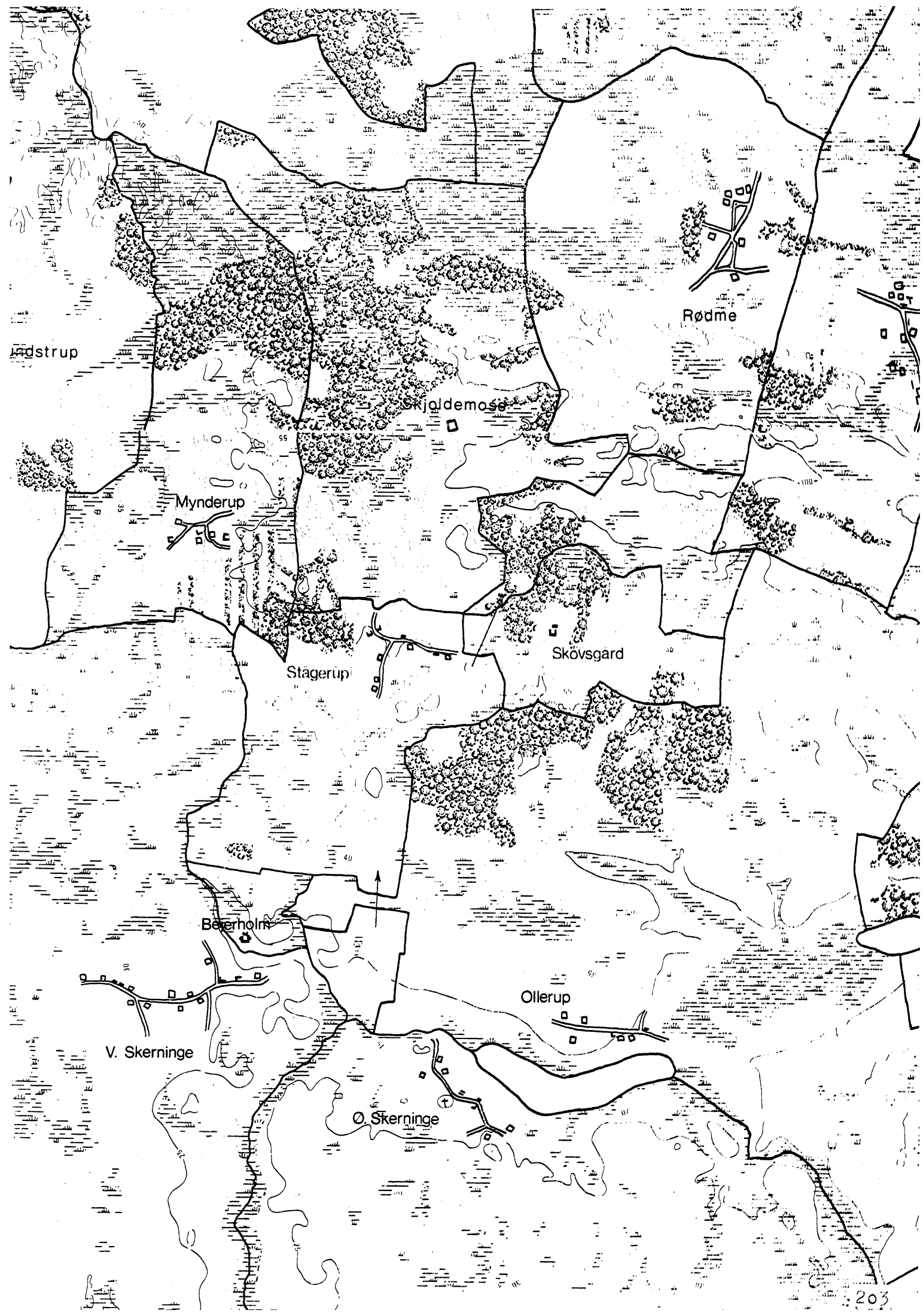
Christophersen
Hans
Hansen

Hans
Hansen

Hans
Hansen

Bijl

RÅRUD

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Navn: Rårud	Navnetype: -rud.
-----------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Rårud er nævnt første gang 1469 i formen Rderudhe. Forleddet er sandsynligvis mandsnavnet, glða. Rathi. Efterleddet er ud, glða. rutha, i betydningen "rydning af skov".

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet i middelalderen.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Gårdene ligger langs den øst-vest-gående bygade. Den sydligste ser større ud end de øvrige og har tilsyneladende egen indkørselsvej uafhængig af bygaden. Der er kun aftegnet et enkelt hus i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby	☒ agerorientering	☐ skovorientering	☐ åorientering
☐ randby	☐ engorientering	☐ kystorientering	

c. Udskiftning

år: 1784 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde og en nedlagt.
- ☒ efter udskiftningen 1 gård flyttet tilbage fra vejen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug

rotation:

vangeantal: 2

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Sydfyn og øer/Centralfyn. Israndsbakker mod Ø. Mindre område med senglacialt ler og hedeslette mod V.

jordbund: Moræneler med små forekomster af ferskvandstørv. Ferskvands-sand mod V.

naturlig afgrænsning: Ejerlavsgården er ikke tegnet op.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

80% af gårdene er flyttet/nedlagt. De to flyttede ud ved udskiftningen, en blev nedlagt og en er i nyere tid flyttet få meter væk fra vejen. Der er frilagt 3 gårdtomter. Det gamle vejforløb er forsvundet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større skovareal "Rårud skov" bevaret. Hovedvej A 9 gennemskærer ejerlavet og der er bygget en del langs denne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Kirkeby

STATISTIK

Areal: 253 ha, heraf opdyrket 1688: 24%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	45	27	30				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5	5	5	5	5	4	8
Huse:					3		
Huse m/ jord:				1		7	5
Huse u/ jord:							2
I alt:	5	5	5	6	8	11	15
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
40 1664		3	2	9,0			
80 1688	1	4		5,4			
75 1844		4		6,7			
50 1903	4	4		3,5			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	32	48	62				
Børn:	18	17	22				
I alt:	50	65	84				

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Kirkeby

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		4					
1844							4	7
1903	8	6						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 253 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 24%, hvilket er i overensstemmelse med byens rydningskarakter. Den østlige del af ejerlavet er typisk skovbygd med uroligt terræn og præget af eng og skov. I 1684 takseredes byen for 27 tdr.htk. og i 1844 tilsvarende for 30 tdr. Rårud er udparcelleret af Kirkeby ejerlav.

En Gammeltofte (omtalt 1682) vidner formentlig om en forgænger for den nuværende bebyggelse.

Rårud blokudskiftedes i 1784 og siden er 3 gårde flyttet ud.

I senmiddelalderen fandtes 2 selvejergårde i byen. I 1664 var hele byen på kronens hånd, idet landsdommerembedet havde 3 gårde. Inden 1781 var byen overgået til Hvidkilde. Den bestod da af 5 uegaliserede gårde samt 3 huse. Endnu i 1844 lå byen samlet under godset, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Byen bestod i 1500-1700-tallet af 5 gårde. Gårdtallet steg i normalt omfang i forbindelse med overgangen til selveje, medens hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. ligger under det normale.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små, som det er typisk for skovbygden. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1) Anlægstype.

Den lille udflytter-rydningsby af middelaldernavnetypen -rud er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby-type. Ejerlavet er præget af skovbygdeplaceringen såvel hvad angår lav opdyrkningsprocent, alsædebrug, skov og eng samt smågårde. En Gammeltofte vidner formentlig om forgængerbebyggelsens placering (Kirkeby eller Rårud).

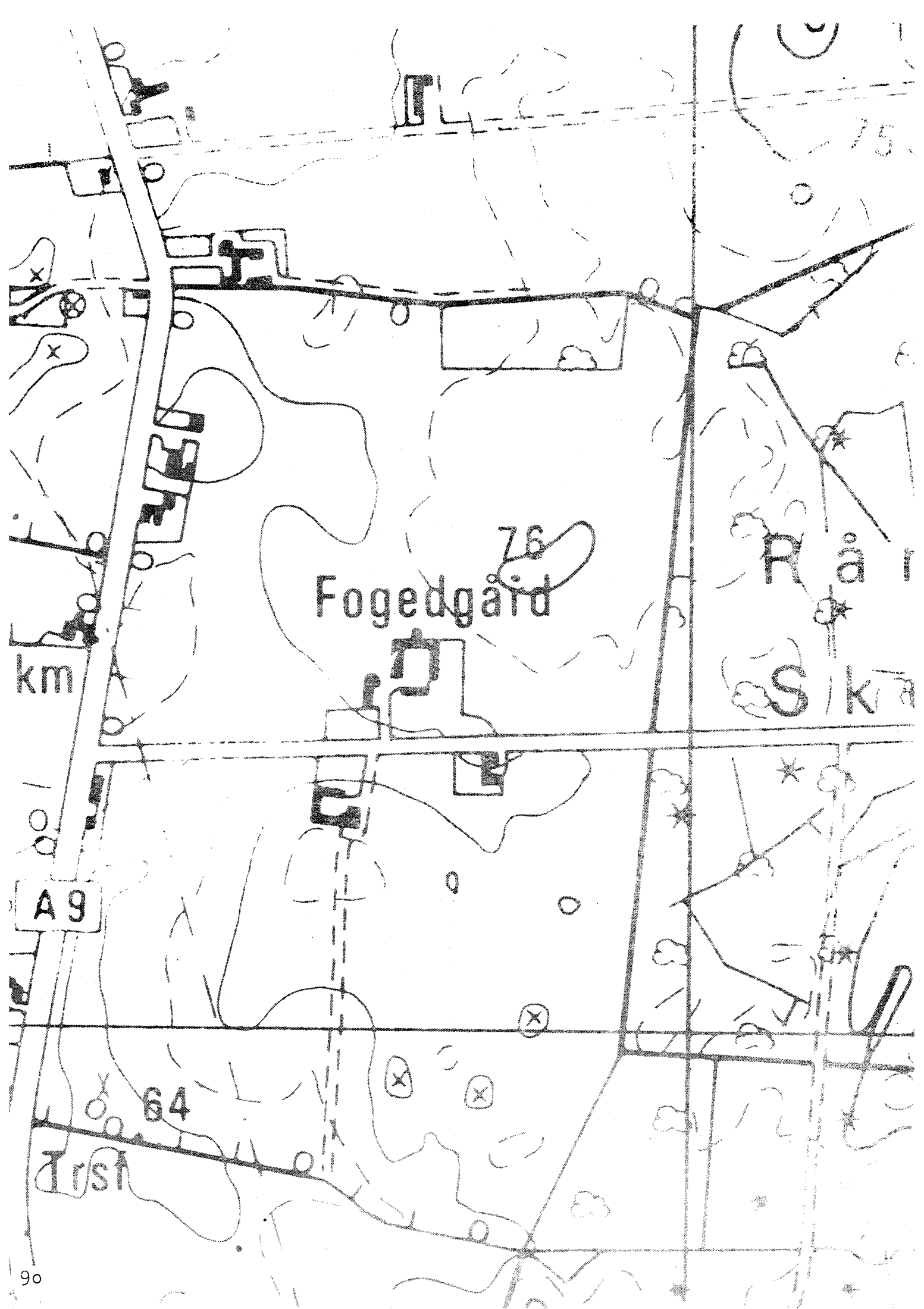
2) Udviklingstype.

Byen domineredes i 1500-1600-tallet af selvejergårde og krongods. Herefter blev Hvidkilde enebesidder. En sen overgang til selveje ledsagedes af moderat ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

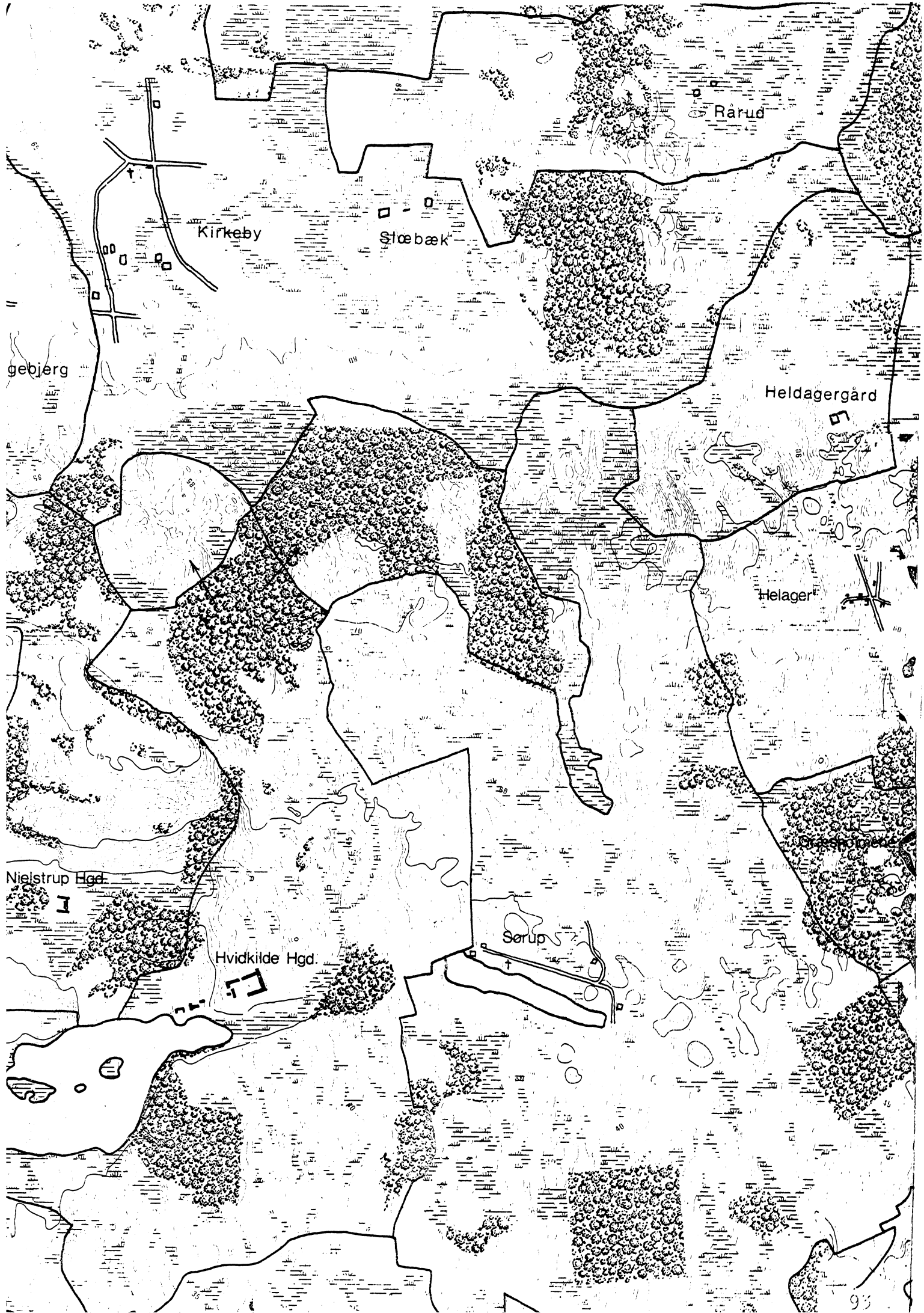
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning men et større skovareal.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: en Gammeltofte. 4 frilagte gårdtomter.

SLÆBÆK

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Navn: Slæbæk	Navnetype: -bæk.
------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Slæbæk er nævnt første gang 1374 i forme Slæthebek. Navnets tolkning er usikker, men forleddet kan være navneordet, gl'da. slæthi, som betyder hulning. Efterleddet er navneordet bæk.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, i dette tilfælde Kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

De to gårde som ses på kortet, ligger så langt fra hinanden, at definition på en landsby ikke er opfyldt. Kortet er dog tegnet nogle år efter udskiftningen, så der kan godt have ligget flere gårde i byen. Langs bygaden ligger der tidligere to huse, som måske er bygget på tidligere gårdtomter.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Gårdrækken ligger orienteret langs en bæk.

c. Udskiftning

år: 1813 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 2 gårde.

☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug

rotation:

vangeantal: 2 Dyrkningsfællesskab med Kirkeby.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Sydfyn/Centralfyn. Enkelte israndsbakker.

jordbund: Ferskvandssand i den vestlige del. Moræner i den østlige del.

naturlig afgrænsning: Dele af grænsen mod Rårud er ikke naturlig. Grænsen mod Kirkeby ikke markeret.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 2 af de oprindelig fire eller fem gårde ligger i byen. Bygaden er forsvundet. De to huse som var aftegnet på matrikelkortet er også væk. Der er ellers ikke blevet bygget nyt, der hvor den gamle by har ligget.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større skovarealer bevaret. Husbebyggelse langs landevejene.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

STATISTIK

1							
Areal: 721 ha, heraf opdyrket 1688: 26%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844 1		1903		
	36	33	70				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844 1	1903 1
Gårde:	4	4	5	4	4	14	17
Huse:		4	3		8		
Huse m/ jord:						19	38
Huse u/ jord:				2		1	50
I alt:	4	8	8	6	12	34	105
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
60 1664			3		2		7,2
75 1688			3		1		8,3
64 1844	9		4		1		4,2
82 1903	15		2				2,9
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	42		55		86		
Børn:	18		26		57		
I alt:	60		81		143		

1. Incl. Kirkeby.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2	2			3	1
1844	1		3	6			11	14
1903	1		17	86				2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 721 ha store ejerlav (fælles for Kirkeby og Slæbæk) var i 1688 kun opdyrket 26%. Den lave opdyrkningsprocent stemmer overens med ejerlavets skovbygdeplacering og det dominerende indslag af eng og skov. Slæbæk takseredes i 1664 for 60 svins olden. Byen havde alsædebrug i 2 vange i et dyrkningsfællesskab med Kirkeby. Slæbæk er udflyttet og udparcelleret fra Kirkeby.

Byen blokudskiftedes i 1813 og siden er 2 gårde udflyttet.

I 1300-tallet skænkede Marine Tyrkesdatter gods i Slæbæk til Sct. Jørgens Hospital ved Svendborg. I 1664 havde kronen 2 gårde og 2 huse, medens den øvrige del var spredt på diverse ejere. I 1781 havde Hvidkilde 2 gårde a 7 tdr. Overgangen til selveje skete fortrinsvis efter 1844.

Antallet af gårde lå på 4-5 i 1500-1700-tallet. I forbindelse med overgangen til selveje ekspanderede hustallet i normalt omfang.

Gårdene var i 1684 ret store. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Kirkeby
----------	------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering: Interesse**

1) Anlægstype.

Den lille udflytter-rydningsby er randplaceret i sit ejerlav og har eng/båkorientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby-type. Ejerlavet er stærkt præget af skovbygdeplaceringen, såvel hvad angår lav opdykningsprocent, megen skov og alsædebrug. Byen havde dyrkningsfællesskab med moderbyen Kirkeby.

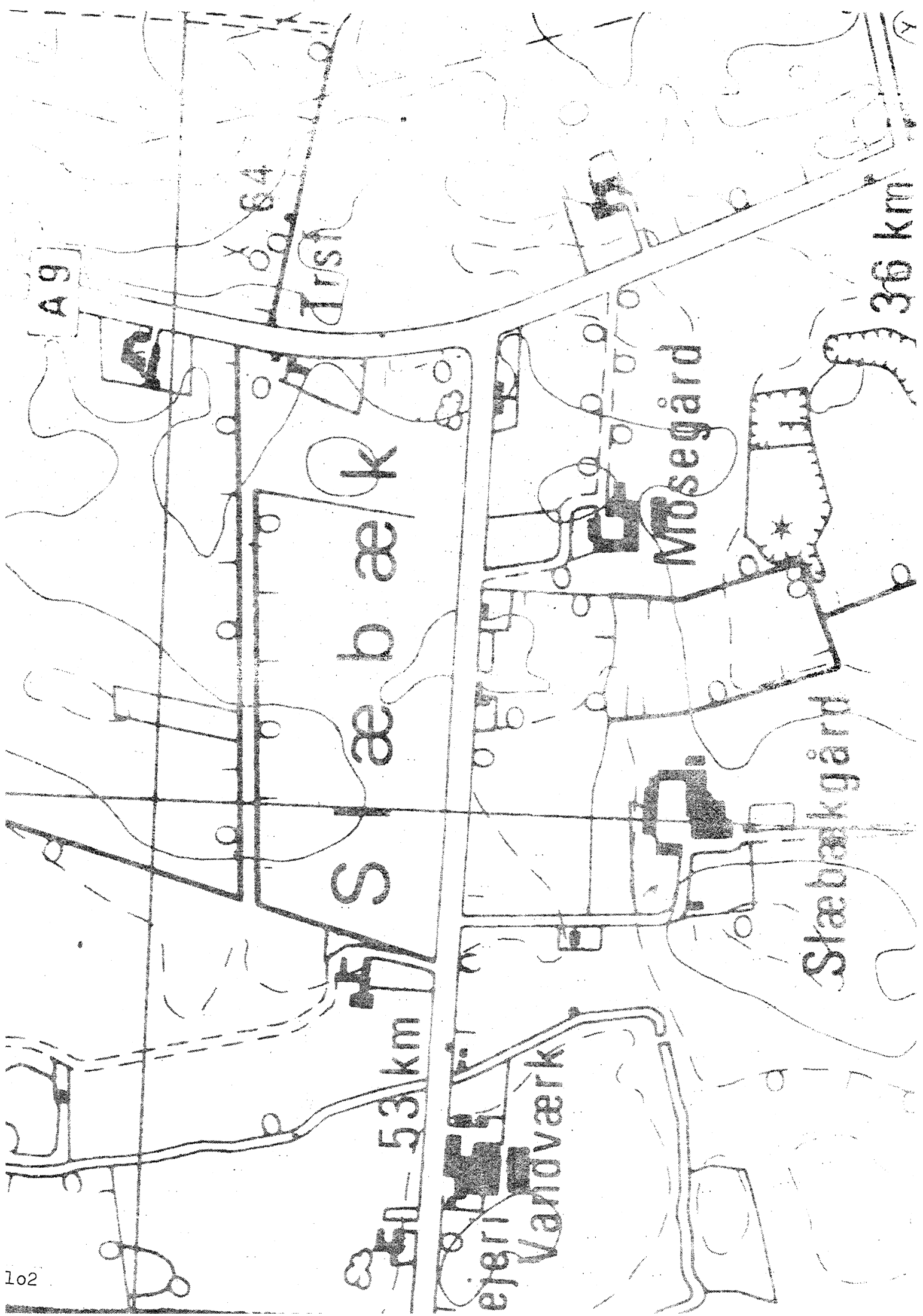
2) Udviklingstype.

Byen forblev delt mellem flere besiddere og egaliseredes aldrig. En forholdsvis sen overgang til selveje ledsagedes af moderat ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning, men et større skovareal.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Rea road

at Colton

6. 10. 570 000

Glaus 11. 660 000 Nielsen

11. 13 26

Peter Andersen 1688 000

Anders Rasmussen

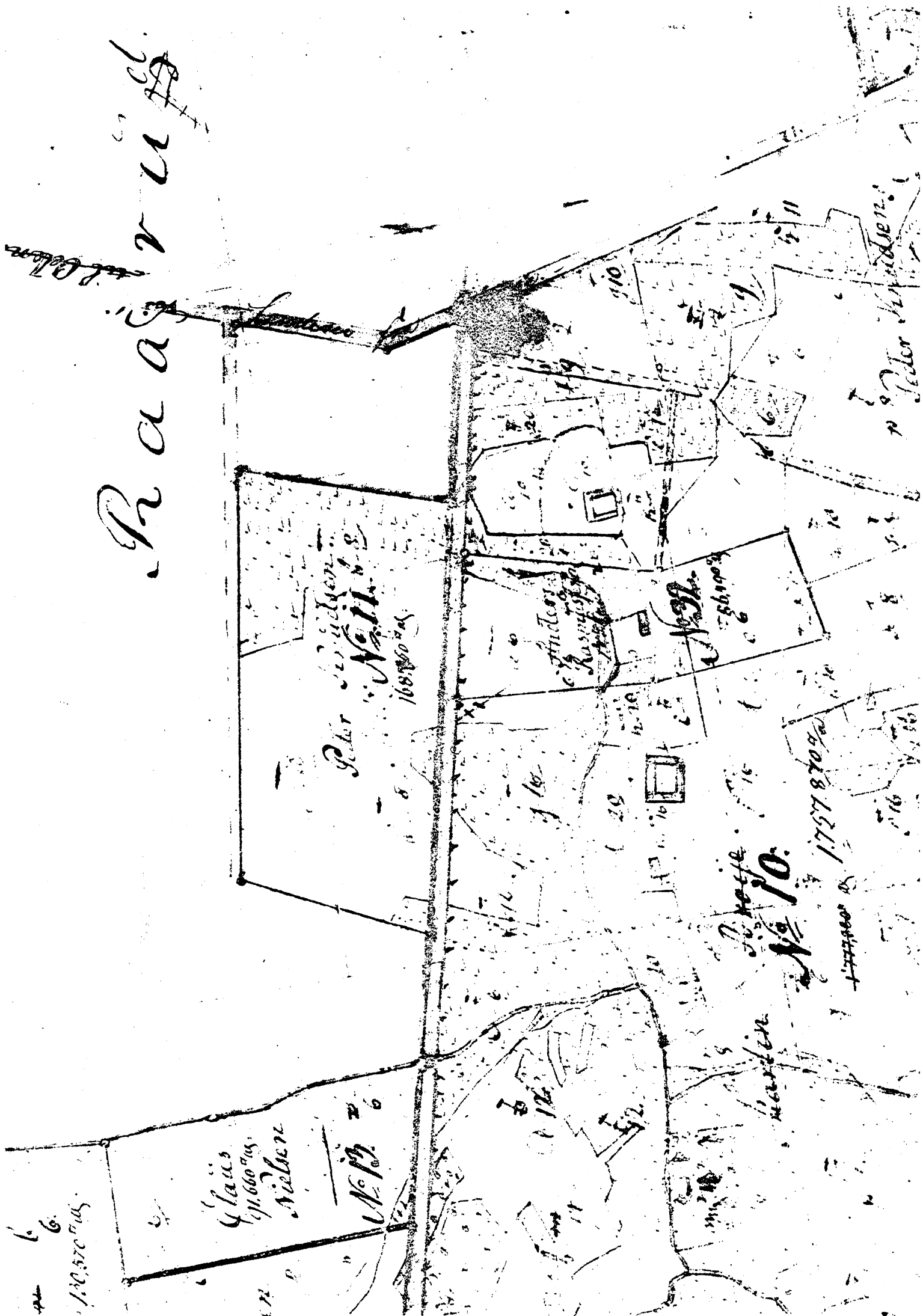
1699 561 000

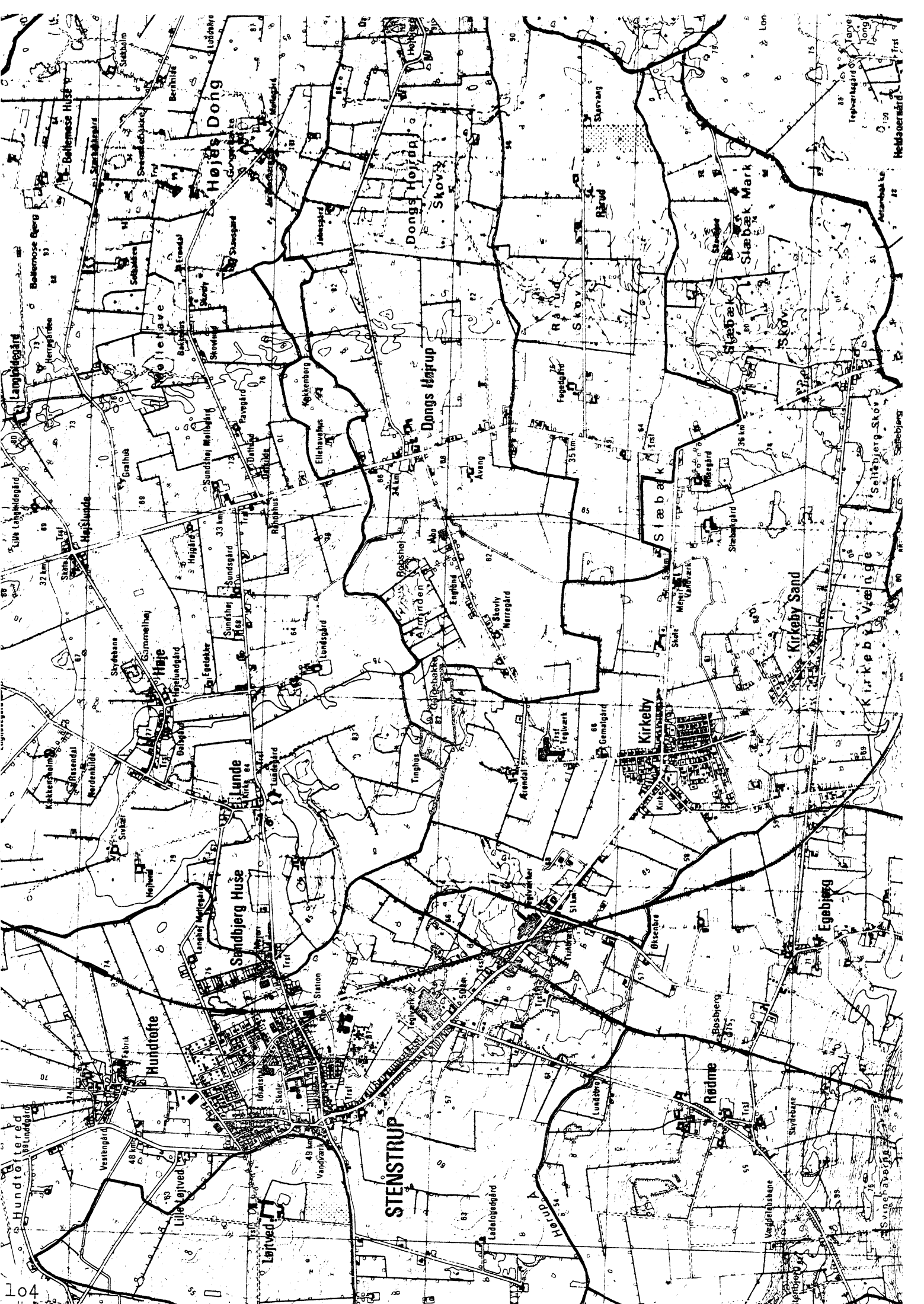
Directe No 10

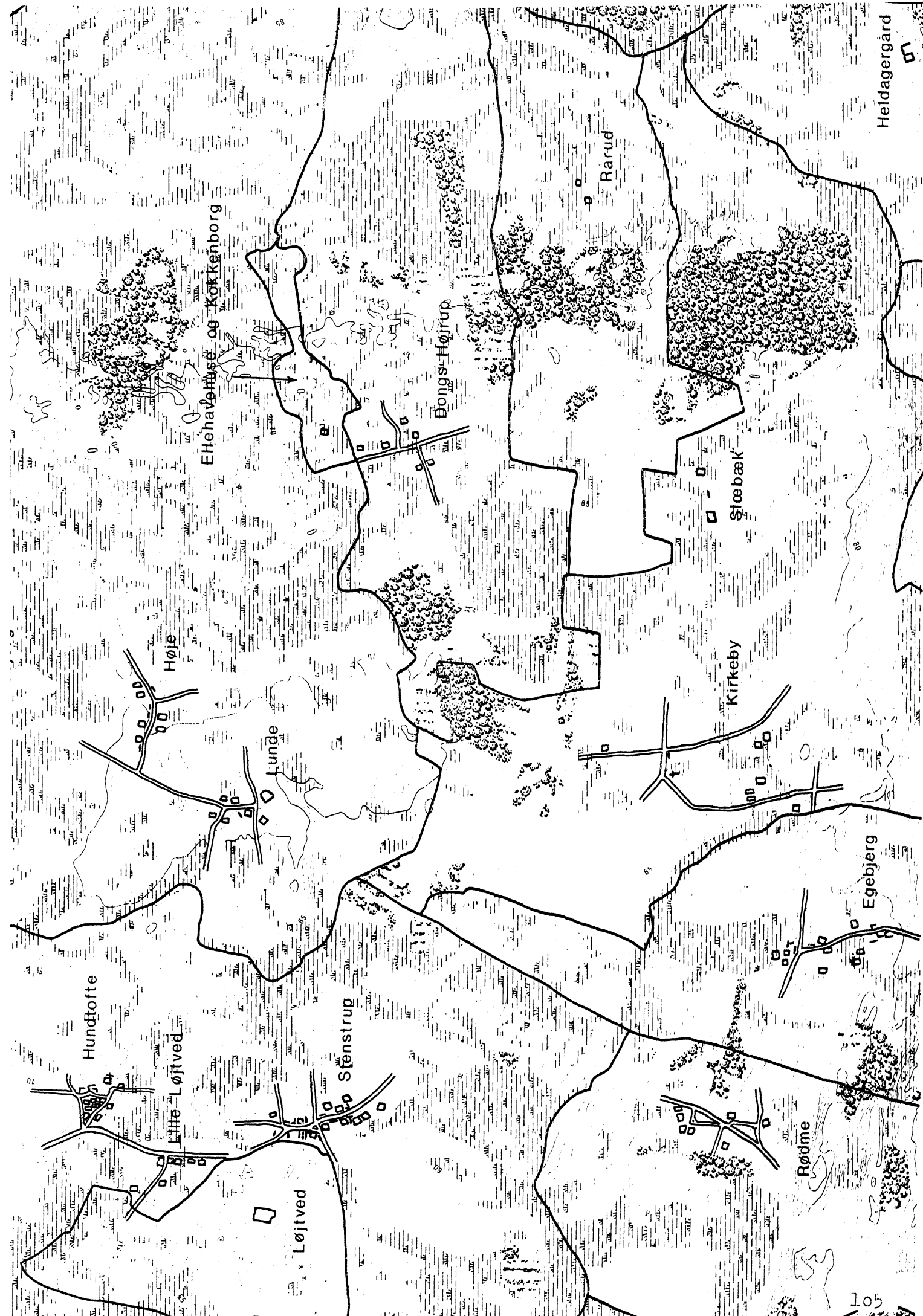
1757 870 000

Garden

Peter Andersen

Heldagergard

STENSTRUP

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Navn: Stenstrup	Navnetype: -torp.
---------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Stenstrup er nævnt første gang på et tidspunkt mellem 1201 og 1300 i formen Stensthorp, Stenstrop. Forleddet er enten en form af mandsnavnet, gl'da. Sten eller navneordet, gl'da. sten. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby m. kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	--

Bemærkninger:

Det kan ikke umiddelbart afgøres, hvorvidt byen er en adelby eller en torp, fordi oprettelsen af Løjtved hovedgård har ændret det oprindelige ejerlav. Hertil kommer, at ejerlavsgrænserne til de øvrige byer ikke er aftegnet på kortet. En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

På Kildeløkken i Stenstrup findes en kilde hvis vand pibler op gennem en egerod, den var tidligere en meget besøgt sundhedskilde. I Stenstrup søg fødtes 1864 den da.-amer. bygmester Hans Pedersen.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs den nord-syd gående bygade. Husene ligger spredt mellem gårdene. Kirken ligger centralt i byen ved en gadeudvidelse med gadekær.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 5 gårde.
☒ efter udskiftningen 5 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædebrug rotation:
vangeantal: 2 Vangelag med Rødme.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Snarup/Centralfyn. Terrænskrænter, topbakker, israndsbakker, planteaubakker mod N. Senglaciale ler mod S med små hedesletter.

jordbund: Stenstrup, Lille Løjtved og Hundtofte. Moræneler, ferskvandstørve, -ler og -sand.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod Løjtved hovedgård.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager og eng.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Omkring 50% af gårdene er flyttet ud. De udflyttede gårdes tofter er alle blevet bebygget med huse, på nær præstegårdens toft. Vejforløbet i selve byen og gadeudvidelsen midt i byen er bevaret. Byen er i øvrigt blevet stærkt udbygget.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Flere engarealer er bevaret.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: Stenstrup, Hundtofte og Lille Løjtved: 1347 ha, heraf opdyrket 1688: 30%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1	1903		
	144	59	191				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903 1
Gårde:	17	7	18	18	17	21	39
Huse:		1	5		14		
Huse m/ jord:				1		35	129
Huse u/ jord:				7		12	112
I alt:	17	8	23	26	31	68	280
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
47 1664	1	10	6	8,5			
94 1688	17	1		3,3			
48 1844	13	7	1	4,0			
56 1903	28	10	1	3,5			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	129	273	459				
Børn:	91	166	242				
I alt:	220	439	701				

1. Incl. Hundtofte og Lille Løjtved.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Stenstrup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		17	5		
1844	18	37			3	7		3
Incl. L. Løjt- 1903 ved og	38	229			1	12		

Hundtofte

Udviklingsbeskrivelse:

Stenstrup opmålt ved udskiftningen under ét med Hundtofte og Lille Løjtved. Af det 1347 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 30%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets skovbygde karakter. Skovene forsvandt dog tidligt. I 1572 havde præstegården 4 mål skov, men i 1668 fandtes der ikke længere skov til præstegården. Jorden blev i 1690 beskrevet som lav, sid og vog. Stenstrup havde alsædebrug og takseredes i 1684 til 59 tdr.htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. I det oprindelige ejerlav har hovedgården Løjtved gjort indhug. Løjtved omtales om hovedgård fra 1372. Mellem 1662 og 1682 lagdes gården Langtved og 14 tdr.htk. under Løjtved. Før 1760 lagdes Højrupgård ligeledes under Løjtved. I skovarealerne mod syd er rydningsbyen Rødme udparcelleret, samt enestegården Skjoldemose (hovedgård fra 1400-tallet), Uglebjerg og Højrupgård og Mølle. De sidstnævnte gårde lagdes senere under hovedgårdsmarkerne. Ejerlavet har desuden rummet 2 møller mere: Hyllebjerg Mølle (1572) ved Løgskov og Hedemølle (1572) mellem Stenstrup og Hundtofte. Stenstrup blev senere kendt for sin teglværksindustri.

Stenstrup blokudskiftedes i 1789 og siden er omkring 10 gårde udflyttet.

I 1475 fulgte med Skjoldemose bl.a. en gård i Stenstrup. Kronen havde under Nyborg len i 1563 bl.a. 6 selvejergårde og 1 fæstegård i Stenstrup. Inden 1664 var disse gårde dog afhændet, og byen var da (på nær præstegården) delt mellem Løjtved (13 gårde) og Skjoldemose (4 gårde). Omkring 1770 havde Løjtved 10 gårde a 5-1-0-0 tdr.htk., medens Boltinggård havde 4 gårde a 3-4 tdr.htk. og Rødkilde 1 enkelt gård. Overgangen til selveje skete i flere etaper og var endnu ikke afsluttet i 1903.

Antallet af gårde var i 1500-1700-tallet 17-18 (i 1610 mangler de skattefri gårde til de indensogns hovedgårde). I forbindelse med overgangen til selveje steg bebyggelses- og befolkningstal markant i det 19. årh. Stenstrup var i færd med som stationsby at udvikle sig til en bymæssig bebyggelse præget af teglværksindustri.

Byens gårde var i 1684 forholdsvis små, som det er typisk for skovbygden. Byen er muligvis egaliseret mellem 1664 og 1684. Inden 1771 gennemløb Løjtveds 10 gårde en egalisering. På Kildeløkken i Stenstrup findes en helligkilde.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Stenstrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Randplaceringen skyldes dog, at nabohovedgården Løjtved har gjort indhug i ejerlavet. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejbytype. Ejerlavet er skovbygdepræget, men skoven synes allerede forsvundet i 1500-1600-tallet. Byens gårde var - som typisk for skovbygden - meget små og byen havde alsædebrug. Af ejerlavet er udskilt en rydningsby, flere skovgårde og møller.

2) Udviklingstype.

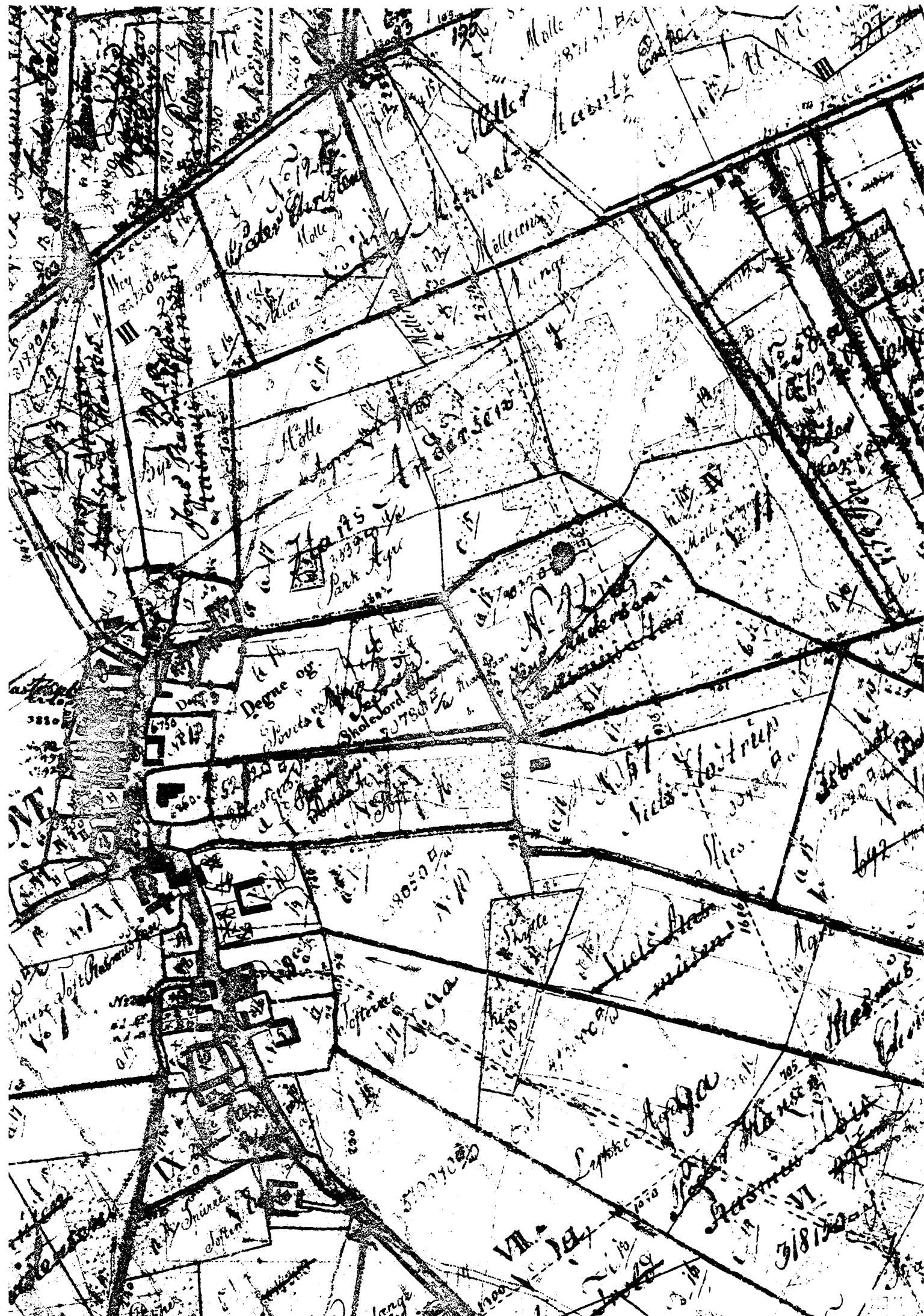
Byen havde i 1500-tallet et betydeligt indslag af selvejergårde, men samledes inden 1664 under de indensogns hovedgårde Skjoldemose og Løjtved, der muligvis egaliserede byen mellem 1664 og 1684. Inden 1771 egaliserede Løjtved sine 10 gårde på ny. Overgangen til selveje ledsagedes af kraftig ekspansion der førte bebyggelsen frem til bymæssig bebyggelsesstatus.

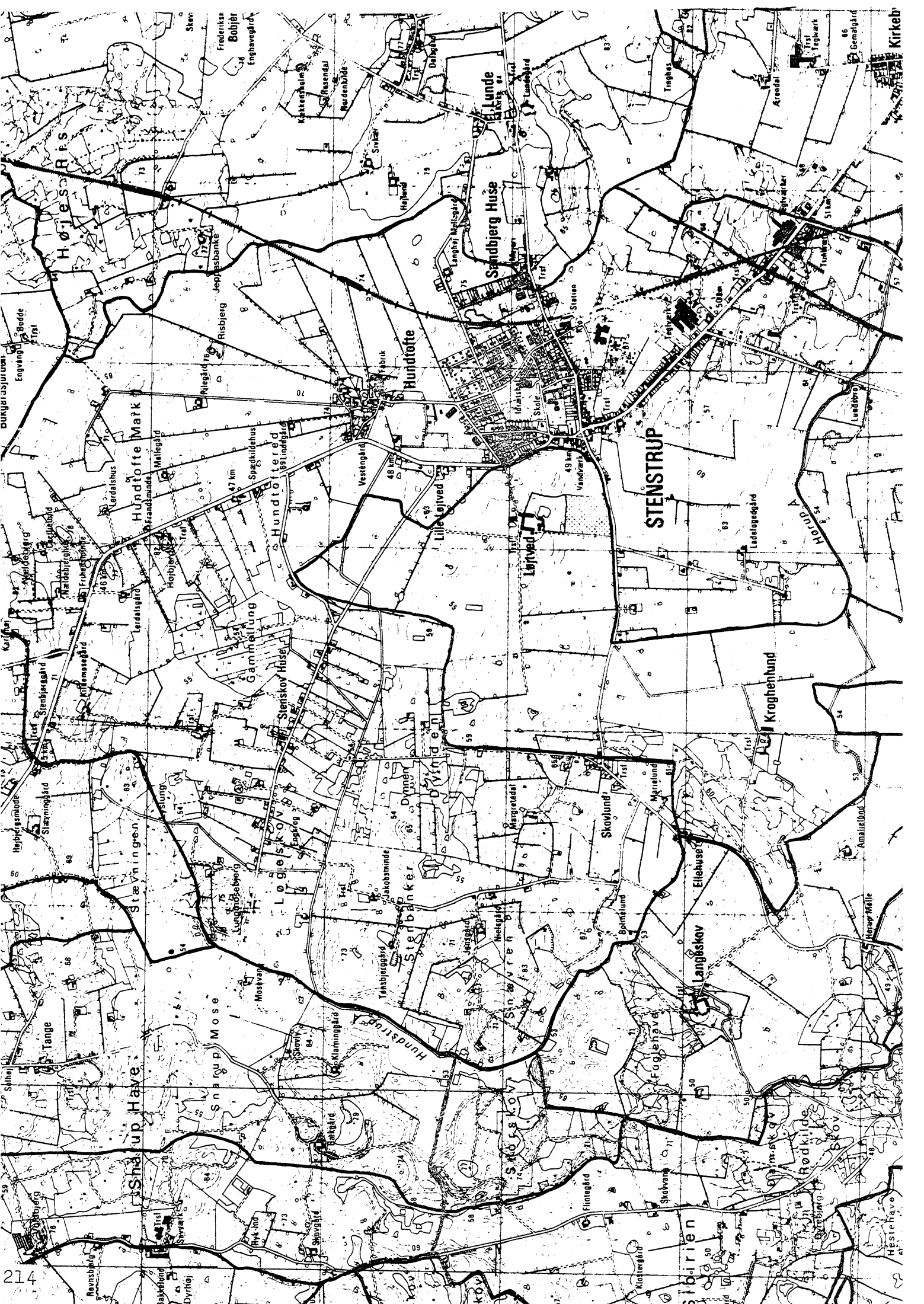
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

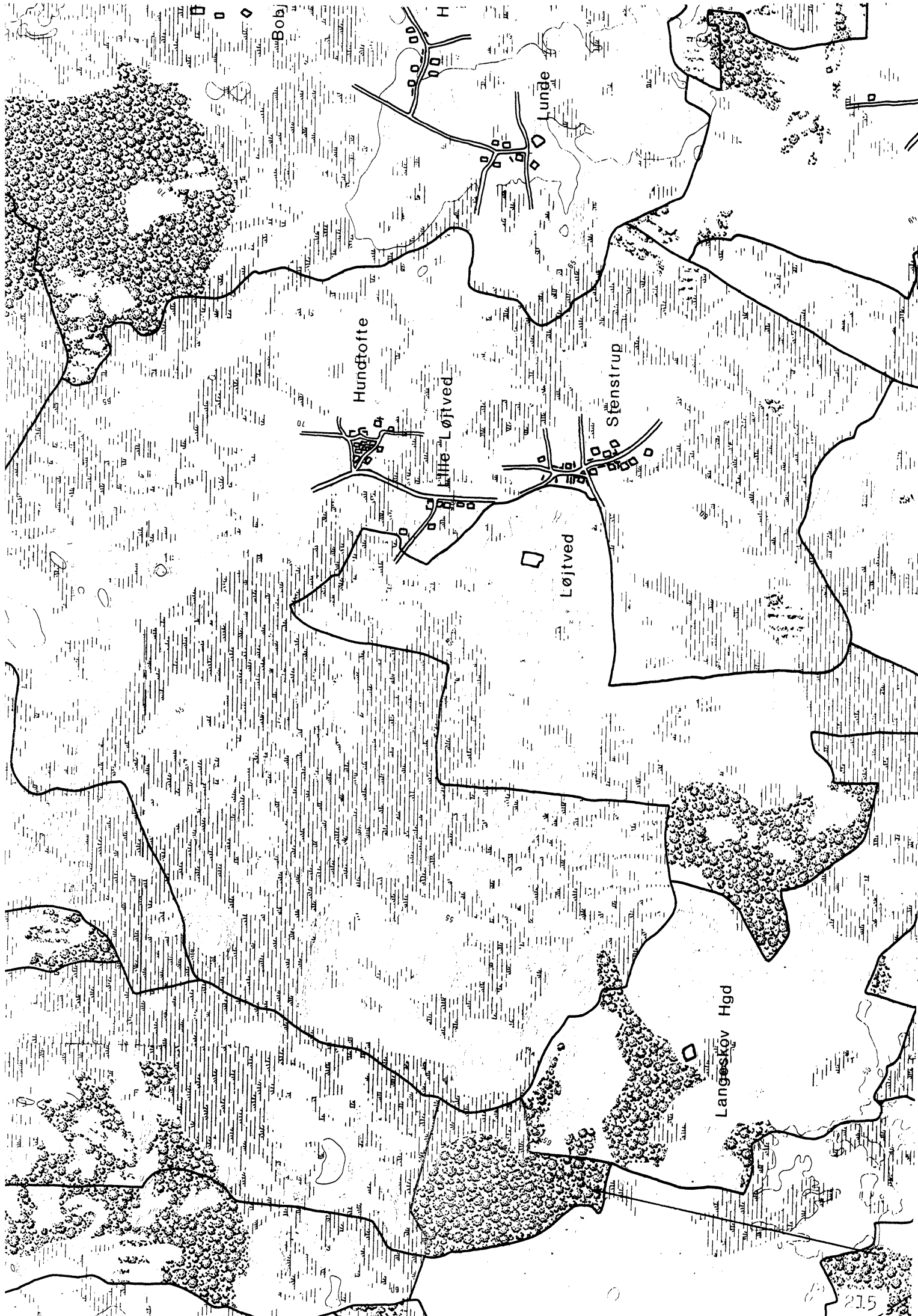
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt flere engarealer.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: -

STRANDHUSE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
----------	---------------------	----------------------	------------------

Navn:	Navnetype:
-------	------------

Bemærkninger:

Strandhuse er nævnt første gang som strandhusene i 1687. Tidligere kaldt Oure første gang nævnet 1610 som Ouffre. Bynavnet skønnes sandsynligvis fra ordet Wara fra udyrket areal.

Anlægstype: Strandby	Anlæggelsestidspunkt: 1500-1600-tallet
-----------------------------	---

Bemærkninger:

Udflytterby, der er anlagt ved udflytning fra moderbyen - her Ulbølle.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
----------	---------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

De 15 gårde/huse fordeler sig uregelmæssigt omkring den slyngede vej. Den største koncentration af bebyggelse ligger imellem af byen omkring et skarpt sving. Mod nordvest ligger der med stor afstand 3 bebyggelser og mod sydøst 4 stk.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1838 figur: Stjerneudskiftning med tendenser til blokudskiftning den østlige og nordlige del af ejerlavet.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen 2 gårde, 3 huse
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

Individuelle indelukker.

a. Vangesystem driftssystem: rotation:
vangeantal:

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Sydfyn. Terrænskranter og enkelte hatformede bakker.

jordbund: Overvejende moræner med små forekomster af saltvandstørv og -grus ved kysten.

naturlig afgrænsning: Kun på 3 sider ved eng og hav. Ikke naturlig afgrænsning mod Ulbølle.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med eng, ager og lidt skov.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
----------	---------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Der er kun flyttet 2 gårde og 3 huse ud i bymarken, disse havde tidligere en decentralplacering i byen, således af bykernen er velbevaret. Af nyere bebyggelse er der kommet 3 huse og et par store ladebygninger. Vejforløbet er uændret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Ulbølle

STATISTIK

Areal: 82 ha., heraf opdyrket i 1688: 42%.							
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903	
		21		16			
Bebyggelsesenheder:							
			1664 ¹⁾	1688	1774 ⁺	1844	1903
Gårde:				10	7	8	8
Huse:					13		
Huse m/ jord:				1		5	6
Huse u/ jord:				2		2	7
I alt:				13	20	15	21
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
1664							
1688	10						2,1
1844	8						1,5
1903	8						1,7
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	57		74		74		
Børn:	42		24		42		
I alt:	99		98		116		

+ Tallene stammer fra 1787-folketællingen

1) Ikke udskilt fra Ulbølle i matriklen.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
-----------------	----------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664								
1844							8	7
1903	7	12					1	1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det lille ejerlav på 82 ha var i 1688 opdyrket 42%. Byen har tydeligt karakter af en sent opstået strandby bestående af fiskergårde og -huse. Ejerlavet er udparcelleret af Ulbølle. I 1684 takseredes ejerlavet til 21. tdr.htk. mod 16 tdr. i 1844. I 1664 matriklen er enhederne opført under Ulbølle.

Under navnet Ore nævnes bebyggelsen første gang i 1610 og den er næppe stort ældre.

Muligvis er strandbyen simpelthen opstået på Rødkilde gods foranledning. I 1661 ejede Rødkilde hele bebyggelsen: Ore 3 gårde og Strandhuse 10 bol og 3 huse. Samme år beslaglagdes imidlertid Kaj Lykkes gods, herunder Rødkilde og godset splittedes.

I 1770'erne ejede Skjoldemose, Flintholm og Rødkilde tilsammen 6 gårde i Strandhuse og Ore. Endnu i 1844 var hele byen i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje stort set færdig.

Byen stjerneudskiftedes 1838 og siden er 2 gårde flyttet ud. At udskiftningen ikke skete før hænger formentlig sammen med, at byen i 1600-tallet ikke havde noget egentligt vangebrug, men individuelle indelukker til de enkelte gårde - ligeledes et typisk sent anlægsestræk.

Antallet af gårde og huse er vanskeligt at følge på grund af de mange småbol på grænsen mellem gård og husklassen. Antallet synes vigende fra 1600-tallet men det skyldes nedlæggelsen i 1721 af 3 gårde i Ore under Rødkilde.

Hustallets ekspansion i det 19. årh. er beskeden.

Byens gårde var som typisk for strandbyer meget små, og fiskeriet har givetvis spillet en rolle. Byen havde fra anlæggelsen et egaliseret præg. Der er måske gennemført en egentlig egalisering i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Ulbølle

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

1) Anlægstype.

Den lille strandby er formentlig opstået omkring 1600 på Rødkilde gods foranledning. Byen er centralplaceret i det lille ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Som typisk for strandbyer er gårdene meget små og byen havde ikke noget vangebrug, men individuelle løkker til de enkelte brug.

2) Udviklingstype.

Byen havde fra anlæggelsen et egaliseret præg. Muligvis blev der foretaget en egentlig egalisering i forbindelse med udskiftningen. Overgangen til selveje skete sent og ledsagedes af ekspansion i begrænset omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en ikke særlig almindelig og meget typen anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse

1) Bytomten er velbevaret.

2) Kulturlandskabet har bevaret nogle udskiftningshegn.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: -

STÅGERUP

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Navn: Stågerup	Navnetype: -torp.
--------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Stågerup er nævnt første gang 1469 i formen Stubbedorpe. Navnet glde. form er Stubbathorp, hvis første led er navneordet, glde. stubbi, som betyder samling af stubbe, eller en form af navneordet stub. Det kan dog også være et oprindeligt Appellativ stubbathorp, som betyder "ny-bygge, som er blevet anlagt på en ryddet plads, hvor stubbene står tilbage". Efterleddet er torp, glde. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, som i dette tilfælde er Ollerup.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Ollerup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger tæt op til bygaden og forgreningen til denne. Husene ligger spredt mellem gårdene. Gård nr. 2's toft er en del større end de andre gårdes.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udsiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 3 gårde.
☒ efter udskiftningen 1 gård.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G. Sydfyn og øer. Israndsbakker i en stor del af ejerlavet

jordbund: Overvejende moræner.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturligt afgrænset mod enestegårdene og Ollerup.

☒ overvejende ager.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
----------	------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 40% af gårdene er flyttet ud. Tomterne fra de tre tidligere udflyttede gårde og et enkelt hus er frilagte. Vejsystemet er bevaret, men tofteskellene er væk eller stærkt regulerede.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
----------	------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 201 ha, heraf opdyrket 1688: 46%.							
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903	
	83	38 ¹		41			
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		10 ¹	11	10 ¹	9	9	12
Huse:		2	6		5		
Huse m/ jord:						9	9
Huse u/ jord:				1			3
I alt:		12	17	11	14	18	24
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
36	1664	2	5	4	7,5		
90	1688	7	3		3,8		
89	1844	4	5		4,1		
67	1903	10	2		2,5		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
Voksne:		57	73	112			
Børn:		39	37	57			
I alt:		96	110	169			

1. Excl. Skovsgård (8 tdr.htk. i 1684).

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Ollerup

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							11	6
1844	2	2					7	7
1903	12	11						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 201 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 46%. Byen havde da trevangsbrug i 4 vange og takseredes til 38 tdr.htk. og tilsvarende til 41 tdr.htk. i 1844. I forhold hertil er 1664 taksationen meget høj, hvilket dels skyldes at Skovsgård er regnet som en del af Stågerup i 1664, men som en udparcelleret del i 1684. Muligvis har Skjoldemose tillige gjort indhug i ejerlavet i den mellemliggende periode. Stågerup er placeret i udkanten af et skovbygdområde og byens skove takseredes i 1664 til 30 svins olden. Af det oprindelige ejerlave er senere udparcelleret Skovsgård samt den middelalderlige hovedgård Bejerholm (nævnt fra 1300-tallet). Et voldsted i skoven Mændenes Løkke er muligvis en forgænger for Skjoldemose. En Gammeltofte nævnt 1682, vidner om en vikingetidige forgænger for det nuværende Stågerup.

Byen blokudskiftedes i 1798 og siden er 4 gårde flyttet ud.

Glorup havde i 1497 en gård i Stågerup, men i øvrigt synes byen at have været domineret af krongods. I 1538 afhændede kronen 2 gårde i Stågerup til Skjoldemose, og herefter havde kronen 7 selvejergårde i Stågerup i 1563. I 1664 ejede Skjoldemose hele byen på nær en enkelt gård til Ravnholt. I 1778 var denne situation stort set uændret, bortset fra at Skjoldemoses gårdtal var nedsat til 8 i forbindelse med en egaliserings. Endnu i 1844 var fæstegodset stort set intakt, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde var i 1600-tallet 10 (excl. Skovsgård). I 1700-tallet nedsattes det til 9 i forbindelse med en egalisering. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang, medens hus- og befolkningsekspansionen i det 19. årh. havde begrænset omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små og byen havde et egaliseret præg. Den egaliseredes endnu en gang inden 1778.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ollerup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Den lidt ejendommelige placering skyldes formentlig indhug i ejerlavet fra nabohovedgården Skjoldemose. Af det oprindelige ejerlav er udskilt enestegårdene Skovsgård og Bejerhol (hovedgård i middelalderen). En Gammeltofte vidner om den vikingetidige forgængerbebyggelse for Stågerup. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby-type.

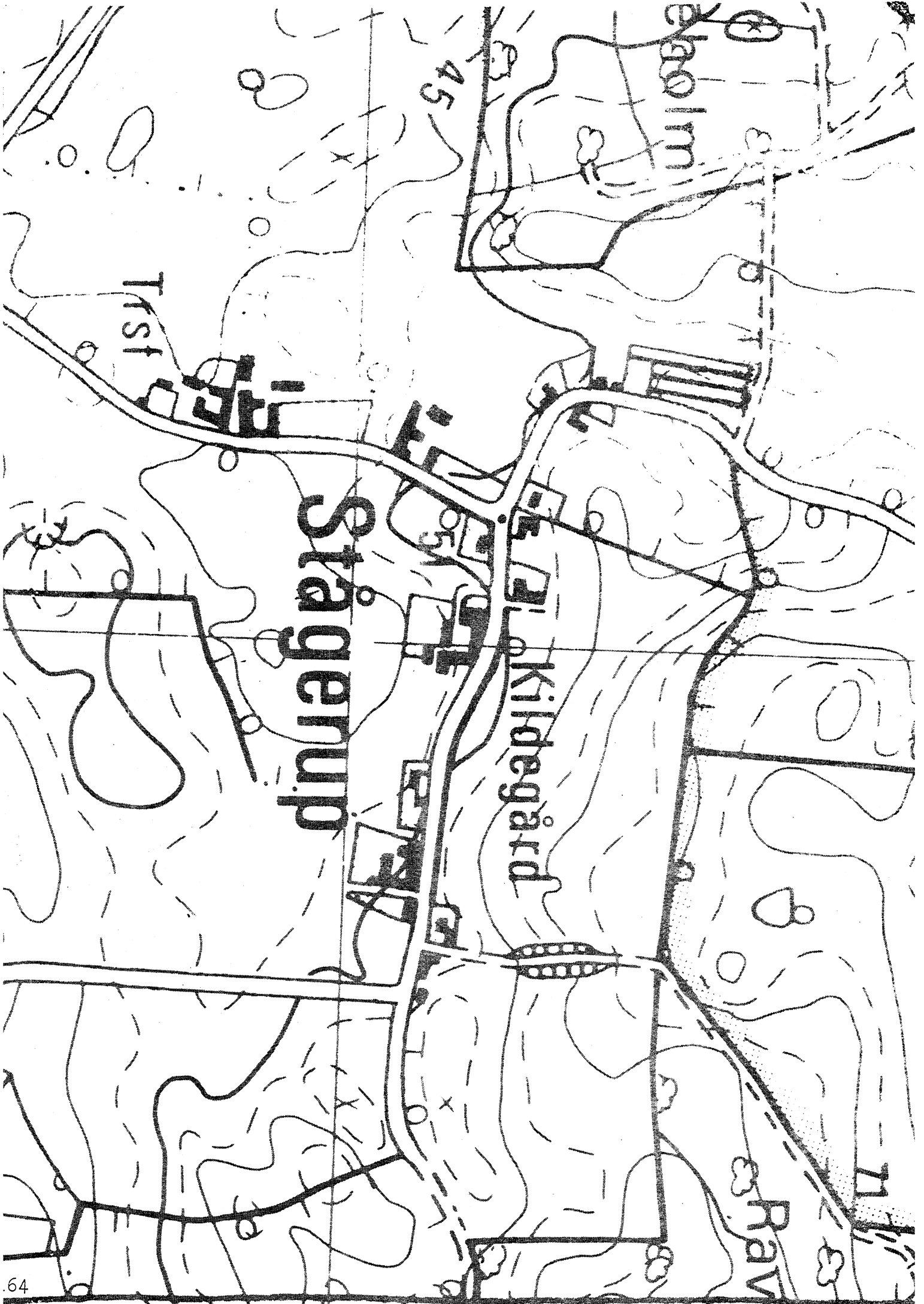
2) Udviklingstype.

Byen domineredes i senmiddelalderen af krongods, herunder selvejer-gårde. I 1600-tallet samledes byen (stort set) under nabohovedgården Skjoldemose, der foretog 1-2 egaliseringer. Overgangen til selveje skete forholdsvis sent og ledsagedes af moderat ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

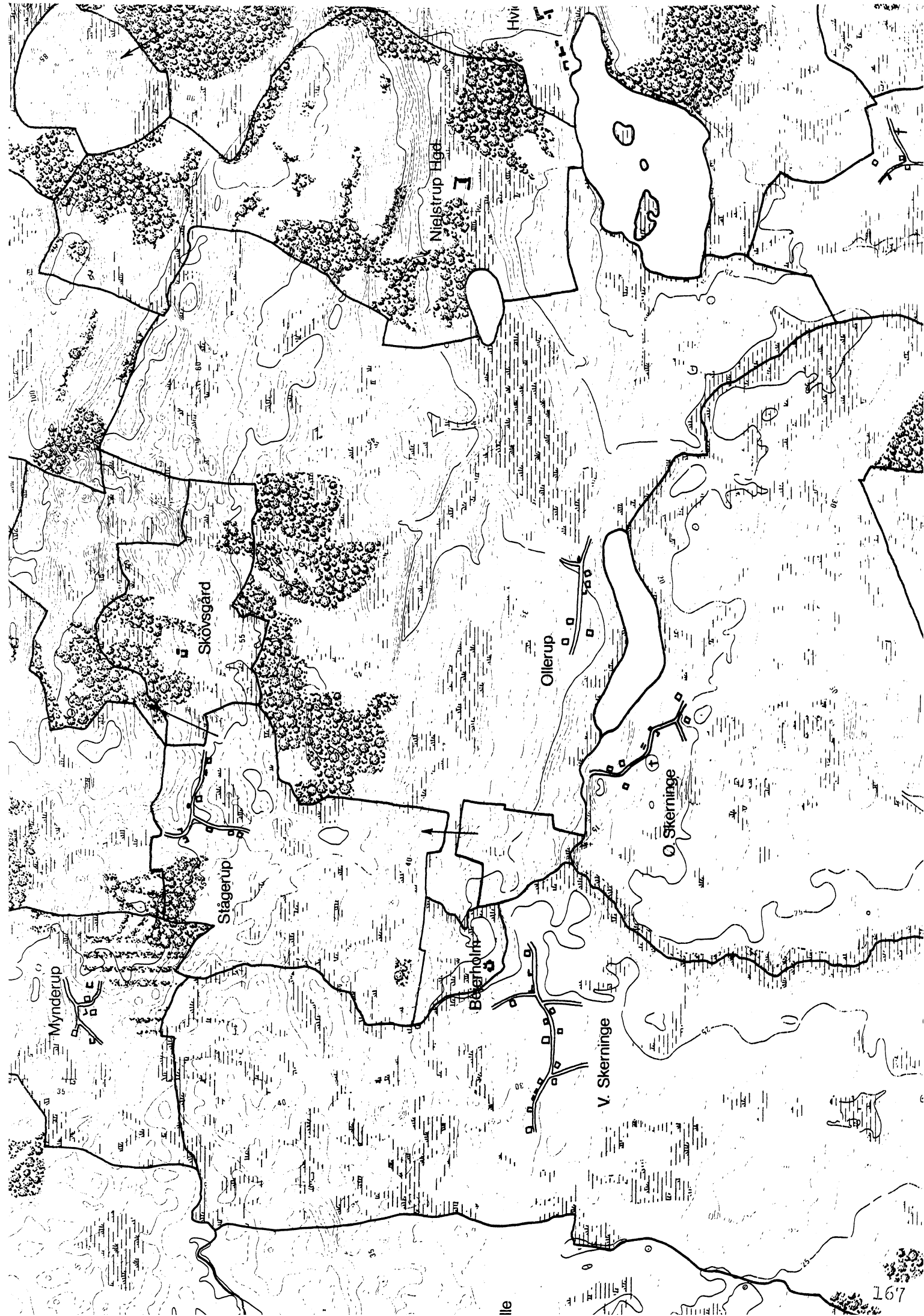
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvist bevaret, men tofteskellene er væk og bytomtens løse præg forstærket.
2. Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte udskiftningshegn.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, 3 frilagte gårdtomter.

ULBØLLE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
-----------------	--------------------------------	---------------------------------	-----------------------------

Navn:	Navnetype: -bølle
--------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Første gang nævnt 1404. Forleddet er ul og betyder sandsynligvis ulv. Efterleddet kunne her tænkes at have betydningen "bpholdssted for dyr" (ulvs tilholdssted). Stednavnene på -bølle anses for at være dannet i vikingetiden.

Anlægstype: kirke-adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	---

Bemærkninger:

En landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Ulbølle

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Vejklyngeby.

Husene (ca. 50) ligger uregelmæssigt fordelt omkring byens mange gadeforgreninger (5 i alt). Omkring kirken ligger der en større koncentration af huse, som udgør én-slags centrum for gadenettet.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1785 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 30 gårde, 25 huse
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

Vangelag med Gundestrup, Hundstrup og Vester Skerninge.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Sydfyr. Gruslængdebakker mod nord. Terrænskrænter syd for bven.

jordbund: Overvejende moræner med små forekomster af ferskvandsler, -dynd og -tørve.

naturlig afgrænsning: Syd: havet, Øst: eng ^{Nord: eng. M} med vest ~~der~~ mod Rødkilde og Strandhuse forekommer ikke naturlig afgrænsning.

☒ overvejende agerjord med mindre indhold af enø.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
----------	---------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Ca. halvdelen af husene fra udskiftningstiden syntes at ligge på deres oprindelige tomter. Der er kommet meget ny bebyggelse til både imellem den oprindelige bebyggelse på disses tomter og på det område, der tidligere var afgrænset af 4 veje. Den nye bebyggelse udgør 4/5 af den samlede bebyggelse. Denne tilgang i antallet af bebyggelsesenheden har medført, at der er blevet anlagt nye veje.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Ulbølle

STATISTIK

Areal: 852 ha., heraf opdyrket i 1688: 57%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	387	184	197				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664 ¹⁾	1688	1774 ²⁾	1844	1903
Gårde:		28	44	33	39	42	37
Huse:		6	22		22		
Huse m/ jord:				8		95	85
Huse u/ jord:				12		3	37
I alt:		34	66	53	61	140	159
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	11	14	18	8,8			
1688	14	13	6	5,5			
1844	33	8	1	3,5			
1903	30	7		3,1			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	311	423	5 ³ 57				
Børn:	135	223	267				
I alt:	446	646	804				

1) Strandhusene kan være incl.

2) Incl. Ore og Strandhusene.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
-----------------	----------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	6	13	5	25	11
1844	37	27			5	71		
1903	37	121						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 852 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 57%. Tallet er dog formentlig misvisende, idet hovedgården Rødkilde blev udvidet på Ulbølles bekostning mellem 1682 og 1800, hvorfor opdykningsprocenten (dyrket areal 1682/ejerlavsareal o. 1800) bliver for høj. Byen havde i 1682 trevangsbrug i vangelag med Gundestrup, Hundstrup og Vester Skerninge. I 1684 takseredes byen til 184 tdr.htk. mod 197 tdr. i 1844. I forhold hertil er 1664 landgildehartkornet påfaldende højt, hvilket dels skyldes, at 1664-tallet inkluderer Ore-Strandhuse bebyggelsen, og dels at der mellem 1664 og 1682 blev lagt 4 gårde under Rødkilde. Rødkilde nævnes allerede som hovedgård fra 1314. Den er udvidet i flere omgange på Ulbølles bekostning. Fra 1600-tallet omtales bebyggelserne Ore og Strandhuse, der er udparcelleret ved kysten. I 1721 lagdes 3 gårde i Ore med 19 tdr.htk. under Rødkilde hovedgårdsmark.

Ulbølle blokudskiftedes i 1785 og Rødkilde lod i den anledning alle godsets gårde udflytte midt i deres lodder. Gårdene blev bygget efter en særegen plan ikke ulig et syvtal, bestående af et kort og et længere længehus. Ulbølle havde i senmiddelalderen ret spredte besiddelsesforhold. Blandt ejerne kan nævnes Fåborg Kloster (1404), Skt. Hans Kloster i Odense (indtil 1477), Nedergård (1496) og Odense Hospital (1501). Hertil kom 2 kirke-gårde (1531). I 1579-80 bortmageskiftede kronen de 2 kirke-gårde og 4 selvejergårde i Ulbølle. Endnu i 1664 havde kronen 6 gårde og 6 huse i byen. Den indensogns hovedgård Rødkilde kan - at dømme efter de få manglende skattefri ugedagstjenere i 1610 skattemandtallet - ikke have spillet den store rolle i 1610. I 1661 havde Rødkilde 11 gårde og 6 huse i Ulbølle. Blandt de øvrige adelsgodser i 1664 må nævnes Skjoldemose (7 gårde og 3 huse), Løgtved (5 gårde og 2 huse) og Nakkebølle (4 gårde og 3 huse). Mellem 1662 og 1682 lagdes 4 gårde til Rødkildes hovedgårdsmark, men i 1690 hedder det, at efter hovedgårdens adskillelse fra bøndergodset i 1682 er en del af denne jord atter blevet lagt ud, men den havde dog siden været øde. I 1776 havde Rødkilde atter samlet langt hovedparten af byen nemlig 30 gårde, hvoraf de 27 var egaliserede på 6-5-1-0 tdr.htk. Skjoldemose havde i 1778 3 gårde og 3 huse. I 1844 var overgangen til selveje vidt fremskreden og i 1903 var den (stort set) afsluttet. Antallet af gårde er vanskeligt at følge, fordi Ore og Strandhuse bebyggelsen af og til indgår i tallene. Efter en nedgang i gårdtallet som følge af Rødkildes ekspansion synes antallet at stabilisere sig på 33. Overgan-

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
-----------------	----------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664								
1844								
1903								

Udviklingsbeskrivelse:

gen til selveje ledsages af en forholdsvis beskeden ekspansion i gård-tallet, medens hustallets vækst er særdeles markant.

Gårdene var i 1684 i gennemsnit forholdsvis små, som det ofte ses i kystejerlav. Byen egaliseredes inden 1778.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Ulbølle
----------	---------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af vikingetidsnavnetypen -bølle er som typisk for de langstrakte kystejervlav placeret ucentralt i det indre af ejerlavet. Byformen er vejklyngeby. I det oprindelige ejerlav har hovedgården Rødkilde gjort flere indhug. I 1500-1600-tallet er Strandhuse og Ore bebyggelserne blevet udparcelleret. Ore lagdes i 1721 under Rødkilde.

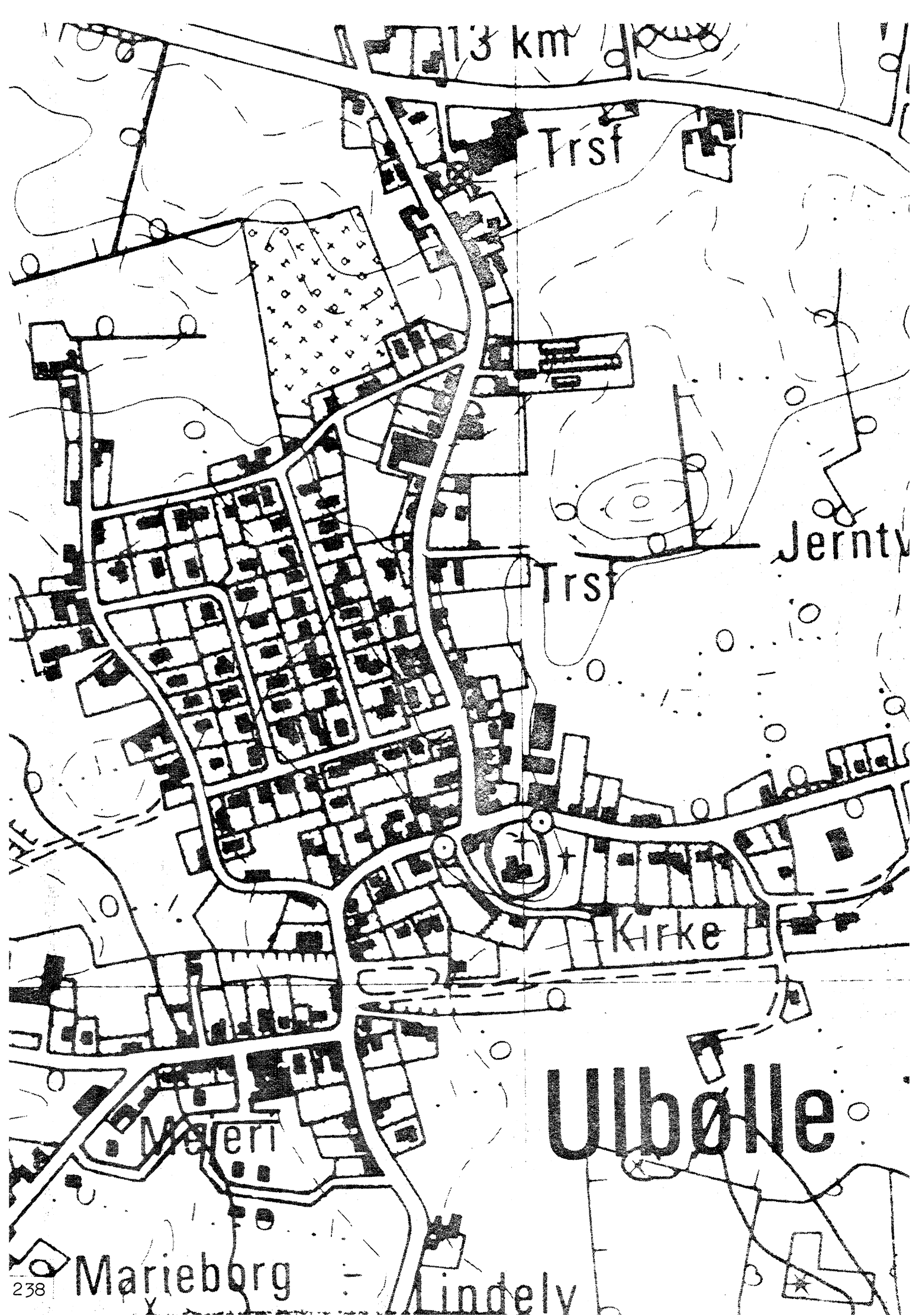
2) Udviklingstype.

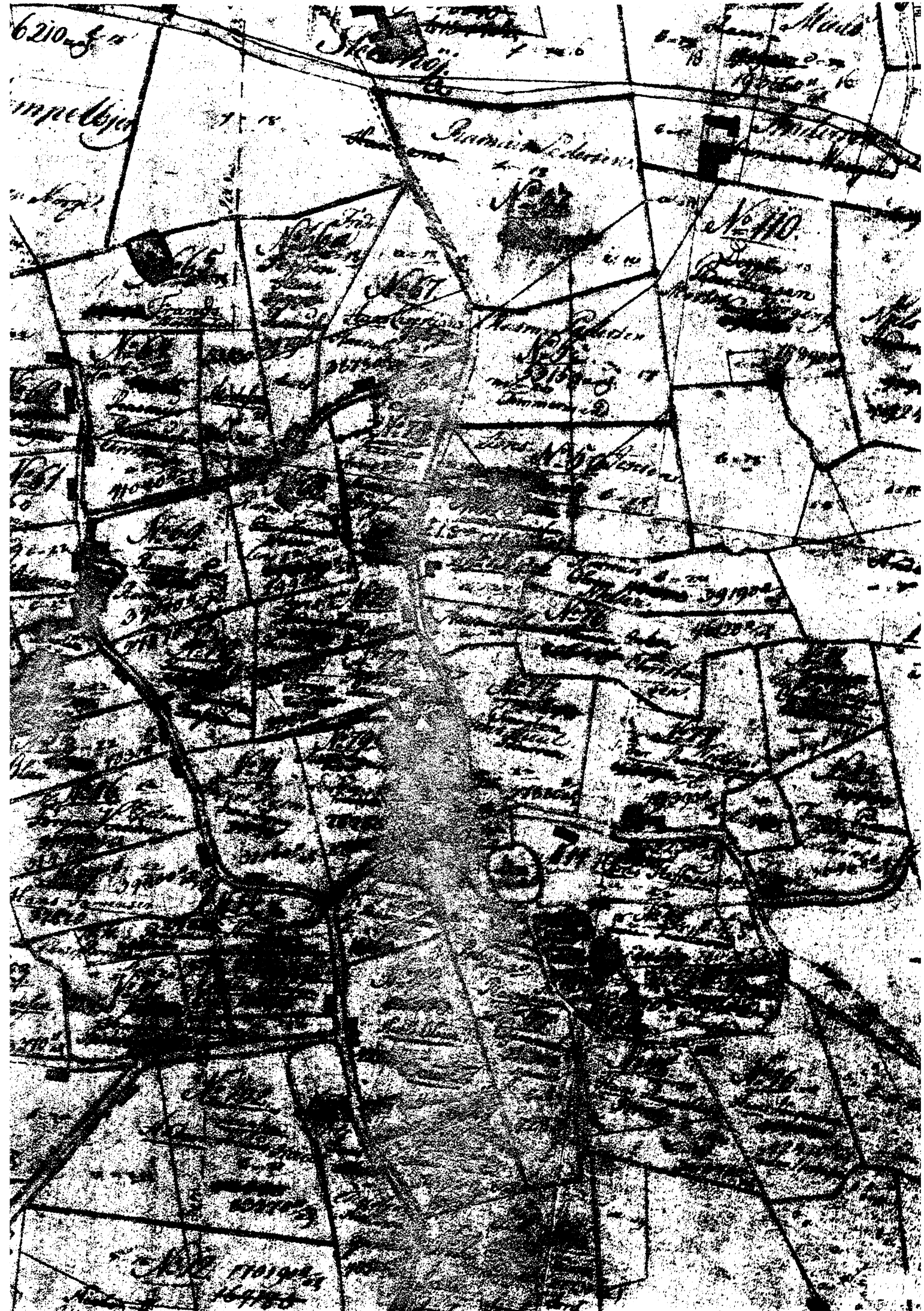
Byen havde endnu i 1600-tallet ret sammensatte besiddelsesforhold. Inden 1775 samledes langt størsteparten af byen under nabohovedgården Rødkilde, der foretog en egalisering. I 1785 lod Rødkilde byen totaludskifte, idet samtlige gårde udflyttedes og opbyggedes på ny med en særegen grundplan.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere specielle karakteristika.

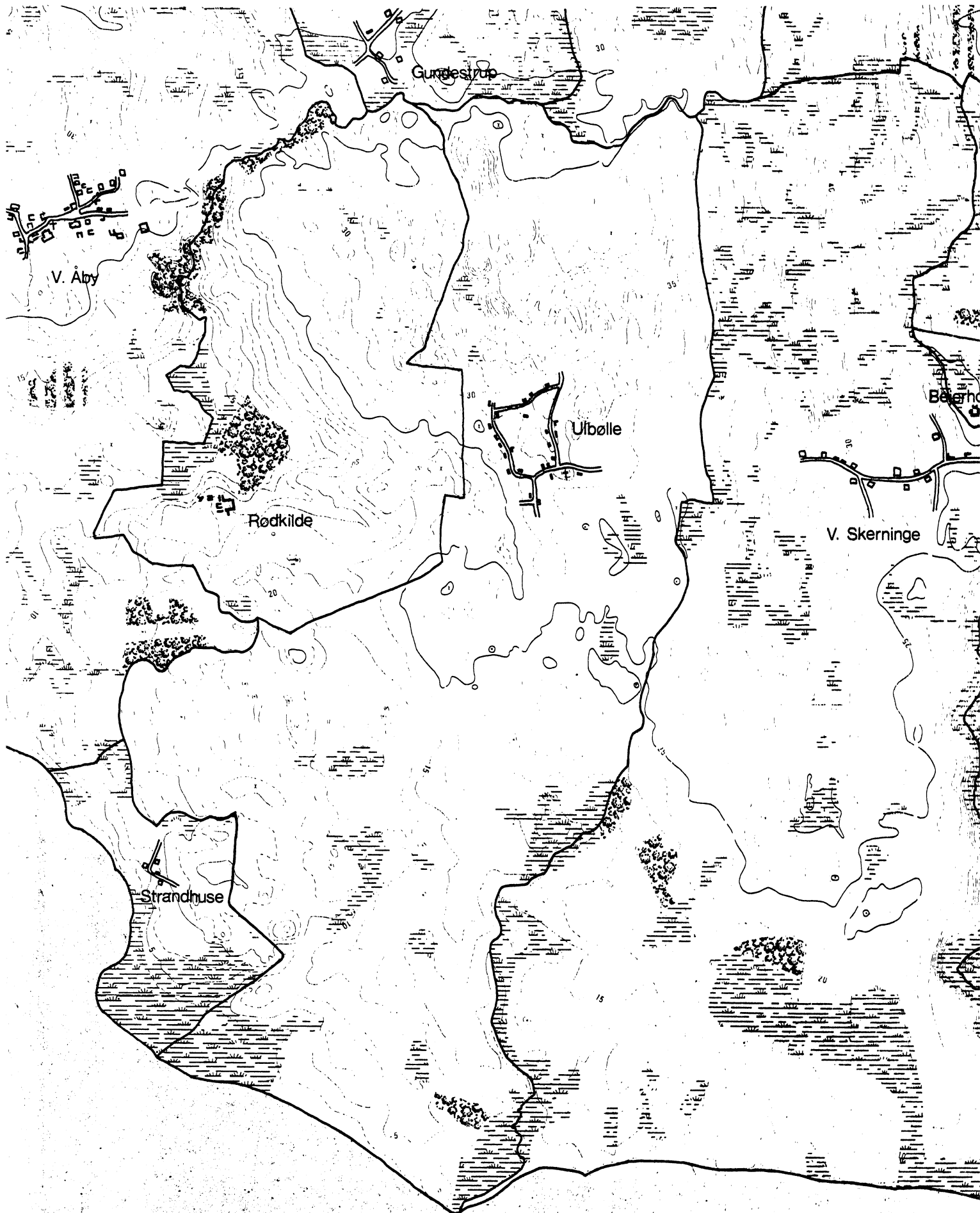
Relikt-vurdering: Mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: Kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: -

VESTER-SKERNINGE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Vester Skerninge
-----------------	----------------------------	-----------------------------	----------------------------------

Navn: Vester Skerninge	Navnetype: -inge.
--------------------------------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Vester Skerninge første gang nævnt i 1418 i formen Vester Schærningger. Der er usikkerhed omkring ordet skerning, der dog kan være afledt af et ånavn Skæring afledt af skærn. Vester tjener til at skille byen fra nabobyen Ø. Skerninge. Efterleddet -inge indicerer at byen er opstået før vikingetiden. -inge er en oprindelig stedsbetegnelse afledt af slægtsnavne på inge.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen til vikingetid og middelalder.
----------------------------------	---

Bemærkninger:

Adelbyen er en landsby, der modsat de middelalderlige udlflytterbebyggelser ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Vester Skerninge
----------	---------------------	----------------------	---------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Vejklyngeby.

Gårde/husene placerer sig jævnt omkring den slyngede vej, der går i vestlig-østlig retning. Umiddelbart øst for byens centrum ligger der en gruppe huse med mindre afstand imellem sig end den øvrige bebyggelse.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Ejerlavet er stort og afstanden fra landsbyen til den sydlige spids er stor.

c. Udskiftning

år: 1778-81 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen 9 gårde

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

Vangelag med Hundstrup. vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G. Sydfyn. Terrænskrænter. Erosionsdal mod øst.

jordbund: Overvejende moræner med små forekomster af ferskvandstørv og -ler

naturlig afgrænsning: På alle sider ved eng, å og hav.

☐ overvejende

☒ overvejende agerjord med større indhold af eng og mindre skovområder.

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Vester Skerninge

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun et par enkelte gårde er tilbage i byen - og måske et par af de oprindelige huse, men størsteparten er flyttet, og der er kommet et stort antal nybebyggelser til som placerer sig på de oprindelige tomter mellem disse. Nye områder er blevet udbygget med parcelhuse. Den oprindelige hovedgades forløb er ikke ændret meget, men der er kommet en del nye sidegader til.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

De udskiftningshegn der er bevaret ligger i den sydlige del af ejerlavet.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Langs ejerlavsskellet til Øster Skerninge omkring Syllemåde Å er der eng. Der er et par mindre plantager i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Egebjerg	Vester Skerninge

STATISTIK

Areal: 1060 ha., heraf opdyrket i 1688: 47%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	294	180	218				
Bebyggelsesenheder:							
			1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:			30	28	32	42	42
Huse:			10 ⁺		30		
Huse m/ jord:				4		77	103
Huse u/ jord:				9		18	39
I alt:			40	41	62	137	184
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	3	10	17	10,1			
1688	7	16	5	6,3			
1844	25	13	4	4,3			
1903	31	8	3	4,2			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	292	552	661				
Børn:	144	278	296				
I alt:	436	830	957				

* Mølle.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Vester Skerninge
-----------------	----------------------------	-----------------------------	----------------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1				29	10 [⊕]
1844	37	68					5	27
1903	42	142						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1060 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 47%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 180 tdr.htk. mod 218 tdr. i 1844. I 1690 bemærkes det om det langstrakte ejerlav, at der næsten er $\frac{1}{2}$ mil fra byen til markerne ved kysten, hvorfor en stor del af disse jorder anvendtes til græsning og en del var besat med tornekrat. Skerninge Mølle omtales allerede i 1537 og havde da en mølleskyld på 42 tdr. mel, hvilket indicerer en meget betydelig mølle. Den lille hovedgård Bejerholm ligger tæt ved byen, men i Ollerup sogn. Muligvis har Byerholm gjort et mindre indhug i ejerlavet. Fra 1600-tallet omtales til-lige Vester Mølle. Mellem Vester og Øster Skerninge ligger en vikingetidsboplads - måske det oprindelige udelte Skerninge. Vester Skerninge blokudskiftedes 1778-81 og siden er 24 gårde flyttet ud.

I senmiddelalderen domineredes byen af Odensebispen, der ved reformationen besad 14 gårde og Skerninge mølle. De 14 gårde mageskiftede kronen bort til Flintholm i 1574. I 1661 var Flintholms andel svundet ind til 7 gårde, foruden ejerlavets 2 møller. I 1664 var Skjoldemose dominerende besidder med 8 gårde, men i øvrigt var besiddelsesforholdene stærkt spredte. Omkring 1780 havde Skjoldemose stadig 8 gårde. Holsteenshus havde ligeledes 8 gårde og Rødkilde 3 gårde. I 1844 var overgangen til selveje vidt fremskredet og i 1903 var den afsluttet.

Antallet af gårde lå i 1600-tallet på 28-30. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang, medens hus- og befolkningstallets stigning i det 19. årh. klart overstiger det normale. I de sidste 100 år har Vester Skerninge som stationsby udviklet sig til bymæssig bebyggelse.

Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normal størrelse, men med meget betydelige størrelses variationer. Byen synes aldrig egaliseret.

I Vester Skerninge er bevaret en præstegård fra 1600-tallet og en kro opført mellem 1793 og 1806.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Egebjerg	Sogn: Vester Skerninge
----------	---------------------	----------------------	---------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐

Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af før-vikingetids-navnetypen -inge er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende vejklyngeby. En vikingstids boplads kendes mellem Øster og Vester Skerninge.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes i senmiddelalderen af Odensebispens besiddelser. Efter reformationen afhændede kronen disse gårde til adelen. Besiddelsesforholdene forblev spredte i byen, der aldrig egaliseredes. En hurtig overgang til selveje ledsagedes af en kraftig ekspansion, der omdannede Vester Skerninge til en bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype uden særlige udviklingskarakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret nogle udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: Kirke, præstegård fra 1600-tallet, kro fra omkring 1800.
- 4) Arkæologiske interesser: -

37

Ærtebjerg

Bejerholm

30

Skole

11 km

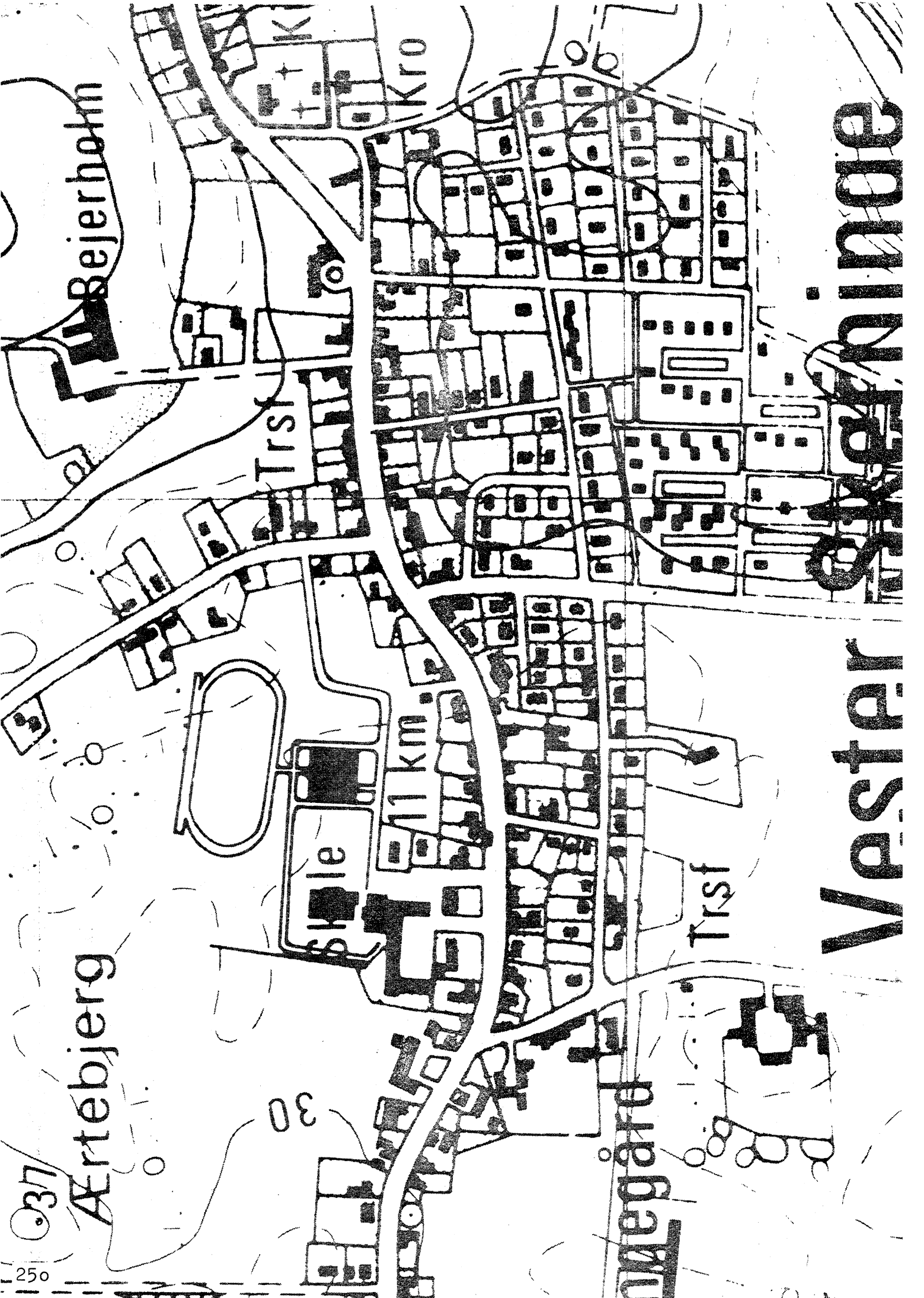
Trst

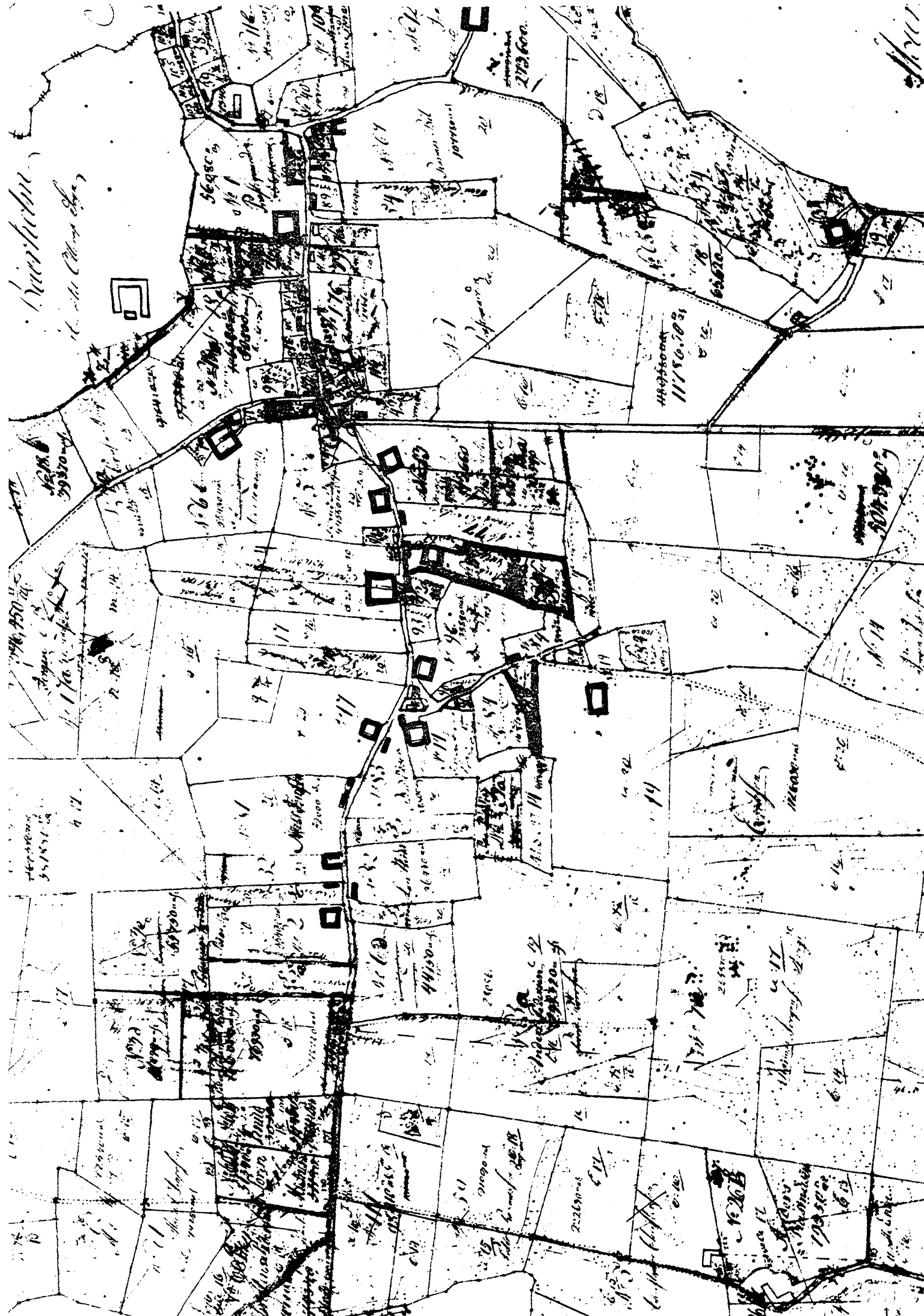
Trst

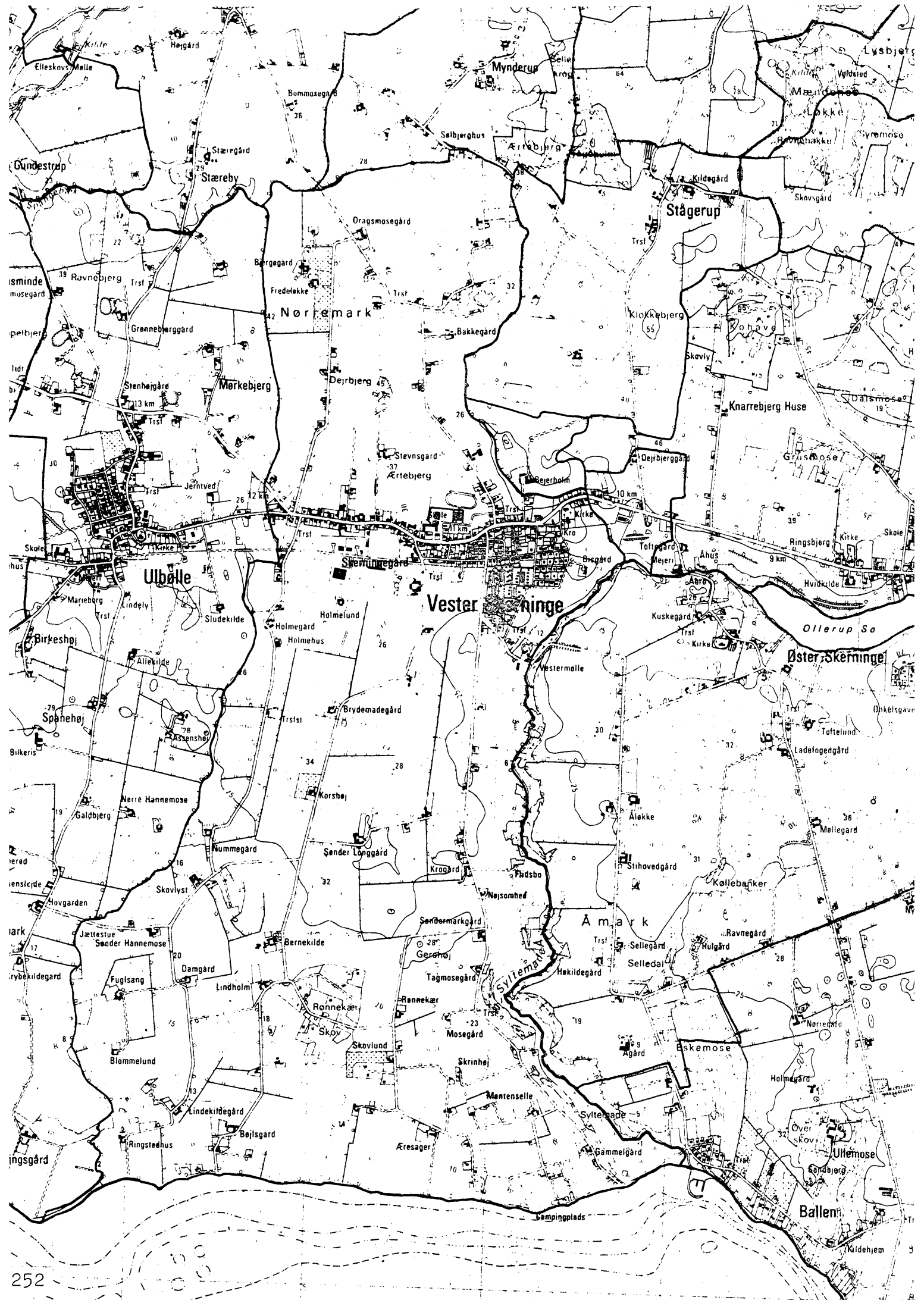
Mægård

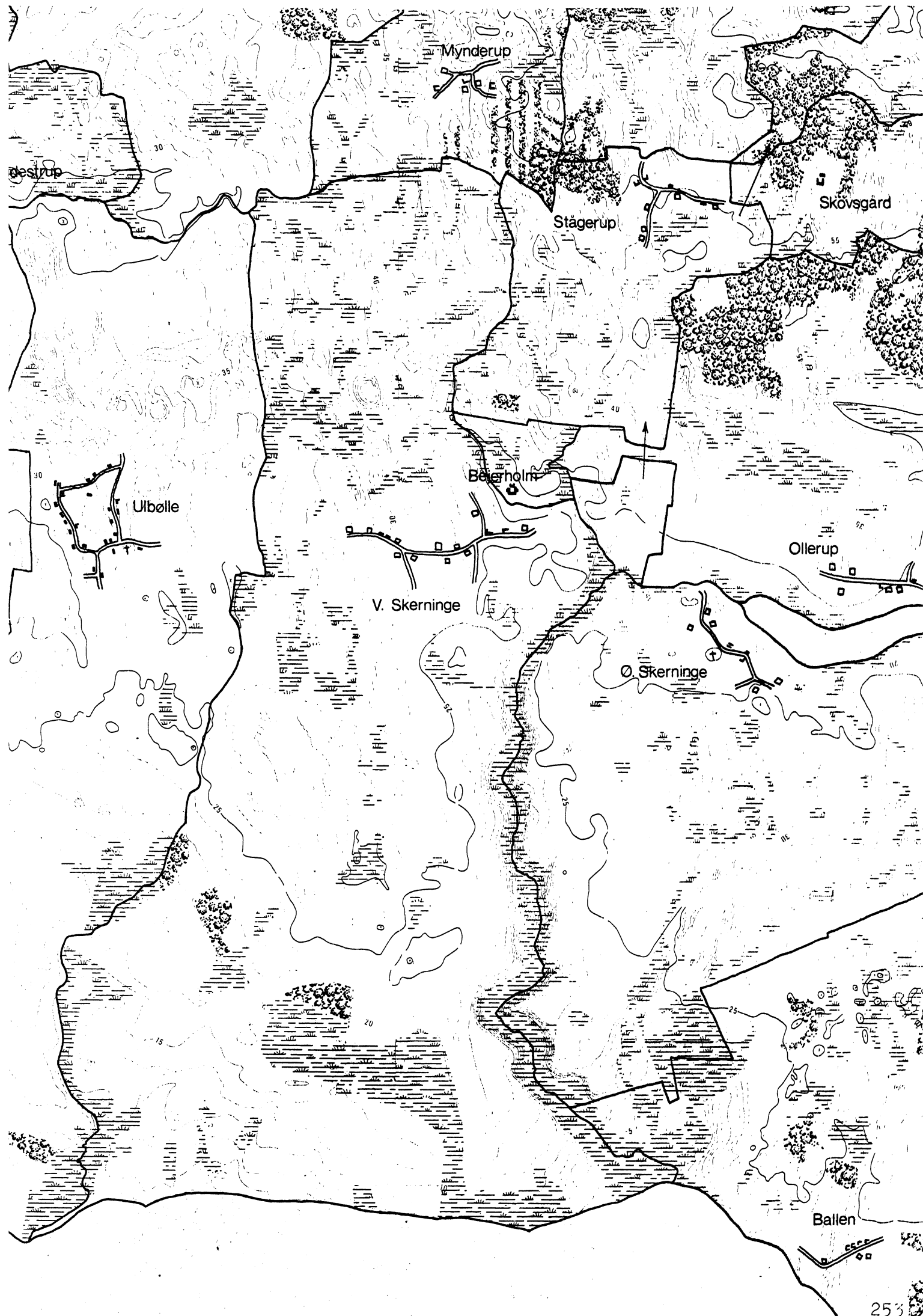
Vester

Skærinde

ØSTER-SKERNINGE

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Øster Skerninge
----------	------------------	----------------------	--------------------------

Navn: Øster Skerninge	Navnetype: -inge.
--------------------------	----------------------

Bemærkninger:

Øster Skerninge er nævnt første gang 1372 i formen Skerninge. Navnet er sandsynligvis en afledning af et ånavn Skærning, afledt af navneordet, glda. skarn.

Anlægstype: Adelby m. kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Øster Skerninge sogn fødtes 1862 maleren Hans Dall.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Egebjerg	Øster Skerninge

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs den nord-syd-øst gående bygade. Husene ligger dels mellem gårdene, dels i en større koncentration omkring kirken. En del af husene kan være opført på de udflyttede gårdes tomter. Kirken ligger centralt i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering
 Byen er orienteret ned mod Ollerup Sø.

c. Udskiftning

år: 1802 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 13 gårde.
☒ efter udskiftningen 5 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Sydfyn og øer. Tunneldale og terrænskrænter i randen af ejerlavet. Israndsbakker og gruslængdebakker og ekstramarginal smeldevandsdal.

jordbund:

Moræner med en del forekomster af smeltevandssand og ferskvandsler.

naturlig afgrænsning:

Ejerlavet er naturligt afgrænset på nær mod Ballen ejerlav.

☒ overvejende agerjord.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Øster Skerninge
----------	------------------	----------------------	--------------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Omkring 80% af gårdene er flyttet ud, hvoraf enkelte kun er flyttet uden for bykernen. Byen er ikke blevet bebygget med nyere huse i særlig høj grad, så en del af de tidligt udflyttede gårdtomter må være frilagt. Vejforløbet er bevaret, men tofteskellene er væk.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte u-hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Ejerlavet er præget af en del bebyggelse langs de større veje. Større bebyggelse opstået ved Ollerup.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Øster Skerninge
----------	------------------	----------------------	--------------------------

STATISTIK

Areal: 634 ha. Ballen og Øster Skerninge: 941 ha, heraf opdyrket 1688: 52%.							
Tønder hartkorn	1664 ¹	1688 ¹	1844	1903			
	247	176	117				
Bebyggelsesenheder:							
	1572 ¹	1610 ¹	1664 ¹	1688 ¹	1774	1844	1903
Gårde:	31	21	32	34	22	26	27
Huse:	9	11	12		12		
Huse m/ jord:				8		14	32
Huse u/ jord:				8		3	8
I alt:	40	32	44	50	34	43	67
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
48 1664	4		11		14		8,5
41 1688	16		15		3		5,1
81 1844	12		13		1		4,3
63 1903	19		7		1		3,9
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	155		197		248		
Børn:	67		85		109		
I alt:	222		282		357		

1. Incl. Ballen.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Øster Skerninge
----------	------------------	----------------------	--------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		5	7			26	5
1844	5	4					21	13
1903	27	39						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 634 ha store ejerlav (incl. Ballen) var i 1688 opdyrket 52%. Det samlede ejerlav takseredes i 1684 til 176 tdr.htk. Byen havde da tre-vangsbrug. Allerede i 1572 klages der over skovmangel, og i 1668 hedder det at meget af præstegårdens agerjord falder på så lave steder, at der vokser siv på, og meget er så ringe og ond jord, at det må braklægges i flere år. I 1690 hedder det, at den bare og skarpe egn altid har haft en del øde gods. Ud til kysten er udparcelleret smågårdsbebyggelse Ballen, der omtales fra 1551. I 1572 bestod den af 9 små bol. I 1568 fast-sloges det, at en gård i Skerning Balle var stiftet af præstegårdens jord og gav sin landgilde hertil. Mellem Vester og Øster Skerninge er lokaliseret en vikingetidsbebyggelse, der formentlig er forgængeren for den delte adelby.

Øster Skerninge stjerneudskiftedes i 1802 og siden er 18 gårde udflyttet.

I 1470 nævnes en væbnergård i byen. I 1497 havde Glorup en enkelt gård. Odensebispens havde 1-2 gårde, der ved reformationen lagdes under kron-lenet Nyborg, hvorunder der desuden i 1563 lå 7 selvejergårde (heraf 1 i Ullemose). Hertil kom præstegården med 2 mensalgårde.

I 1664 var kronens andel reduceret. Blandt adelsgodset dominerede Hvidkilde (6 gårde) og Lehnkov (7 gårde og 2 huse). De to godser samledes i 1700-tallet under baroniet Lehn der i 1781 havde 17 gårde (heraf 15 egaliserede a 6-1-0 $\frac{1}{6}$) og 10 huse uden jord, foruden 5 gårde og 2 huse i Skerninge Balle. Skjoldemose og Løjtved havde da tilsammen 4 gårde. Endnu i 1844 var hovedparten af byen i fæste, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde er vanskeligt at følge på grund af sammenblandingen med Skerninge Balle, men der synes dog i 1500-1700-tallet at have været 22-25 gårde i byen, og dette antal steg kun beskedent i det 19. årh. ligesom hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. havde moderat omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. I 1781 var hovedparten af byens gårde egaliseret og bebyggelsen havde som helhed et egaliseret præg endnu i 1844.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Egebjerg	Sogn: Øster Skerninge
----------	------------------	----------------------	--------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af førvikingetidsnavnetypen -inge er randplaceret i sit ejerlav og har sø-orientering. Byformen er slynget vejby. Af det oprindelige ejerlav er i 1500-tallet udskilt en smågårdsbebyggelse Skerninge Balle. En vikingetidsboplads mellem Øster og Vester Skerninge er muligvis en forgænger for den delte adelby Skerninge.

2) Udviklingstype.

Byen husede i 1400-tallet en væbnergård, og havde et betydeligt indslag af selvejergårde. I løbet af 1600-1700-tallet blev baroniet Lehn dominerende besidder, og der gennemførtes en egalisering af størsteparten af byens gårde. Overgangen til selveje ledsagedes af begrænset ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret enkelte udskiftningshegn, men er præget af en del nybebyggelse.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: adskillige frilagte gårdtomter.

